﴿ يَٰقَوْمَنَآ أَجِيبُواْ دَاعِيَ ٱللَّهِ ﴾

"Ey halkımız! Allah'ın davetçisine uyun!"

(Ahkaf, 46/31)

KEŞKE İDRÂK ETSEN!

Allah'ın Hikmetini Anlarsan
Hakikate Ulaşırsın!

Yayında Mihenk Taşı
الغرباء guraba
عُرَفَاءُ بَشَرِ الإِسْلَامِ الْحَقِّ

« ليتك تدرك »

Özgün Adı: *Leyteke Tüdrik*

Telif: Ali Halil

Çeviri: Hüseyin Nohut

Yayına Hazırlık: Guraba Yayın Heyeti

Abdullah Yolcu - Mustafa Yiğit - Murat Kahraman

Kapak: Guraba

Baskı-Cilt: Step Ajans Matbaacılık Bosna Cad. No: 11

Bağcılar / İstanbul Yayın Sertifika No: 45522

Guraba Yayınları: 264

ISBN: 978-625-6686-78-6

M. 2026 / H. 1447

1. Baskı

Her Hakkı Saklıdır

GURABA YAYINCILIK TİC. LTD. ŞTİ.
الدار الأثرية للطباعة والنشر والتوزيع والترجمة

Başakşehir Mh. Sabahattin Zaim Cad.
Life Park Evleri No: 8/G Başakşehir/ İstanbul

guraba yayınları | (+90) 212 526 06 05
@gurabayayinlari | (+90) 507 286 14 14
@gurabayayinlari | guraba@hotmail.com
guraba yayınları | gurabayayinlari@gmail.com
www.guraba.com.tr

Ali Halil

KEŞKE İDRÂK ETSEN!

Allah'ın Hikmetini Anlarsan
Hakikate Ulaşırsın!

الغرباء
guraba

guraba *Yayında Mihenk Taşı*

NEDEN GURABA?

قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ :

«بَدَأَ الإِسْلَامُ غَرِيبًا، وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ؛ فَطُوبىٰ لِلغُرَبَاءِ».

رَوَاهُ مُسْلِم، وفي رِوَايَةِ التِّرمِذِي:

«فَطُوبىٰ لِلغُرَبَاءِ؛ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي».

❊ ❊ ❊

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır:

"İslam garib olarak başladı. Başladığı hale geri dönecektir. O halde müjdeler olsun Guraba'ya/gariplere!"

[Müslim, Kitâbu'l-İmân]

Tirmizî'nin rivayetinde şöyle geçmektedir:

"Guraba'ya/gariplere müjdeler olsun! Onlar benden sonra sünnetimden insanların bozdukları şeyleri düzeltenlerdir."

[Tirmizî, İmân]

MUKADDİME

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a; nimetlerine denk olacak, azabını defedecek, verdiği lütufların artışına karşılık olacak bir hamd ile hamd olsun. Salât ve selam, efendimiz Muhammed'e olsun! Şüphesiz Allah onu hidayetle ve hak din ile gönderdi. Kendisine kitap verip bütün beşeriyeti o kitaba davet etmesini emretti.

Kendisine vermiş olduğu vahiy elbette okunan ve mucize olan bir kitaptı. Kendisine aynı zamanda hikmeti de vermiştir. İhsan etmiş olduğu bu hikmet ile farzları ve ibadetleri açıklamıştır. Ayrıca dinin tamamlayıcısı olmuştur. Zira bu hikmet, İslam şeriatının ikinci kaynağı, Kur'an-ı Kerim'in de açıklayıcısıdır. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* de sünnetlerini bazen sözlü, bazen fiilî bazen de işlenen bir fiili ikrar ile tebliğ etmiştir.

Ben de bu kitapta ayet ve hadislerin yanı sıra hikmet ve ibretle dolu, doğru yola ileten

dersler ihtiva eden kâmil sözler ve güzel fikirler derledim. Bunun yanında insanlık tarihinden hikayeler de ekleyerek, geçmiş ümmetlerin yükselişlerine ve çöküşlerine yol açan sebepleri dile getirdim.

Yüce Allah'tan; bu mütevazı kitabı hazırlamada muvaffak olmuş olmayı ve okuyanlara faydalı kılmasını niyaz ediyorum!

Son sözüm: Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun!

Ali Halil

27 Zilkade 1446 H.
25 Mayıs 2025 M.

1- KULUN FAKİRLİĞİ VE BELALARI ANCAK TEVHİD İLE ORTADAN KALKAR

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Bil ki Allah'tan başka ilah yoktur. Günahın için de bağışlanma dile."** (Muhammed, 19)

İbn Abbas *radıyallahu anhuma* şöyle demiştir: "Kul, tevhid ile güç kazanır, müstağni olur. İnsanların en güçlüsü olmak isteyen kul, Allah'a tevekkül etsin. Kul, istiğfar ile de bağışlanır ve üzerinden azap kaldırılır: **"Onlar istiğfar ettikleri müddetçe Allah onlara azap edecek değildir."** (Enfal, 33)

Dolayısıyla, kulun fakirliği ve muhtaçlığı, ancak tevhid ile ortadan kalkar. Zira tevhid, olmazsa olmaz bir şeydir. Eğer tevhidi gerçekleştirmezse, daima fakir ve muhtaç kalacak, elinde olmayanı elde etme çabasına düşmüş yorgun biri olacaktır. Halbuki Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"Allah, Kendisine şirk koşulmasını kesinlikle bağışlamaz."** (Nisa, 48) Kişi, tevhid ile birlikte istiğfarı da gerçekleştirirse, hem zenginliği

hem saadeti elde etmiş olur; hem de kendisine eziyet veren şey ortadan kalkmış olur. Elbette ki güç ve kuvvet ancak Allah'tandır.(1)

İbn Kayyım *rahimehullah* şöyle demiştir: "Tevhit (Allah'ın) hem düşmanlarının hem de dostlarının sığınağıdır. Düşmanlarını, dünyanın sıkıntılarından ve üzüntülerinden kurtarır. Zira Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"Onlar, gemiye bindiklerinde Allah'a, dini kendisine halis kılarak dua ederler. Ancak kendilerini kurtarıp karaya çıkarınca bir de bakarsın ki onlar O'na şirk koşarlar." (Ankebut, 65)

Dostlarına gelince; onları hem dünyanın hem de ahiretin sıkıntılarından ve üzüntülerinden kurtarır. Bundan dolayıdır ki Yunus *aleyhisselam*, Allah'a sığınmış, Allah da onu o karanlıklardan kurtarmıştır. Peygamberlerin tâbileri de tevhide sığınmış, bu sayede onlar Allah'ın müş-

(1) *Mecmuu'l-Fetava,* 1/78-79, Şeyhülislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harrani ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

riklere dünyada çektirdiği ve ahirette hazırladığı azaptan kurtulmuşlardır.

Firavunun ise helak olacağından emin olduğu ve boğulmaktan kurtulamayacağını anladığı sırada tevhide sığınmasının kendisine bir faydası olmamıştır. Çünkü ölümün ayan beyan görüldüğü sırada iman ettiğini söylemek makbul değildir. Bu, Allah'ın, kulları üzerindeki sünnetidir/kanunudur.

Bu sebepledir ki dünya sıkıntılarını tevhid gibi defedebilecek başka bir şey yoktur. İşte bu yüzden, üzüntü duası tevhidi ihtiva etmiştir.

Aynı şekilde hiçbir dert sahibinin dua edip kurtulmama ihtimali bulunmayan Zünnun'un[2] (Yunus *aleyhisselam*) duası da tevhid ile bezenmiştir. Büyük sıkıntılara düşüren sebep şirktir. Tevhid dışında bir şey de kişiyi kurtarmaz. Gerçekten de tevhid, bütün mahlukatın sığınağı, koru-

(2) Zünnun: "Balık sahibi" demektir. Balık tarafından yutulduğundan dolayı Yunus *aleyhisselam* bu isim ile anılır.

nağı, kalesi ve sarsılmaz yardımcısıdır. Elbette ki tevfik/başarı, Allah'tandır.(3)

2- HALİS NİYET

İmam Zehebi *rahimehullah* (ö.450h.), kitabında, İmam Ebu'l-Hasan el-Maverdi hakkında şöyle demiştir: "O, hayattayken kitaplarından hiçbirini ortaya çıkarmamış, aksine hepsini bir yerde toplamıştır. Vefatı yaklaşınca, güvendiği birine 'Falan yerde bulunan kitapların hepsi benim tasnifimdir. Bunları şimdiye kadar ortaya çıkarmamamın sebebi, kendimde (tam anlamıyla) halis niyet görememendir.

Ölümle pençeleştiğim ve ruhum çekildiği zaman elinle elimi tut. Eğer tutar ve sıkarsam bil ki bu kitaplardan hiçbir şey kabul edilmemiştir. O zaman git ve o kitapların hepsini Dicle nehrine at. Eğer elimi açar da elini sıkmazsam, bil ki onlar kabul edilmiştir ve ben Allah'tan ümit ettiğim şeyi kazanmışım demektir.'

(3) *el-Fevaid*, s. 61, İbn Kayyım (ö.751h.).

O zat şöyle demiştir: 'Ölümü gelince elimi eline koydum. Elini açtı, elimi sıkmadı. Buradan anladım ki bu davranışı, (kitaplarını yazmadaki niyetinin halis olduğunun) kabul edildiğinin alametidir. Ben de daha sonra o kitapları ortaya çıkardım.'"(4)

Sehl b. Abdullah et-Tüsteri şöyle demiştir: 'Mezhebimiz üç esas üzerine bina edilmiştir: Ahlakta ve amelde Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e uymak, helal lokma yemek ve bütün amellerde halis niyete sahip olmak."(5)

3- NEFSİNİ KORUMAYANA İLMİ FAYDA VERMEZ

Rebi dedi ki: "İmam Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: Hadis okumak nafile namaz kılmaktan

(4) *Tarihü'l-İslam ve Vefayatü'l-Meşahir ve'l-A'lam*, s. 254, İmam Hafız Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Oss man ez-Zehebî et-Türkmanî (ö.748h.).

(5) *el-İtisam*, 3/452, Allame Muhakkik Ebu İshâk İbrahim b. Musa b. Muhammed el-Lahmî eş-Şatıbî el-Gırnatî (ö. 790h.).

hayırlıdır." Yine şöyle demiştir: "İlim talep etmek, nafile namaz kılmaktan faziletlidir."

Yunus şöyle demiştir: İmam Şafiî'ye dedim ki: Arkadaşımız Leys şöyle dedi: "Heva sahibi birinin suyun üzerinde yürüdüğünü görsem, onu kabul etmem." Şafiî dedi ki: "Daha da ötesi… Havada uçtuğunu görsem, yine de onu kabul etmem."

Rebi dedi ki: İmam Şafiî'nin, hadis ehli bazı kimselere şöyle dediğini işittim: "Siz eczacı, biz ise doktoruz."

Müzeni *rahimehullah* dedi ki: İmam Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: "Kur'an'ı öğrenen kimsenin değeri artar. Fıkıh hakkında konuşanın kadri yükselir. Hadis yazanın delili güçlü olur. Lügat üzerinde çalışanın huyu yumuşar. Hesap ilmiyle ilgilenenin görüşü keskin olur. Nefsini korumayana ise ilmi fayda vermez."

Mizzi *rahimehullah* dedi ki: İmam Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: İmam Malik'e, kelam ve tevhid konuları soruldu. Şöyle cevap verdi: "Nebi

sallallahu aleyhi ve sellem'in, ümmetine, istincayı (taharet almayı) öğretirken tevhidi öğretmediğini düşünmek imkansızdır."(6)

4- ŞEYTANI EZMEK

İbn Kayyım *rahimehullah* şöyle demiştir: "Allah'ı zikretmek şeytanı ezer, ona acı ve eziyet verir; o, tıpkı kırbaç ve tokmakla dövülen kişinin çektiği gibi acı çeker. Bundan dolayıdır ki mümin, Allah'ı zikrederek ve O'na itaat ederek onu ezdiği, azap ettiği için müminin şeytanı zayıf, çökmüş bir halde olur!

Seleften aktarılan bir eserde şöyle geçer: 'Şüphesiz mümin; kişinin, devesini yolculukta yıpratıp zayıflattığı gibi şeytanını zayıflatır.' Çünkü karşısına çıktığı her zaman ona; zikir, Allah'a yönelme, istiğfar ve itaat kırbaçlarını indirmeye başlar. Bu yüzden müminin şeytanı, her zaman

(6) *Siyer A'lam en-Nübela*, 10/23-26, İmam Hafız Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî et-Türkmanî (ö.748h.).

yanında olan şiddetli bir azap içindedir. Ancak facir kimsenin şeytanı böyle değildir. O, sürekli rahat ve serbesttir, bundan dolayı da güçlü ve çok azgın olur.'

Buna binaen bu dünyada Allah'ı zikrederek, O'nu tevhid ederek, O'ndan bağışlanma dileyerek ve O'na itaat ederek şeytanına azap çektirmeyen kimseye; şeytanı, ahirette cehennem ateşiyle azap çektirir. Dolayısıyla ya her kul, şeytanına azap çektirecektir ya da şeytanı tarafından o kula azap çektirilecektir."(7)

5- SÜNNETE KARŞI GELEN, SAHABEYİ HEDEF ALIR!

Rebi b. Süleyman dedi ki: İmam Şafiî şöyle dedi: "Ahmed b. Hanbel *rahimehullah*'a buğzeden kimse kafirdir." Dedim ki: "Bunu yapana kafir mi diyorsun?!" Dedi ki: "Evet. Zira Ahmed b. Han-

(7) *Bedaiü'l-Fevaid*, s. 793, "İbn Kayyım;" Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub ed-Dımeşkî el-Hanbelî (ö.751h.)

bel'e buğzeden kişi sünnete karşı gelir. Sünnete karşı gelen de sahabeyi hedef alır. Sahabeyi hedef alan da Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e buğzeder. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e buğzeden de küfre girmiş olur."(8)

Ahmed b. Hanbel *rahimehullah* şöyle demiştir: "Bir gün elbiselerini çıkarıp suya giren bir toplulukla beraberdim. Ancak ben, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in *'Allah'a ve ahiret gününe iman eden, hamama ancak izar giyerek girsin.'*(9) hadisiyle amel ettim ve elbiselerimi çıkarmadım. O gece rüyamda birinin bana şöyle dediğini gördüm: 'Müjde ey Ahmed! Bil ki Allah, sünnetle amel ettiğinden dolayı seni bağışladı.' Dedim ki: 'Peki, sen kimsin?' Dedi ki: 'Cibril. Ayrıca Allah seni kendisine uyulacak bir imam yaptı.'"

İmam Ebu Ubeyd el-Kasım b. Sellam şöyle demiştir: "Sünnete tabi olan kimse avucunda kor

(8) *Tabakatü'l-Hanabile*, 1/18, İmam Ebu'l-Hüseyn Muhammed b. Muhammed b. Hüseyin İbn Ebi Ya'la el-Hanbelî (ö.526h.).

(9) Tirmizi 2801, *Müsned* 14651, Nesai 401.

tutan gibidir. Bana göre, böyle biri, bugün Allah yolunda kılıç sallayandan daha faziletlidir."(10)

6- ALİM, İLME VE SÜNNETE TABİ OLANDIR

Berbehari *rahimehullah* şöyle demiştir: "Bil ki insanlar içinde hak ve sünnet ehli bir cemaat her zaman var olagelmiştir. Allah onlara hidayet eder ve onları başkalarına hidayet vesilesi kılar. Onlarla sünnetler ihya edilir. Zira onlar, ihtilaf dönemlerinde, az olmalarına rağmen Allah'ın şu buyruklarında vasfettiği kimselerdir:

"Ancak kendilerine kitap verilenler, apaçık deliller geldikten sonra, aralarındaki kıskançlıktan ötürü dinde anlaşmazlığa düştüler." (Bakara, 213)

İşte Yüce Allah onları bunlardan istisna ederek şöyle buyurmuştur: **"Bunun üzerine Allah**

(10) *Siyer A'lam en-Nübela*, 1/775, İmam Hafız Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî et-Türkmanî (ö.748h.).

iman edenlere, üzerinde ihtilafa düştükleri gerçeği izniyle gösterdi. Allah dilediğini doğru yola iletir." (Bakara, 213)

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* de şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimden bir topluluk hak üzere galip olmaya devam edeceklerdir. Onları yalnız bırakanın, onlara bir zararı olmayacaktır. Allah'ın emri gelinceye kadar yeryüzünde zahir* (galip) *olmaya devam edeceklerdir."*(11)

Bil ki *-Allah'ın rahmeti üzerine olsun-* ilim, çok rivayet bilmekle, çok kitaba sahip olmakla değildir. Alim, ancak ilme ve sünnete tabi olandır; isterse ilmi ve kitapları az olsun. Kitaba ve sünnete muhalefet eden kişi, ilmi ve kitapları çok olsa da bid'at ehli biridir.

Bil ki *-Allah'ın rahmeti üzerine olsun-* Allah'ın dini konusunda, sünnet ve cemaatten bir delil olmadan kendi görüşü, tevili ve kıyasları ile konuşan kimse, Allah hakkında bilmediğini söylemiş de-

(11) Buhari 3405, Müslim 1037/174.

mektir. Allah hakkında bilmediğini söyleyen de ilimsiz konuşan kimselerden olur.

Hak, Yüce Allah katından gelendir; sünnet, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetidir. Cemaat ise Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sahabîlerinin; Ebubekir, Ömer [ve Osman] *radıyallahu anhum*'un hilafetleri döneminde üzerinde icma ettikleridir.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti ve ashabının benimsemiş oldukları ile yetinen, bütün bid'at ehlinden ayrılmış, bedeni rahata, dini de selamete kavuşmuş olur. İnşaallah! Çünkü Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* *"Ümmetim fırkalara ayrılacaktır."* demiştir.

Sonra, bu fırkalardan kurtulacak olanı beyan edip şöyle demiştir: *"Bugün benim ve ashabımın üzerinde olduğumuz yola tabi olmaktır."*

İşte şifa, beyan, apaçık durum ve aydınlatıcı kandil budur.(12)

(12) *Şerhü's-Sünne*, s. 104-105, İmam Ebu Muhammed Hasan b. Ali b. Halef el-Berbeharî (ö. 329h.).

7- İBLİS'İN ALDATMASI

İbnü'l-Cevzi *rahimehullah* şöyle demiştir: Bil ki âdemoğlu yaratıldığında hamuruna, menfaatine olan şeyleri elde etmesi için heva ve şehvet, zararına olan şeyleri defetmesi için de öfke katılmıştır. Bir eğitici olarak da kendisine akıl verilmiştir. Akıl, kazanacağı ve kaçınacağı hususlarda kendisine adaleti emreder. Şeytan da kazanacağı ve kaçınacağı hususlarda onu israfa/aşırılığa teşvik etmek üzere yaratılmıştır.

Bundan dolayı akıllı insanın yapması gereken, Adem *aleyhisselam* döneminden beri düşmanlığını açıkça gösteren ve âdemoğullarının yaşantılarını ifsat etmek için ömrünü ve kendini feda eden bu düşmana karşı dikkatli olmaktır.

Nitekim Allah teâlâ da ona karşı dikkatli olmayı emredip şöyle buyurmuştur: **"Şeytanın izinde gitmeyin! Şüphesiz o sizin apaçık düşmanınızdır. O size ancak kötülüğü, çirkin işleri ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi emreder."** (Bakara, 168-169)

Yine şöyle buyurmuştur: **"Şeytan sizi fakirlikle korkutur, çirkin işler yapmanızı emreder."** (Bakara, 268); **"Şeytan onları apaçık bir sapıklığa düşürmek ister."** (Nisa, 60)

Yine İbnü'l-Cevzi *rahimehullah* şöyle demiştir: Ayrıca bil ki aldatıcı İblis, işler kendisine karışık/belirsiz geldiği anda aldanıp sapmış, secde emri konusundaki açık ve kesin nassı gözardı etmiş, varlıkların asıllarını/mahiyetlerini karşılaştırarak üstünlük kıyası yapmaya yönelmiş ve şöyle demiştir: **"Beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın."** (Sa'd, 76)

Ardından, her şeyin sahibi ve her emri hikmetli olan Allah'a itiraz ederek şöyle demiştir: **"Şu benden üstün tuttuğun şeye bakar mısın?"** (İsra, 62) Yani, neden bunu bana üstün tuttun, anlat, demektir. Bu sözü itiraz etmek maksadıyla söylemiştir. Yani "Senin bu yaptığın hikmetli bir şey değildir." demek istemiştir.

Daha sonra da büyüklük taslayarak şöyle demiştir: **"Dedi ki: Ben ondan hayırlıyım."** (Sa'd, 76) Sonra secde etmekten imtina etti; böy-

lece kendini yüceltmek isterken lanete ve cezaya uğrayarak nefsini aşağılamış oldu.(13)

8- ANNE-BABAYA TEŞEKKÜR ETMEK

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"İnsana da, anne-babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi, onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır. Onun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur.** (İşte onun için) **insana şöyle emrettik: 'Bana ve anne-babana şükret. Dönüş Banadır."** (Lokman, 14)

Kurtubî *rahimehullah* şöyle demiştir: "Allah'a şükür, iman nimeti için; anne-babaya şükür de terbiye nimeti içindir. Süfyan b. Uyeyne şöyle demiştir: Beş vakit namazını kılan, Allah'a şükretmiş; namazlarının akabinde anne-babasına dua eden de onlara şükretmiş olur."(14)

(13) *Telbisü İblis*, s. 42-43, İmam hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnü'l-Cevzi (ö.597h.).

(14) *el-Cami Li-Ahkami'l-Kur'an*, *Tefsir el-Kurtubî*, 7/44, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensarî el-Kurtubî (ö. 671h.).

Hasan el-Basri *rahimehullah*, "Anne-babaya iyilik nedir?" diye sorulunca şöyle cevap verdi:

"Sahip olduğunu onlara harcaman, masiyet dışında sana ne emrederlerse etsinler onlara itaat etmendir."(15)

9- VERİLDİĞİNDE ŞÜKRETMEYEN, BELAYA UĞRADIĞINDA SABRETMEYEN KADINLAR

Abdurrahman b. Şibl *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, o dedi ki: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Şüphesiz fasıklar, cehennem ehlidir."

Denildi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Fasıklar kimlerdir?"

Dedi ki: *"Kadınlardır."*

Bir adam şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Onlar annelerimiz, kız kardeşlerimiz, eşlerimiz değil mi?"

(15) *Tefsiru Hasan el-Basri*, 1/488, tahkik: Ahmed Ferid el-Mezidî.

Dedi ki: *"Elbette öyleler. Ancak onlar kendilerine bir şey verildiğinde şükretmez, belaya uğradıklarında sabretmezler."*(16)

Ebu't-Teyyah'tan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Mutarrif b. Abdullah'ın iki hanımı vardı. Birinin yanından geldiği sırada diğeri ona şöyle dedi: "Onun yanından mı geliyorsun?" Dedi ki: "İmran b. Husayn'ın yanından geliyorum. Onun bize anlattığına göre, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

'Cennete en az gelecek olanlar kadınlardır.'"(17)

Meymun şöyle demiştir: Ömer *radıyallahu anh* beni çağırdı ve şöyle dedi: "Sana bir tavsiyede bulunacağım, onu iyice belle! Sakın mahrem ol-

(16) *Müsned,* 15531, lafız ona aittir. Ayrıca daha uzun şekliyle Abd b. Humeyd rivayet etmiştir, 314. Yine Taberani, *el-Mu'cem el-Evsat*'ta rivayet etmiştir.
Not: Bu hadiste ve benzerlerinde "kadınlar" lafzı genel olarak geçse de -hadiste geçtiği üzere- bu lafızdan kastedilenler; bütün kadınlar değil, "şükretmeyen, sabretmeyen" kadınlardır. (Yayıncı).

(17) Müslim, 2738.

mayan bir kadınla baş başa kalma! Nefsin sana, ona Kur'an öğreteceğini söylese bile!"(18)

Ahnef b. Kays şöyle demiştir: "Meclislerimizde kadınlardan ve yemeklerden bahsetmeyin. Zira bir erkeğin devamlı şehvetini ve midesini anlatmasından nefret ederim. Şüphesiz mürüvvet ve dindarlık, kişinin canı çektiği halde yemeği ve şehvetini terk edebilmesindedir."(19)

10- ONLARA HARCAYIN VE SADAKA VERİN

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Vaktiyle bir adam başkasından bir arsa satın aldı. Arsayı satın alan adam, o arsada bir küp altın buldu. Arsa sahibine gidip şöyle dedi: 'Şu altınını al. Çünkü ben senden sadece arsayı satın aldım, altını almadım.' Arsa sahibi ise şöyle cevap verdi: 'Ben sana arsayı içindekilerle sat-*

(18) *Siretu ve Menakibu Ömer b. Abdülaziz*, s. 220, İmam hafız Ebu'l-Ferec İbnü'l-Cevzi (ö.597h.).

(19) *el-Mücalese ve Cevahirü'l-İlm*, 3/44, Malikî kadısı Ebu Bekir Ahmed b. Mervan b. Muhammed ed-Dineverî (ö.33h.).

tım.' İkisi aralarındaki meseleyi çözmesi için bir adamı hakem seçtiler. Hakem onlara şöyle sordu: 'Çocuklarınız var mı?' Biri 'Erkek çocuğum var,' diğeri de 'Kız çocuğum var' dedi. O da şöyle dedi: 'Öyleyse kızı erkekle evlendirin, o paradan onlara harcayın ve sadaka verin.'"(20)

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Biz son gelenleriz, kıyamet günü de en başa geçecek olanlarız."* Aynı senedle rivayet edilen kudsî hadiste Yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"İnfak et ki Ben de sana infak edeyim."*(21)

11- EŞİNİN YANINA GİTSİN, ONUNLA BERABER OLSUN

Ebu'z-Zübeyr'den rivayet edildiğine göre, o dedi ki: Cabir *radıyallahu anh* dedi ki: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurduğunu işittim: *"Sizden biri gördüğü bir kadından hoşlanır* (etkilenir) *da arzusu kalbine girecek olursa hemen eşi-*

(20) Buhari 3472, Müslim 1721.
(21) Buhari 7495.

nin yanına gitsin ve onunla beraber olsun. Böyle yapması, nefsindeki arzuyu giderir."(22)

Erkeklerin nefsi kadınlara meyyaldir. Bundan dolayı Şeriat gelmiş ve birtakım sınırlar, kurallar koymuştur ki erkeklerle kadınlar arasında fesat baş göstermesin. Erkeklere, gözlerini kadınlara bakmaktan sakınmaları, kadınlara da örtünmeleri ve ziynetlerini açığa çıkarmamaları, herhangi bir hacet olmadığı zaman dışarı çıkmamaları, çıkması gerektiği zaman da örtülü olmaya ve şer'i adaba riayet ederek çıkmaları emredilmiştir.

Bununla beraber bazı erkekler de kasıt olmaksızın kadınlara bir bakış atabilir. Bunun neticesinde o bakış ve vesvese sebebiyle arzuları kabarabilir. Böyle bir durumda arzusu kabaran kimsenin hemen kendi eşine gitmesi müstehaptır. Zira o arzu erkeğe galip gelir de bundan dolayı bedeninde yahut kalbinde zarara yol açabilir. Bu arzusunu tatmin etmek, nefsini de yatıştırmak için eşiyle beraber olsun.

(22) Müslim 1403.

Bu sebeple Selef, vesvese karşısında sebatı öğütlemiştir.

Cabir *radıyallahu anh*'ın Mücahid'den rivayet ettiğine göre, o şöyle demiştir: Şeytan, sizden, sizin ondan korktuğunuzdan daha çok korkar. Eğer karşınıza çıkarsa ondan korkmayın ki sizi telaşa sürüklemesin. Aksine, üzerine gidin! O zaman o da çekip gider. Doğrusunu Allah bilir.(23)

12- EBU BEKİR *RADIYALLAHU ANH*'A GİT!

Müminlerin annesi Aişe *radıyallahu anha*'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* (vefat ettiği) hastalığı sırasında bana şöyle dedi: *"Bana baban Ebu Bekir'i ve kardeşini çağır ki onlara bir kitap yazayım. Zira ben birilerinin içinden bir şey geçirmesinden, 'Ben bu işe daha evlayım' demesinden korkuyorum. Oysa Allah da müminler de Ebu Bekir'den başkasını kabul etmez."*(24)

(23) *Âkamü'l-Mercan Fi Ahkami'l-Cânn*, s. 87, İmam Bedrettin Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah eş-Şiblî (ö.769h.).

(24) Müslim 2387.

Cübeyr b. Mut'im *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, bir kadın, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e gelip onunla bir şey konuştu, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* de ona, bir şey yapmasını emretti. Bu sefer kadın şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ya seni bulamazsam?" Dedi ki: *"Beni bulamazsan Ebu Bekir'e git."*(25)

Müminlerin emîri Ali b. Ebu Talib *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Huzuruma beni, Ebu Bekir ve Ömer *radıyallahu anhuma*'dan üstün tutan kim getirilirse muhakkak onu iftira cezasına çarptırırım."(26)

13- ÖZÜR, ÜZÜNTÜLERİ YOK EDER

Ebu Hatim şöyle demiştir: "Özür dilemek; kederleri giderir, hüzünleri kaldırır, kini söndürür, kırgınlığı yok eder. Özrün hafife alınması veya az olması durumu, büyük suçların ve ağır

(25) Buhari 7360, Müslim 2386.

(26) *Mecmuu'l-Fetava,* 15/194, Şeyhülislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Haranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

günahların işlenmesine yol açar. Ancak her konuda özür dilemek, itham altında kalmaya sebep olur, kişiliği zedeler." Kişinin, kardeşinden özür dilemesinde kibrini kırmaktan başka bir özellik olmasa, bu bile akıllı kimsenin, işlediği her hatada anında gidip özür dilemesi için yeterli olurdu.

Ali b. Ebu Talib *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Çok sitem etmeyin. Çünkü sitem, kine/nefrete yol açar, ayrıca su-i edeptir."(27)

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "Allah, Peygamberine, güzel yolla terk etmeyi, güzel şekilde affetmeyi ve güzelce sabretmeyi emretmiştir. Güzel yolla terk etmek, eziyet vermeden terk etmektir. Güzel şekilde affetmek, sitem etmeksizin affetmektir. Güzelce sabır ise şikayet etmeksizin sabretmektir. Yakub *aleyhisselam* şöyle demiştir: **'Ben derdimi ve hüznümü ancak Allah'a arz ediyorum.'** (Yusuf, 86) Bu sözü **'Bana düşen güzelce sabretmektir. Anlattıklarınıza**

(27) *Ravzatü'l-Ukala ve Nüzhetü'l-Fudala*, s. 168-173, Hafız Ebu Hatim Muhammed b. Hibban et-Temimî el-Büstî (ö.354h.).

karşı yegane yardımcım Allah'tır.' (Yusuf, 18) sözü ile beraber söylemiştir. Dolayısıyla Allah'a arz/şikayet etmek, güzel sabra aykırı değildir.

Musa *aleyhisselam'*dan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: 'Allah'ım! Hamd Sana mahsustur, şikayet ancak Sanadır, yegane yardımcı ancak Sensin, medet ancak Sendendir ve tevekkül ancak Sanadır.'"(28)

14- AĞZINI SIKI TUT, SIRRI KORU

Ebu Hatim şöyle demiştir: "Sırrını gizlemeyi başaran kimse, güç ve zafere ulaşamasa da tastamam tedbirini almış, istediğini elde etmiş, kusurdan ve zarardan kurtulmuş olur. Dolayısıyla kararlı kişi, sırrını bir kabın içine koyar, onu herkesten saklar, kimseye emanet etmez. Emanet etmek zorunda kalırsa, bu sefer de gerçekten hakkıyla sahip çıkacak akıllı kimseye emanet eder. Çünkü sır, emanettir; ifşa etmek ise ihanettir.

(28) *Mecmuu'l-Fetava,* 6/329, Şeyhülislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Haranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

Sırrın kabı, kalptir. Ancak bazı kaplar vardır ki içine konulana dar gelirken, bazı kaplar vardır ki geniş gelir."(29)

İbnü'l-Cevzi *rahimehullah* şöyle demiştir: "İnsanların çoğunun sır tutmaktan aciz olduğunu gördüm. Sır ortaya çıkınca da anlattıkları kimseye sitem ederler. Ne acayip bir şey! Kendileri ona sahip çıkamamışken kalkıp ifşa edeni kınıyorlar!"

Yine şöyle demiştir: "Musibetleri gizlemek, sırrı saklama yollarındandır. Çünkü musibetleri anlatmak düşmanı sevindirir, dostu üzer."(30)

15- DEDİKODUCUNUN YAPTIĞINI SİHİRBAZ DAHİ YAPAMAZ

Yahya b. Ebu Kesir'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Dedikoducunun/koğu-

(29) *Ravzatü'l-Ukala ve Nüzhetü'l-Fudala*, s. 168-173, Hafız Ebu Hatim Muhammed b. Hibban et-Temimî el-Büstî (ö.354h.).

(30) *Saydu'l-hatır*, s. 200, İmam hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî (ö. 597h.).

cunun bir saatte yaptığını sihirbaz bir ayda yapamaz."

Hammad b. Seleme'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Bir adam, kölesini başka bir adama sattı ve şöyle dedi: 'Bu köle koğuculuk yapar, bundan sorumlu değilim.' Adam bu kusuruna rağmen o köleyi satın aldı. Köle, efendisinin hanımına gidip şöyle dedi:

'Kocan seni sevmiyor. Senin üzerine cariye ediniyor ve evleniyor. Sana yönelmesini ister misin?' Kadın 'Evet' dedi. Köle dedi ki: 'O zaman bir ustura al ve sakalının alt tarafından birkaç kıl kes, sonra bu kılları yakarak onu tütsüle.'

Daha sonra adama gidip şöyle dedi: 'Senin karın yoldan çıkmış ve dost tutmuş. Seni de öldürmek istiyor. Bunun doğru olup olmadığını anlamak ister misin?' Adam 'Evet' dedi. Köle dedi ki: 'O zaman karının yanında uyuyormuş gibi yap.' Adam uyuyormuş gibi yaptı. Kadın da elinde ustura ile kılları tıraş etmek için geldi. Bunu gören adam, kadını öldürdü.

Arkasından da kadının akrabaları onu yakalayıp öldürdüler."(31)

Yahya b. Eksem şöyle demiştir: "Koğucu, sihir yapandan daha şerlidir. Koğucunun bir saatte yaptığını sihirbaz bir ayda yapamaz."

Şöyle de denilmiştir: "Koğucunun yaptığı, şeytanın yaptığından daha zararlıdır. Çünkü şeytanın ameli hayal ve vesvesedir. Koğucunun ameli ise yüz yüzedir."

Nitekim Allah teala şöyle buyurmuştur: **"Karısı odun taşıyıcı olarak..."** (Mesed, 4)

Müfessirlerin çoğu şöyle demiştir: "Ayette geçen 'odun' ile koğuculuk kastedilmiştir. Koğuculuğun odun olarak nitelenmesinin sebebi, düşmanlığa ve kavgaya sebep olmasıdır. Bundan dolayı ateş yakma gibi değerlendirilmiştir."(32)

(31) *Ravzatü'l-Ukala ve Nüzhetü'l-Fudala*, s. 168-173, Hafız Ebu Hatim Muhammed b. Hibban et-Temimî el-Büstî (ö.354h.).

(32) *Tenbihü'l-Gafilîn*, s. 126, İmam Ebü'l-Leys Nasr b. Muhammed b. İbrahim es-Semerkandî.

16- SAHABEYİ SEVMEK

İbnü'n-Numan şöyle demiştir: "Ebu Bekir *radıyallahu anh*'ı seven dini ikame etmiş olur, Ömer *radıyallahu anh*'ı seven yolunu belirlemiş olur, Osman *radıyallahu anh*'ı seven Allah'ın nuruyla aydınlanmış olur, Ali *radıyallahu anh*'ı seven de kopmaz kulpa tutunmuş olur. Sahabîleri güzel bir şekilde öven, nifaktan/münafıklıktan berî/uzak olur. Onlardan birini ayıplayan, bid'atçidir; sünnete ve selef-i salihîne muhaliftir. Onun hiçbir amelinin göğe yükselmemesinden (kabul edilmemesinden) endişe ederim."(33)

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "(Sahabîler) Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Ehl-i beytini severler ve onları veli (dost) edinirler."

İbn Useymin *rahimehullah* şöyle demiştir: "Ehl-i sünnet ve'l-cemaatin temel usullerinden biri Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Ehl-i

(33) *İkmalü Tehzibi'l-Kemal Fi Esmai'r-Rical*, s. 327, Allame Alaeddin Moğultay b. Kılıç b. Abdullah el-Bekcerî el-Hanefî (ö.762h.).

beytini sevmeleridir. İki sebepten dolayı onları severler: Mümin olmaları ve Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in akrabaları olmaları. Asla onlardan nefret etmezler.

Ancak bunun yanı sıra, Rafızîlerin söylediklerini söylemezler, yani 'Kim Ebu Bekir ve Ömer'i severse Ali'ye buğz etmiş olur. Dolayısıyla Ebu Bekir ve Ömer'e buğz etmeden Ali'yi sevemeyiz. Zira onlar, Ali b. Ebu Talib *radıyallahu anhum*'un düşmanı idiler.' gibi sözler söylemezler.

Çünkü Ali'nin Ebu Bekir ve Ömer'i -*radıyallahu anhum*- minberden övdüğü mütevatir olarak nakledilmiştir. Buna bağlı olarak biz de şöyle deriz: 'Allah şahit olsun ki biz, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Ehl-i beytini ve akrabalarını seviyoruz, onları, Allah'ı ve Rasûlünü sevdiğimiz için seviyoruz."(34)

(34) *Şerhu'l-Akide el-Vasıtıyye*, 2/273, Şeyhulislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.). Şerhi yapan Şeyh Muhammed Salih el-Useymin'dir.

17- KADIN, KORUNMAYA VE KOLLANMAYA MUHTAÇTIR

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Hani, İmran'ın karısı, 'Rabbim! Karnımdaki çocuğu sırf sana hizmet etmek üzere adadım. Benden kabul et. Şüphesiz Sen hakkıyla işitensin, hakkıyla bilensin' demişti. Onu doğurunca, 'Rabbim!' dedi, 'Onu kız doğurdum. -Oysa Allah, onun ne doğurduğunu daha iyi bilir- Erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu kovulmuş şeytandan Senin korumana bırakıyorum.' Bunun üzerine Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu ve onu güzel bir şekilde yetiştirdi. Zekeriya'yı da onun bakımıyla görevlendirdi. Zekeriya, onun bulunduğu bölmeye her girişinde yanında bir yiyecek bulurdu. 'Meryem! Bu sana nereden geldi?' derdi. O da 'Bu, Allah katındandır' diye cevap verirdi. Zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir. Orada Zekeriya, Rabbine dua etti: 'Rabbim! Bana katından temiz bir nesil bahşet. Şüphesiz Sen**

duayı hakkıyla işitensin' dedi. Zekeriya mabette namaz kılarken melekler ona, 'Allah sana, kendisinden gelen bir kelimeyi (İsa'yı) **doğrulayıcı, efendi, nefsine hâkim ve salihlerden bir peygamber olarak Yahya'yı müjdeler' diye seslendiler. Zekeriya, 'Ey Rabbim! Bana ihtiyarlık gelip çatmışken ve karım da kısırken benim nasıl çocuğum olabilir?' dedi. Allah, 'Öyledir, ama Allah dilediğini yapar' dedi. Zekeriya, 'Rabbim!** (Çocuğum olacağına dair) **bana bir alâmet ver' dedi. Allah da şöyle dedi: 'Senin için alâmet, insanlarla üç gün konuşamaman, ancak işaretleşebilmendir. Ayrıca Rabbini çok an, sabah akşam tesbih et.' Hani melekler, 'Ey Meryem! Allah, seni seçti. Seni tertemiz yaptı ve seni dünya kadınlarına üstün kıldı. Ey Meryem! Rabbine divan dur. Secde et ve** (O'nun huzurunda) **rükû edenlerle beraber rükû et' demişlerdi.** (Ey Muhammed!) **Bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Meryem'i kim himayesine alıp koruyacak diye kalemlerini** (kura için) **atarlarken sen yanlarında değildin.**

(Bu konuda) **tartışırlarken de yanlarında değildin."** (Al-i İmran, 35-44)

İbn Abbas *radıyallahu anhuma* şöyle demiştir: "İşte bu, Meryem'dir. Kendisine bakacak, kendisini kollayacak birine muhtaç olduğu için hemen onu kefaletleri altına almaya koşmuşlardır. O böyle ise diğer kadınlar nasıl olur?!

Tecrübeyle sabittir ki kadın, erkek çocuğundan daha fazla korunmaya ve kollanmaya muhtaçtır. Bundan dolayı daha iyi örten, daha iyi koruyan şey, kadın için daha hayırlıdır. Bu sebeple meşru giyimi, bedenini örten elbise şeklinde belirlenmiş, erkek gibi giyinenler lanetlenmiştir.(35)

18- EVLERİ ONLAR İÇİN DAHA HAYIRLIDIR

Abdurrahman es-Sa'di, Allah'ın **"Evlerinizde oturun."** (Ahzab, 33) buyruğu hakkında şöyle demiştir: "Yani, orada karar kılın. Çünkü bu, sizin için daha emniyetli, daha korunaklıdır.

(35) *Mecmuu'l-Fetava* 19/66, Şeyhulislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

İmam Şevkani *rahimehullah* şöyle demiştir: "Abd b. Humeyd ve İbnü'l-Münzir'in, Muhammed b. Sirin'den rivayet ettiklerine göre, o şöyle demiştir: 'Bana ulaşan habere göre, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in hanımı Sevde *radıyallahu anha*'ya şöyle sorulmuştur: "Niye diğer kardeşlerin (yani Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in diğer hanımları) gibi hacca veya umreye gitmiyorsun?' O da şöyle cevap vermiştir: 'Ben hac da yaptım, umre de. Allah da bana evimde karar kılmamı emretti. Allah'a yemin ederim ki ölünceye kadar evimden çıkmayacağım.' (Ravi dedi ki:) 'Allah'a yemin olsun ki cenazesi çıkıncaya kadar odasının kapısından dışarı çıkmamıştır.'

İbn Ebî Şeybe, İbn Sa'd, İmam Ahmed'in oğlu Abdullah -*Zühd* kitabının ziyadelerinde- ve İbnü'l-Münzir'in, Mesruk'tan rivayet ettiklerine göre, o şöyle demiştir: 'Aişe *radıyallahu anha*, **'Evlerinizde oturun.'** (Ahzab, 33) ayetini okuduğu zaman başörtüsü ıslanacak kadar ağlardı.'"[36]

(36) *Fethu'l-Kadir el-Cami Beyne'r-Rivaye ve'd-Diraye fi İlmi't-Tefsir*, 2/414, İmam Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkanî (ö.1250h.).

İbnü'l-Arabi şöyle demiştir: "Kadınlar seyirlik et parçası gibidir.[37] Her erkek onları arzular. Onların ise kendini savunacak güçleri yoktur. Bilakis onlarda, karşı koymaktan daha çok kendini bırakmak (teslim olmak) görülür.

Bundan dolayı Allah onları örtü ile korumuş, onlarla konuşmayı kesmiş, onlara selam vermeyi haram kılmış ve kadınların, kendisine mübah olan kimse dışındakilere uzak durmasını emretmiştir. Bu da kocası yahut kendisine haram olan mahremidir.

Kadınların bazı ihtiyaçları sebebiyle dışarı çıkmaları kaçınılmaz olduğunda, yanlarında onları koruyacak birinin olması şartı ile dışarı çıkmalarına izin verilmiştir. Bu ise kadınlara tehlike gelmesinden endişe edilen yolculuk yahut yalnız kalma halleri için geçerlidir."[38]

(37) Yazar, Arapça deyim kullanarak şöyle demek istemiştir: Kadın; bakanların beğeneceği ve isterse satın alacağı bir şekilde asılan et parçasına benzetilmiştir, yani açık kadın adeta güzelliğini herkese teşhir etmektedir.

(38) *Feyzu'l-Kadir Şerhü'l-Cami es-Sağir*, 6/398, Allame muhaddis Muhammed Abdurrauf el-Münavî (ö.952h.).

19- EL-MELİKU'L- MUZAFFER SEYFEDDİN KUTUZ MAHMUD B. MEMDUD

el-Melîku'l-Muzaffer Seyfettin Kutuz Mahmud b. Memdud b. Harzemşah, Memluk sultanıdır. Hicrî 657 (miladî 1259) yılında hükümdar olmuş, hicrî 658 (miladî 1260) yılında da vefat etmiştir. Kutuz, Ayn Calut savaşının kahramanı olan ve Moğolları hezimete uğratan kişidir. Hükümdarlık dönemi bir yıldan az sürmesine rağmen Mısır hükümdarlarının en önde geleni sayılır.

Şöyle ki: Mısır ordusunu yeniden inşa etmiş ve İslam devletini neredeyse yok edecek Moğol akınını durdurmayı başarmıştır. Kutuz onları ordusuyla Ayn Calut Savaşı'nda büyük bir hezimete uğratmış, kaçanları da kovalayarak Şam topraklarını tamamıyla onların işgalinden kurtarmıştır.

Kutuz, Moğolların ona verdiği bir isimdi. Kendisi henüz küçük yaştayken onu kaçırıp satmak istediklerinde onlara karşı sert bir şekilde

direniş göstermiştir, bu yüzden ona Moğolcada "azgın köpek" anlamına gelen "Kutuz" lakabını vermişlerdir.

Kutuz'un soyu, Harzemşahlar devletinin sultanı Celaleddin Harzemşah'ın amca oğlu ve kız kardeşinin kocası Emîr Memdud Harzemşah'tan gelmektedir. Kutuz, emîrlerin aldığı eğitimi almış ve dayısının yanında türlü savaş tekniklerini öğrenmiştir. Harzemşahlar Devleti'nin yıkılmasından sonra köle olarak Şam'da satılmıştır. Daha sonra oradan Mısır'a geçmiş ve Eyyubîlerin son hükümdarı el-Melik es-Salih Necmeddin Eyyub'a satılmıştır.

Memluk medreselerinde savaş tekniklerini ve planlarını öğrenmiş, el-Melik es-Salih'in 7. Haçlı seferine karşı çıktığı orduda da yer almıştır. el-Melik es-Salih, hicrî 648 (miladî 1250) yılında gerçekleşen ve "el-Mansura" diye bilinen bu savaşta zafer kazanmıştır.

Daha sonra Kutuz, iktidar mertebeleri arasında peyderpey yükselmeye başlamıştır. Niha-

yetinde hicrî 24 zilkade 657 (miladî 11 Kasım 1259) yılında cumartesi günü Mısır Memluklerinin üçüncü sultanı olarak yönetime gelmiştir.

Kutuz, Ayn Calut savaşından zaferle dönünce Memluk Ordusu'nda bulunan bazı komutanlar Baybars önderliğinde ona tuzak kurmuşlar ve Karibi ile Salihiye arasında onu öldürmüşlerdir. Kusayr'da defnedilmiş, daha sonra kabri, Kahire'ye nakledilmiştir. Ölüm tarihi, hicrî 16 zilkade 658 (miladî 22 Ekim 1260) Cumartesi günü idi. Yani Ayn Calut savaşından 50 gün sonraydı. Hükümdarlık müddeti sadece bir yıl sürmüştür."(39)

20- İSLAM'IN BAHARINDA İRAN

Dr. Beşşar Avvad Maruf şöyle demiştir: "İran halkı, farklı ırklardan oluşan bir halktır. Bu memlekete yerleşip orayı imar eden ve hal-

(39) *en-Nücum ez-Zehire fi Müluki Mısr ve'l-Kahire*, 7/72-89, Cemaleddin Ebu Yusuf b. Tağriberdi el-Atabekî (ö.874h.); *Ahbarü'd-Düvel ve Asarü'l-Üvel*, *Karamanî Tarihi*, 2/6, Tarihçi Ahmed b. Yusuf el-Karamanî (ö.1019h.), Yayına hazırlayan: Mahmud Emin es-Seyyid.

kından bir parça haline gelen Araplar da onlardandır. Bu hak din içlerine köklü bir şekilde yerleşmiştir. Yetiştirdikleri âlimler, dokuz asır boyunca bu dinin hamiliğini yapmışlardır. Bu durum, hicrî onuncu asrın başlangıcında Safevîlerin memleketi ele geçirmesiyle ortaya çıkan büyük felakete kadar devam etmiştir.

Bunlar İslam ümmetine büyük olaylar yaşatmışlar, maddî, fikrî ve askerî bütün imkânlarını bu kültürün ateşini söndürmek için kullanmışlardır. Bu meseleyi dava edinmişler ve yıkım/tahribat hususundaki adi amaçlarını gerçekleştirmek için tarihin pek şahit olmadığı iftiralarla hareket etmişlerdir."

Yine şöyle demiştir: "İran'ın fethi, Irak'ın fethi neticesinde olmuştur. Bundan dolayı Irak'ın fethini ve Ömer b. Hattab'ın Arap komutanlarıyla Pers komutanlarını çarpıştırdığı Kadisiye Savaşı'nı iyi bilmek icap eder. O, elinin altında bulunan görüş ehli, imkanları geniş, hitabeti kuvvetli ve şiiri etkili herkesi Sasanîlere karşı kullanmış, hepsini insanların önüne çıkarmıştır.

Kadisiye Savaşı'nda Sâsâni ordusunun komutanı Rüstem ile öncü kuvvetler komutanı Calinus öldürülmüştür. Bu savaş, Müslüman Arapların, asırlar boyunca insanlara türlü acılar yaşatan Sasanî İmparatorluğu'na karşı en büyük zaferi olmuştur. Nitekim bu savaşın ardından Kisra Yezdicerd'in Hulvan'a kaçmasından sonra Medain şehrine girmişler ve burayı ele geçirmişlerdir.

Daha sonra, Celula ve İran'ı özgürleştirmenin ve Sasanî imparatorluğunun geriye kalan kuvvetlerini yok etmenin yolunu açmış olan büyük zafer, Nihavend Savaşı gerçekleşmiştir.

Daha sonra Kum, Kaşan, İsfahan, Azerbaycan, Rey, Hemedan, Kumis, Cürcan ve Taberistan fethedilmiştir. Bu savaşlar sonucu İslam büyük bir hızla yayılmıştır. Bu fetihlerde, fethedilen bölgelerde yaşayan insanlar üzerinde İslam'ın ve Müslümanların adalet sahibi olmaları etkili olmuştur. Bu da onların ferdî olarak ya da topluluklar halinde İslam'a girişlerini hızlandırmıştır."(40)

(40) *İslam'ın Baharında İran*, 7-6, Beşşar Avvad Maruf.

21- İRANLILAR İÇİN ARAPÇANIN ÖNEMİ

Maruf şöyle demiştir: "İranlılar Müslüman olduktan sonra Arapçanın din için kaçınılmaz olduğunu gördüler. Dinde tam olarak fıkıh sahibi olmanın Arapçayı öğrenmeden mümkün olmadığını idrak ettiler. Bundan dolayı Arapçayı güzel bir şekilde öğrenmeye önem gösterdiler. Çocuklarının daha küçük yaşta Arapça konuşması için gayret sarf ettiler. Neticesinde Arapça, onların ana dili haline geldi. Bu yeni dinin dili, bütün memlekette yaygınlık kazandı. Artık soyu Araplardan gelen Arap ile, dil ve din birliği sebebiyle Arapçayı kullanan Arap'ı birbirinden ayırt etmek zor bir hal aldı. Arap dili, İranlıların gerek şiir gerek nesir olarak telif ettikleri kitapların edebî dili haline geldi.

Daha önce Arapçanın bu memlekette yayılmasının İran'a yerleşen Arap kabilelerin çokluğu vesilesiyle olduğunu açıklamıştık. Öyle ki Kum ve Büşt gibi bazı şehirlerde sadece Araplar yaşamaktadır.

Ayrıca Arapça, ilim ehli arasında resmî dil halini almıştı; bu dille konuşuluyor, kitaplar, araştırmalar ve tezler bu dille yazılıyordu. Farsça ile yapılan telif çok azdı, onlar da son dönemlerde olmuştu. Arapça ile imla[41] büyük camilerde, geniş meydanlarda ve salonlarda icra ediliyor, bu imla meclislerine binlerce ilim talebesi, kağıtları ve divitleriyle katılıyor ve imla edilen kitapları yazıyorlardı.

Bunun yanı sıra vaaz ve nasihat meclisleri de yine Arapçayla yapılıyordu. Buna bağlı olarak katılımcıların çoğunun bu meclislerdeki vaaz ve nasihatleri anlamaları, bu dilin avam insanlar arasında bile ne kadar yaygın olduğunu gösterir."

Yine şöyle demiştir: "Özel olarak Nişabur'a, genel olarak Horasan'a mensup olan âlimlerin Arap kökenli oldukları ortaya çıkmıştır. Nitekim Horasan'ın asırlar boyunca ehl-i sünnet ve'l-cemaatin bayraktarlığını yaptığını mülahaza et-

(41) İmla: Bir dilin belli kurallara göre, doğru şekilde yazıya geçirilmesi. (Yayıncı).

mekteyiz. Safevîler gelinceye kadar bu beldelerde -özellikle de Nişabur'da- başka mezheplerin çalışmasına pek rastlamamaktayız."(42)

22- İRAN'DA MEDRESELERİN ÖNEMİ

Maruf şöyle demiştir: "İran'da Arapça ile ders yapılan medreselerin ortaya çıkması, başta Irak ve özellikle Bağdat dahil olmak üzere bütün İslam ülkelerinden önce olmuştur. Çünkü bu memlekette Arapça medreselerin inşası dördüncü asrın ortalarında başlamıştır. Buna karşın Irak'ta medreselerin inşası beşinci asrın ikinci yarısının başlarında olmuştur. Bu medreselerin Hanefîlere ya da Şafiîlere özel olduklarını görmekteyiz: Zira Safevîler gelinceye kadar İran'da hakim olan bu iki mezhepti.

Gözden kaçırılmaması gerekir ki mütalaa ettiğimiz medreselerin hepsi Arap dili ile eğitim yapmaktaydı. Arapça dışında eğitim dili kullanan herhangi bir medreseye rastlamadık.

(42) *İslam'ın Baharında İran*, s. 10-11, Beşşar Avvad Maruf.

Daha sonra buradaki medreselerin, mescitvari medreseler olmadığını anlattık. Zira bu medreselerin birçoğunda kurucuları defnedilmiştir. Ayrıca birçok medresenin de kendine ait kütüphanesi vardı. Hem medresenin hem de kütüphanenin sorumluları da vardı. Bu da talebenin bilgiye kolay ve rahat bir şekilde ulaşmasını sağlıyordu.

Bilinen haliyle genel olarak bu medreseyi inşa eden kişi, ya âlimlerden ya yöneticilerden ya da emîrlerden varlık sahibi (zengin) biri oluyor, istikrarlı bir şekilde devam etmesi için buraya birtakım vakfiyeler tayin ediyordu."

Yine şöyle demiştir: "İran, hicrî onuncu asrın başlarına kadar Şiiliğin kaynağı/merkezi olmak bir yana Şiî olarak dahi bilinmezdi. Irak'ın Büveyhî belasına, Mısır ve Şam'ın da İsmailiyye fitnesine maruz kaldığı ve sünnetin bu memleketlerde neredeyse söndüğü dönemde İran'da sünnet hakimdi ve capcanlı bir şekilde yaşanıyordu."(43)

(43) *İslam'ın Baharında İran*, s. 18-20, Beşşar Avvad Maruf.

23- ALLAH ONUNLA MÜSLÜMAN İKİ FIRKANIN ARASINI ISLAH EDECEKTİR

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "Müminler iki fırkaya ayrıldılar: Bir fırka Ali *radıyallahu anh* ile, diğer fırka ise Ali ve taraftarlarına karşı savaşan Muaviye *radıyallahu anh* ile beraber oldu. Böylece iş, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in haber verdiği şekilde gerçekleşti. Nitekim Buhari'de geçen hadise göre, o, oğlu (torunu) Hasan *radıyallahu anh* hakkında şöyle buyurmuştur: *'Benim bu oğlum, seyyiddir. Allah onunla Müslümanlardan iki büyük fırkanın arasını ıslah edecektir.'*(44)

Allah teala onun eliyle, Ali *radıyallahu anh* taraftarları ile Muaviye taraftarlarının arasını ıslah etmiştir. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, Hasan *radıyallahu anh*'ın eliyle yapılan bu sulhten/uzlaşmadan

(44) Ebu Bekre'den rivayet edildiğine göre, o dedi ki: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* bir gün Hasan'ı yanına alıp minbere çıktı ve şöyle dedi: *"Bu oğlum Seyyid'dir. Ümit ederim ki Allah onunla, Müslümanlardan iki fırkanın arasını ıslah edecektir."* Buhari 3629.

dolayı onu övmüş ve *'Seyyid'* olarak isimlendirmiştir.

Müslümanlar arasında meydana gelen bu savaş, Allah'ın ve Rasûlünün emretmiş olduğu bir savaş olsaydı durum böyle olmazdı. Bilakis o zaman Hasan *radıyallahu anh*, vacibi yahut Allah'ın daha çok sevdiği ameli terk etmiş olurdu.

Bu sahih ve açık nass da Hasan'ın attığı adımın övgüye değer olduğunu, Allah ve Rasûlünün razı olduğu bir adım olduğunu göstermektedir.

Nitekim sahih bir hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in onu ve Üsame b. Zeyd *radıyallahu anh*'ı kucağına alıp *"Allah'ım, ben bu ikisini seviyorum, Sen de onları sev."* dediği sabittir.

Bu olay da Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ona duyduğu sevginin ve duanın tezahürü olmuştur. Zira ikisi de Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Hasan'ı övmüş olduğu meselenin gerçekleşmesi için en istekli olanlardı. Aykırı tutumdan da en fazla uzak duranlarıydı."

Yine şöyle demiştir: "Sahabîlerin aralarındaki savaşlara gelince; bunlar hakkında Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'den bir hadis/eser rivayet edilmemiştir. Bundan hoşnut olduğunu gösteren bir şey de yoktur. Bilakis rahatsız olduğunu ve gerçekleşmesini temenni etmediğini gösteren şeyler vardır. Bu hususta bazı sahabîlerin tavırlarını takdir etmiş, her iki fırkayı küfür ve nifaktan berî kılmış, her iki fırkadan öldürülenlere rahmet okumaya cevaz vermiştir.

Bu ve benzeri olaylar Ali *radıyallahu anh* ile diğer sahabîlerin, her iki topluluğun da mümin olduğu konusunda ittifak ettiklerini göstermektedir. Nitekim Kur'an da müminlerin arasındaki savaşın onları iman dairesinden çıkarmayacağına şu buyruğu ile şahitlik eder: **'Eğer inananlardan iki grup birbirleriyle savaşırlarsa aralarını düzeltin. Eğer biri ötekine karşı haddi aşarsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar haddi aşan tarafa karşı savaşın. Eğer** (Allah'ın emrine) **dönerse, artık aralarını adaletle düzeltin ve** (onlara) **adaletli davranın. Çünkü Allah,**

adaletli davrananları sever. Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki esirgenesiniz.'
(Hucurat, 9-10)

Aralarında savaş ve zulüm/haksızlık bulunmasına rağmen onları 'mümin' olarak isimlendirmiş ve 'kardeş' kabul etmiştir. Bu hususta 'İki halife birbiriyle savaşacak olurlarsa onlardan biri lanetlidir.' şeklinde aktarılan hadis yalandır, uydurmadır. Hadis ilminden hiç kimse bunu rivayet etmiş değildir. İslam'ın güvenilir kaynaklarında da bulunmamaktadır."(45)

24- İNSANLAR, HÜSEYİN'İN KATLİ KONUSUNDA BİRİ VASAT, İKİSİ UÇ, ÜÇ GÖRÜŞTEDİR

Ebu Abbas şöyle demiştir: "İnsanlar Hüseyin *radıyallahu anh*'ın katli konusunda üç sınıf olmuşlardır: İki uç ve bir vasat. Uç taraftan biri

(45) *Mecmuu'l-Fetava,* 1/204, Şeyhulislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Haranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

'Hak üzere öldürüldü' derler. Onlara göre Hüseyin *radıyallahu anh*, Müslümanların birliğini bozmak ve cemaati dağıtmak istemiştir. Nitekim sahih hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *'Siz bir imam* (yönetici) *üzerine ittifak etmişken kim gelir de sizin ittifakınızı bozmak isterse onu öldürün.'* Bunlar dediler ki: 'Hüseyin *radıyallahu anh*, Müslümanların bir adam üzerinde ittifak ettikleri sırada ortaya çıkmış ve birliklerini bölmek istemiştir.' Bunların bazıları da onun İslam'da emir sahiplerine karşı isyan eden ilk kişi olduklarını söylemişlerdir.

Diğer uç taraf ise şöyle demiştir: 'İtaat edilmesi vacip olan ve imanın esaslarından herhangi birinin kendisi olmadan tatbik edilemeyeceği; tayin ettiği imam olmadan arkasında cemaat ve Cuma namazlarının kılınamayacağı; izni olmadan düşmana karşı cihat edilemeyeceği imam, oydu (Hüseyin *radıyallahu anh* idi).'

Vasat olan tarafa gelince; bunlar, ehl-i sünnettir, ne bunu ne de diğerini söylemektedirler.

Bilakis Hüseyin *radıyallahu anh*'ın mazlum ve şehit olarak öldürüldüğünü, fakat ümmetin yönetimini fiilen üstlenmiş biri olmadığını söylerler. Geçen hadis de onu kapsamaz. Zira kendisine amcasının oğlu Müslim b. Akil'e yapılanlar ulaşınca, yönetimi talep etmeyi bırakmış ve Yezid'in yanına yahut sınır boylarına yahut geldiği memlekete dönmek istemiştir. Ancak buna müsaade etmemişler ve kendilerine teslim olmasını istemişlerdir. Oysa teslim olmak da kendisi için vacip değildi."(46)

25- İNSANLAR AŞURA GÜNÜ İKİ BİD'AT ÇIKARDILAR: HÜZÜN VE AĞIT BİD'ATİ İLE SEVİNÇ/NEŞE BİD'ATİ

Ebu Abbas şöyle demiştir: "Şeytan, Hüseyin *radıyallahu anh*'ın katli sebebiyle insanlara iki bid'at çıkarttırdı. Biri Aşura gününde hüzün ve ağıt

(46) *Minhacü's-Sünne en-Nebeviyye fi Nakzi Kelam eş-Şia ve'l-Kaderiyye*, 2/353, Şeyhulislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

bid'atıdır ki bugün içinde yapılan ağlamalar, çığlıklar, susuz kalmalar, sineyi dövmeler, mersiyeler okumalar, bunlar sebebiyle selefe sövüp onlara lanet okumalar, ilk Müslümanların hepsine sövülmesi için suçu olmayanları suçu olanların arasına katmalar, Hüseyin'in katline dair birçoğu yalan olan hikayeler okumalar bid'atı.

Bunu çıkaranların kastı, ümmet içinde fitnenin ve ayrılığın kapısını açmaktı. Zira böyle bir amel -Müslümanların ittifakıyla- ne vacip ne de müstehaptır. Bilakis geçmişte gerçekleşen musibetlerden dolayı ağıt yakmak Allah'ın ve Rasûlünün haram kıldığı en büyük günahlardandır.

Aynı şekilde, sevinç ve neşe bid'ati de böyledir. Kûfe'de Hüseyin *radıyallahu anh* taraftarı bir grup; başında da yalancı bir zat olan Muhtar b. Ebu Ubeyd vardı. Karşılarında da Ali'den ve çocuklarından -*radıyallahu anhuma-* nefret eden Nasibî[47] bir grup vardı. Bunlar arasında da Haccac

(47) Nâsıbî: "Nasb" kökünden türeyen "nâsıbî" kelimesi "kin ve düşmanlık besleyenler" mânasına gelir. "Nâsıbe (nâsıbiyye, nevâsıb)," İmâmiyye Şîası literatüründe Hz.

b. Yusuf es-Sekafî bulunuyordu. Nitekim sahih hadiste Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in *'Sakif'ten biri yalancı, diğeri zalim iki zat çıkacaktır.'*(48) buyurduğu sabittir. Hadiste geçen *yalancı*, işte o Şiî; hadiste geçen *zalim* de o Nasibî'dir. Şiîler hüzün bid'atini, diğerleri de sevinç bid'atini ortaya çıkarmışlardır."(49)

26- BİR BİD'AT, BİR FİTNE

İmam Şatıbî, *el-İtisam* adlı kitabında şöyle demiştir: İbnü'l-Arabi, Zübeyr b. Bekkar'dan şunu aktarır: Dedi ki: Süfyan b. Uyeyne'nin şöyle dediğini işittim: Dedi ki: Malik b. Enes'in yanına bir adam gelip şöyle dedi:

Ali'ye, evlâtlarına ve taraftarlarına karşı olan zümrelere verilen bir isimdir. *DİA*, "Nevasib" maddesi (Mütercim).

(48) *Müsned* 5644; Taberani 13/158, no: 13844; Beyhaki, *Delail en-Nübüvve* 6/48; Tirmizi 3944. Hadisi rivayet eden Abdullah b. Ömer'dir.

(49) *Minhacü's-Sünne en-Nebeviyye fi Nakzi Kelam eş-Şia ve'l-Kaderiyye*, 2/353, Şeyhulislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

"Ey Ebu Abdullah! Nereden ihrama gireyim?" O şöyle dedi: 'Zulhuleyfe'den; Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ihrama girdiği yerden.' Adam dedi ki: 'Ben, mescitten ihrama girmek istiyorum.'

Malik b. Enes *radıyallahu anh* dedi ki: 'Yapma!' Adam dedi ki: 'Ben, mescitten, kabrin yanından ihrama girmek istiyorum.' Malik dedi ki: 'Yapma! Fitneye düşmenden korkarım.' Adam dedi ki: 'Bunda ne fitne olabilir? Sadece birkaç mil ekliyorum o kadar!'

İmam Malik *radıyallahu anh* dedi ki: 'Hangi fitne, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ihmal ettiği bir fazileti yaptığını düşünmekten daha büyüktür?! Ben, Allah Teala'nın şöyle buyurduğunu işittim: **'Onun emrine aykırı davrananlar bir fitneye maruz kalmaktan yahut elem verici bir azaba uğramaktan sakınsınlar.'** (Nur, 63)

İmam Malik'in ayetin tefsirinde dile getirdiği bu fitne, bid'at ehlinin yolu ve yapılarını üzerine kurmuş oldukları temelleridir. Zira onlar Allah'ın, Kitabında zikrettiklerini ve Nebi *sallal-*

lahu aleyhi ve sellem'in de Sünnetinde belirlediklerini kendi akıllarıyla ulaştıkları bilgilerden daha alt mertebede görürler.'"[50]

27- FETVADA EN CESUR OLAN, İLMİ EN AZ OLANDIR

Acurri şöyle demiştir: "Muafa dedi ki: Süfyan'a sordum, o şöyle dedi: 'İnsanlar içinde nice âlimlere, fakihlere yetiştim. Hepsi gelen soruyu diğerine havale eder, cevap vermek istemezdi. Cevap vermekten muaf tutulmaları daha çok hoşlarına giderdi.'"

Yine şöyle demiştir: "Haccac b. Ümeyr b. Sa'd'dan rivayet edildiğine göre, o dedi ki: Alkame'ye bir şey sordum. Dedi ki: 'Übeyde'ye sor.' Ben de Übeyde'ye gittim. O da bana 'Alkame'ye git, ona sor' diye cevap verdi. Dedim ki: 'Beni sana zaten Alkame gönderdi.' Dedi ki: 'O zaman Mesruk'a git.' Ben de Mesruk'un yanına gittim ve

(50) *İtisam*, 1/228, Allame, muhakkik Ebu İshâk İbrahim b. Musa b. Muhammed el-Lahmî eş-Şatıbî el-Gırnatî (ö.790h.).

sorumu sordum. O da bana 'Alkame'ye git, ona sor' diye cevap verdi. Ben de dedim ki: 'Alkame beni Ubeyde'ye gönderdi. Ubeyde de sana gönderdi.' Dedi ki: 'O zaman Abdurrahman b. Ebu Leyla'nın yanına git.' Ben de Abdurrahman b. Ebu Leyla'nın yanına gidip sordum. Ancak cevap vermek istemedi. Tekrar Alkame'nin yanına dönüp olanları anlattım. Bunun üzerine Alkame şöyle dedi: 'Denilirdi ki: Fetvada en cüretkar kimse, ilmi en az olandır.'"(51)

Malik b. Enes şöyle demiştir: "İlim şu dört kişiden alınmaz: Sefihliğini açıkça sergileyenden, bid'atine davet eden heva ehlinden, -Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* adına yalan söylemese dahi- insanlarla konuşmasında yalan söylediği bilinen kimseden ve fazilet ve salah ehli olmasına rağmen ne anlattığını bilmeyen kimseden."(52)

(51) *Ahlaku'l-Ulema*, 74-75, Ebu Bekir b. Hüseyin b. Abdullah el-Acurrî (ö.360h.).

(52) *Camiü Beyani'l-İlmi ve Fadlihi*, 1/308, İmam Hafız Ebu Ömer Yusuf b. Abdilberr el-Kurtubî el-Malikî (ö.463h.).

28- ZENGİNKEN SANA İLGİ GÖSTEREN, FAKİRKEN İLİŞKİSİNİ KESEN KARDEŞ (DOST)

İbn Ebü'd-Dünya der ki: Hibban b. Ali dedi ki: Hasan b. Kesir şöyle dedi: "Muhammed b. Ali'ye fakirliğimi ve kardeşlerimin bana sırt döndüğünü anlattım. O şöyle dedi: 'Zenginken sana ilgi gösteren ancak fakir düştüğünde ilişkisini kesen kardeş (dost) ne kötü bir kardeştir!' Sonra yardımcısına emir verdi, o da içinde 700 dirhem bulunan bir kese getirdi ve şöyle dedi: 'Bunları nafaka için harca, bittiğinde haberim olsun.'"

Fazl b. Delhem'den rivayet edildiğine göre, o şöyle dedi: "Hasan, kardeşlerinden (dostlarından) birini uzun süre görmediği zaman hemen evine giderdi. Eğer o gurbetteyse ailesine ve çocuklarına iyilikte bulunurdu. Eğer o evdeyse halini, ahvalini sorar; sonra küçük çocuklarını çağırıp onlara birer dirhem ve hediye verir ve şöyle derdi: 'Ebu Falan! Çocuklar buna sevinirler.'"[53]

(53) *Mekarimü'l-Ahlak,* s. 204-205, Hafız İmam Ebu Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ubeydullah İbn Ebü'd-Dünya (ö.281h.).

Eyyub b. el-Kırrıyye şöyle demiştir: "Saygıya değer insanlar şu üç sınıftır: Alimler, kardeşler (dostlar) ve sultan/yöneticiler. Âlimleri hafife alan dinini, kardeşlerini hafife alan karakterini ve sultanı hafife alan da dünyasını ifsat eder. Akıllı insan ise kimseyi hafife almaz."

Yine şöyle demiştir: "Akıllı kişi, şeriatı din, affediciliği huy ve doğru görüşü karakter edinen kimsedir."(54)

29- ERBİL EMÎRİ

İmam Zehebî *rahimehullah* şöyle demiştir: "Büyük hükümdar Sultan Melik Muzafferüddin Ebu Said Gökbörü b. Ali b. Begtegin b. Muhammed et-Türkmenî, Erbil'i şehir haline getiren ve vali olan Melik Zeyneddin Ali Köçek'in oğlu… Dindar biriydi. Köçek, 'naif yapılı' demektir. Köçek mert, cesur ve heybetli biriydi. Birçok memleketi yönetimi altına almıştır. Daha sonra buraları

(54) *Camiü Beyani'l-İlmi ve Fadlihi*, 1/581, İmam Hafız Ebu Ömer Yusuf b. Abdilberr el-Kurtubî el-Malikî (ö.463h.).

Musul valisinin emrine vermiştir. Olağanüstü büyük bir kuvvete sahip olduğu söylenir.

Ömrü uzun olmuştur. Emîr Şirkuh b. Şazey ile beraber de haccetmiştir. Hicrî 563 yılında vefat etmiştir. Musul'da birçok vakfı, akarı ve medresesi vardır. Vefat ettiğinde oğlu Muzafferüddin Gökbörü henüz delikanlı iken Erbil valiliğine geçmiştir. Atabeyliğini Mücahidüddin b. Kaymaz yapmıştır. O, onun üzerinde çalışmış ve yöneticiliğe uygun olmadığını rapor etmiştir. Daha sonra onu tutuklamış ve yerine kardeşi Zeyneddin Yusuf'u yönetici yapmıştır. Bunun üzerine Muzafferüddin, Bağdat'a gitmiş, ancak kimse kendisine iltifat etmemiştir. Ardından Musul'a, valisi Seyfettin Gazi b. Mevdud'un yanına gelmiştir. O da kendisine Harran bölgesini ikta etmiştir.

Bir müddet burada kalmış, daha sonra Sultan Selahaddin ile iletişime geçmiş, onunla beraber savaşlara katılmıştır. Selahaddin de onu sevmiş ve yönetimine ilave olarak Urfa'yı vermiştir. Ayrıca onu Sahibiyye'yi vakfeden kız kardeşi

Rabia ile evlendirmiştir. Hıttin Savaşı'nda Muzafferüddin gerçek cesaretini ortaya koymuştur. Daha sonra kardeşi Erbil Valisi de yardım için Selahattin'in yanına gelmiştir. Bu sırada hastalanmış ve Akka'da vefat etmiştir. Bunun üzerine Sultan Selahaddin, Muzafferüddin'e Erbil ve Şehrezur'u verip Harran ve Urfa'yı elinden almıştır.

Kendisi dost canlısı biriydi. Her gün bohça bohça ekmek dağıtır birçok kişiye elbise giydirir, her birine birer ikişer dinar verirdi. Müzmin hastalar ve körler için dört Şifahane inşa etmiştir. Her pazartesi ve Perşembe onları ziyaret eder, hal hatırlarını sorar, onlarla şakalaşır ve vakit geçirirdi. Kadınlar için de hususi bir yer inşa etmiştir. Yetimler için; sokağa bırakılan çocuklar için de barınaklar inşa etmiş, onlara süt anneler tutmuştur. Bimaristanda bulunan hastaları da ziyaret ederdi. Ayrıca bütün yolcuların gelip konaklayabildiği bir Misafirhanesi de vardı. Burada konaklayan yolculara ihtiyaç duyduğu ne varsa verilirdi.

Şafiî ve Hanefi mezheplerini okutan bir medrese de inşa etmiştir. Bu medresede sofra

kurmaya yardım eder ve çoğu zaman dersleri dinlerdi. Bunun dışında tat aldığı bir işi yoktu.

Münker herhangi bir şeyin memleketine girmesine izin vermezdi. Tasavvuf erbabı için de iki ribat inşa etmiştir. Onları dinlemek için de zaman zaman yanlarına giderdi. Yılda bir defa toplu şekilde esir kurtarır, hacca gitmek üzere bir kervan hazırlardı. Mescid-i Haram'da olanlara da beş bin dinar gönderirdi. Ayrıca Arafat'a varmak üzere bir su yolu da açmıştır."

Yine şöyle demiştir: "Mütevazı, hayırsever ve ehl-i sünnete mensup biriydi. Fakihleri ve muhaddisleri severdi. Zaman zaman şairlere de hediyeler verdiği olurdu. Herhangi bir savaşta hezimet yaşadığı olmamıştır. Bu hususları İbn Hıllikan aktarmış ve hakkını yerine getiremediğini söyleyerek özür beyan etmiştir. Hicrî 549 yılında Erbil'de doğmuştur."

Sıbt b. el-Cevzi, *Mirâtü'z-Zaman*'da şöyle demiştir: 'Muzafferüddin, mevlit için yılda 300.000 dinar, hanakah (tasavvuf tekkesi) için

200.000 dinar, misafirhane için de 100.000 dinar infak ediyordu.'

İbn Hıllikan da şöyle demiştir: 'Hicrî 14 ramazan 603 yılında cuma gecesi vefat etmiştir. Bir tabuta konulup hacılarla beraber Mekke'ye götürülmek istenmiş, ancak su olmadığı için o sene heyet geri dönmek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine Kûfe'de defnedilmiştir. 82 yıl yaşamıştır.

Babası da 100 yaşını geçmiş, hem görme hem işitme duyusunu kaybetmiştir. Kendisi, Atabek devletinin ileri gelenlerinden biriydi. Hiç hezimet yaşamamıştır. 'Haysa Bays' diye meşhur olan şair de onu övmüş, kendisi ona şöyle cevap vermiştir: 'Ne dediğini anlamıyorum ancak bir şeyler istediğini biliyorum.'

Ardından ona bir takım elbise, bir at ve 100 dinar hediye etmiştir.'"(55)

(55) *Siyer A'lam en-Nübela*, 22/334-337, İmam, hafız Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî et-Türkmanî (ö.748h.).

30- ŞERİATIN DÜŞMANLARIYLA İTTİFAK

İbn Akil şöyle demiştir: "İslam'ın muasırlarının nezdindeki yerini öğrenmek istiyorsan cami kapılarında oluşturdukları izdihamlara, hac mekanlarındaki telbiye nidalarına bakma! Bilakis, Şeriat düşmanlarıyla olan ittifaklarına bak!"(56)

İbnü'l-Cevzi şöyle demiştir: "Bil ki kalp, kale gibidir. Kalenin etrafında surlar, surların da kapıları, arada bazı gedikleri vardır. Kalenin hakimi akıldır. Melekler de sık sık bu kaleye gidip gelirler. Etrafında da içinde arzuların ve şeytanların bulunduğu bir arazi vardır, herhangi bir engelle karşılaşmadan buraya gidip gelmektedirler.

Savaş da kale ehli ile şeytanlar ve arzular arasında devam etmektedir. Şeytanlar surların etrafında dolaşıp nöbetçilerin bir an gaflete düşmelerini ve o gediklerden içeriye sızmayı kollamaktadırlar. İşte burada nöbetçinin, kendisine

(56) *el-Adabü'ş-Şer'iyye,* s. 255, İmam, fakih, muhaddis Abdullah b. Muhammed b. Müflih el-Makdisî (ö.763h.).

emanet edilen surların ve o surlardaki gedikle-rin hepsini iyi bilmesi, bir an bile gözüne uyku girmemesi gerekir. Zira düşman bir an bile durmamaktadır.(57)

31- MÜNKERE ŞAHİT OLAN, ONU İŞLEYEN GİBİDİR

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Âyetle-rimiz hakkında alaylı tavırlarla münâsebet-sizliğe dalanları gördüğünde, onlar başka bir konuya geçinceye kadar onlardan uzak dur. Şayet şeytan sana bir an için unutturur da yan-larında kalacak olursan, hatırlar hatırlamaz derhal kalk ve o zalimler gürûhuyla bir arada oturma!"** (Enam, 68)

İmam Abdurrahman el-Hanbelî şöyle de-miştir: Bu âyetin manası şudur: Ey Muhammed! Şeytan onların yanından kalkmayı unutturacak olursa ve yasak geldikten sonra da onlarla aynı

(57) *Telbisü İblis*, s. 48, İmam, hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî (ö.597h.).

mecliste kalırsan, oturma; yani yasağı hatırladıktan sonra -oturmanı gerektirecek bir ihtiyaç söz konusu değilse- onlarla oturmaya devam etme. Mesela bir grup insan içki içiyorsa, onların meclisinde oturma. Bir grup seni içki yahut çalgılarım bulunduğu bir düğün yemeğine davet edecek olursa, icabet etme. Zira 'Münkere şahit olan, onu işleyen gibidir' denilmiştir.

Nitekim şöyle de denilmiştir: 'Hak düşmanlarından uzak durmak farzdır. Din karşıtlarına muhalefet edip onlardan ayrılmak dinin kendisidir. Gaflet ehline yanaşmak ayrılık kapısını çalmaktır.'

Abdullah b. Vehb'in Malik b. Enes'ten rivayet ettiğine göre (Malik) şöyle demiştir: 'Münkerin açık bir şekilde işlendiği memleketten hicret et ve orada ikamet etme.'"[58]

(58) *el-Kenzü'l-Ekber mine'l-Emr-i bi'l-Ma'ruf ve'n-Nehy-i Ani'l-Münker*, s. 324-326, İmam Abdurrahman b. Ebu Bekir b. Davud el-Hanbelî ed-Dimeşkî es-Salihî (ö.856h.).

32- İNSANLAR KARŞISINDA EDEPLİ OLMAK

Ebu Nasr es-Serrac'tan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Edep, fakirlerin dayanağı, zenginlerin ziynetidir. İnsanlar edep konusunda farklı farklı olup üç seviyededirler: Dünya ehli, din ehli ve (din ehlinden olan) hususiyet ehli. Dünya ehlinin edebi, daha çok fesahat, belagat, ilimleri ezberleme, hükümdarların eğlenceleri, Arapların şiirleri ve sanat dallarını bilmek konusundadır.

Din ehlinin edebi, daha çok nefsi terbiye, azaları tedib, sırları temizleme, hadleri muhafaza, arzuları terk, şüpheli şeylerden kaçınma, ihlas ile itaat ve hayırlara koşuşturma şeklindedir."

Şöyle demiştir: "Din ehlinden olan hususiyet ehlinin edebine gelince; onlarınki daha çok kalpleri temizleme, sırlara riayet, ahit ve akitlere vefa, vakti değerlendirme; hatıra gelen, içe doğan ve zihni meşgul eden şeylere iltifat etmeme; gizli halinin açık haliyle aynı olması, yakınlık, huzur

(hazır olma), vuslat zamanı ve makamlarında güzel adap hasletlerine riayet etme şeklindedir.(59)

33- EVLİLİĞE TEŞVİK

Ömer *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Nikaha, ancak acizlik yahut günahkarlık/zinakarlık mani olur."

Burada dinin, nikaha mani olmadığını; asıl engelin zemmedilen/kötü görülen iki şey olduğunu beyan etmiştir. İbn Abbas şöyle demiştir: "Abidin ibadet hali, evlenmeden kemale ermez."

İbn Abbas *radıyallahu anhuma* burada evliliği ibadetten saymış, ibadetin tamamlayıcısı olarak görmüş olabilir. Ancak görünen o ki bununla kalbinin, evlenmeden şehvetin baskısından kurtulamayacağını kastetmiştir. Kalp de arzulardan boşalmadan gerçek ibadet haline kavuşamaz. Bundan dolayı çocukları; İkrime, Küreyb ve diğerleri

(59) *el-Lüma Fi Tarihi't-Tasavvuf el-İslamî*, s. 137, Ebu Nasr Abdullah b. Ali b. Serrac et-Tusî (ö.378h.).

buluğ çağına erdiklerinde onları çağırıp şöyle demiştir: "Evlenmek isterseniz sizi evlendireyim. Zira kul zina edecek olursa iman kalbinden sökülüp alınır."

İbn Mesud *radıyallahu anhuma* da şöyle derdi: "Ömrümden sadece on gün kaldığını bilsem yine de evlenmek isterdim ki Allah'ın huzuruna bekar olarak çıkmayayım."

Veba salgınında Muaz b. Cebel *radıyallahu anh*'ın iki tane hanımı öldü. Kendisi de vebaya yakalanmıştı. O esnada bile şöyle dedi: "Beni evlendirin, zira Allah'ın huzuruna bekar olarak çıkmak istemem."

Bu tavırlar, onların şehvetlerinin gailesinden kaçmak için nikah kıymak istediklerine değil, bilakis nikahı faziletli gördüklerine delalet eder.

Ömer *radıyallahu anh* da çok evlilik yapmıştır. Şöyle derdi: "Tek gayem çocuk sahibi olmaktır."

Sahabîlerden biri, kendini Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e hizmete adamıştı. Herhangi bir ihtiyacı olduğunda yardımcı olmak için onun

yanında gecelerdi. Bir defasında Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ona *"Evlenmek istemez misin?"* dedi. O da şöyle cevap verdi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben, hiçbir şeyi olmayan fakir bir adamım. Ayrıca kendimi sana hizmet etmeye adamışım." Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* önce sustu. Sonra tekrar aynı şeyi sordu, o da aynı cevabı verdi.

Daha sonra o sahabî düşündü ve şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, dünyam ve ahiretim için hangi şeyin daha uygun olduğunu, beni Allah'a yaklaştıracak amelin ne olduğunu benden daha iyi bilir. Eğer üçüncü defa sorarsa ben de dediğini yapacağım." Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* üçüncü defa kendisine *"Evlenmek istemez misin?"* deyince dedi ki: (Ben dedim ki:) "Ey Allah'ın Rasûlü! Öyleyse beni evlendir." Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* de şöyle dedi: *"Falan oğullarına git ve şunu söyle: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, size kızınızı benimle evlendirmenizi emrediyor."*

Dedi ki: Ben de dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Hiçbir şeyim yok ki!" O da ashabına şöyle

dedi: *"Kardeşiniz için bir çekirdek ağırlığınca altın toplayın."* Onlar da o altını toplayıp adı geçen ailenin yanına gittiler ve nikahını kıydılar. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ona *"Düğün yemeği ver."* dedi. Sahabîler yine bir koyun alacak para toplayıp düğün yemeği verdiler.(60)

Bu üsteleme, nikahın ne derece faziletli olduğunu gösterir. Ayrıca Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, onun evliliğe ihtiyacı olduğunu da görmüş olabilir.

Anlatıldığına göre İmam Ahmed, oğlu Abdullah'ın annesinin vefatının ertesi günü evlenmiş ve "Bekar olarak gecelemek istemem" demiştir.

Süfyan b. Uyeyne şöyle demiştir: "Çok kadınla evlenmek dünyevî bir amel değildir. Çünkü Ali *radıyallahu anh*, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sahabîleri içerisinde en zahit olanıydı. Buna rağmen dört hanımı, on yedi cariyesi var-

(60) Rebia b. Kab el-Eslemi'den uzun bir hadis olarak, hasen senetle rivayet edilmiştir. Ayrıca hadisi Irakî, *Tahric Ehadis el-İhya* (2/30) kitabında zikremiştir.

dı. Dolayısıyla evlilik değişmez bir sünnet ve peygamberlerin uygulamasıdır."

Bir adam, İbrahim b. Ethem'e şöyle demiştir: "Ne mutlu sana! Bekar yaşayarak kendini ibadet için boşalttın." O da cevap olarak şöyle demiştir: "Senin çocukların için duyduğun küçük bir korku benim yaptığım her şeyden daha faziletlidir." Bunun üzerine adam şöyle dedi: "Peki, seni evlenmekten alıkoyan nedir?" Dedi ki: "Kadına ihtiyacım yok, bir kadını da kendimle aldatmak istemiyorum."

Nitekim şöyle de denilmiştir: "Evli kişinin bekara üstünlüğü, cihat edenin oturana üstünlüğü gibidir. Evli birinin kıldığı bir rekat namaz, bekar birinin kıldığı 70 rekattan faziletlidir."(61)

34- ALÇAK KİMDİR?

Kadı Veki şöyle demiştir: Bana Ömer b. Ebu Cafer'in Ebu'l-Miskin'den rivayet ettiğine göre

(61) *İhya Ulumi'd-Din*, s. 28-30, İmam Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed el-Gazalî (ö. 505h.).

(Ebu'l-Miskin) dedi ki: Talk b. Ayyaş şöyle dedi: "Bir adam Hafs'a gelip şöyle dedi: 'Allah, sana hayırlar versin! Karımla aramda söz dalaşı oldu, o bana 'alçak' dedi, ben de ona 'Eğer ben alçaksam sen de üç talakla boşsun' dedim. Karımın bana haram olmasından korkuyorum. Acaba 'alçak' nedir?' O şöyle cevap verdi: 'Sen Muhammed'in sahabîlerine sövüyor musun?' Dedi ki: 'Hayır.' Kadı dedi ki: 'O zaman sen alçak değilsin.'"

Yine Talk b. Ayyaş bana şunu anlattı: "İcl oğullarından olan heybetli bir kadın, Hafs'ın yanına gelip şöyle dedi: 'Allah, kadı efendinin hayrını versin! Ben İcl oğullarından bir kadınım. Malım var, bir de asabem(62) olan bir amca oğlum var. Benimle evlenmek istedi. Ben, senin emrin olmadan onunla evlenmek istemiyorum. Onunla nikahımı sen kıy.'

Bunun üzerine bana şöyle dedi: 'Ey Talk b. Ayyaş! Onunla beraber İcl oğullarına git ve adamı

(62) Asabe: İslam hukukunda miras bırakana doğrudan veya erkek vasıtasıyla bağlı bulunan mirasçılar için kullanılan fıkıh terimidir. *Tdv İslam Ansiklopedisi*. (Mütercim).

araştır. Eğer alkolik yahut Rafızî değilse kadınla nikahını kıy.' Ben de onunla beraber İcl oğullarına gittim, araştırdım. Gördüm ki onun ne alkolle ne de Rafızilikle bir bağı var. Nikahlarını kıyıp Hafs'ın yanına döndüm ve şöyle dedim: 'Neden 'eğer alkolik yahut Rafızî değilse kadınla nikahını kıy' dedin?'

Dedi ki: 'Ey Talk! Sarhoş, karısını boşar, farkında olmaz. Rafızî ise boşanmış mı, boşanmamış mı aldırış etmez.'"[63]

35- İNSANI, ANCAK AMELİ YÜCELTİR

Malikî Yahya b. Said'in anlattığına göre, Ebu'd-Derda, Selman Farisî'ye "Kutsal topraklara gelsene!" diye mektup gönderdi. Selman da ona şöyle bir cevap yazdı: "Yer kimseyi yüceltmez yapmaz. İnsanı ancak ameli yüceltir."[64]

İbrahim b. Ethem, Süfyan es-Sevri'ye şöyle bir mektup yazdı: "Ne istediğini bilen kimse-

(63) *Ahbarü'l-Kudat*, 3/188, Kadı Veki (ö.306h.).
(64) *Muvatta*, hadis no: 1035.

ye harcadığı kolay gelir. Gözünü sakınmayanın acısı büyük olur. Uzun emelli olanın ameli kötü olur. Dilini tutmayan ise kendini öldürür."

Kerhi şöyle demiştir: "Amele mani olan emelden Sana sığınırım!"

Vüheyb b. Verd şöyle demiştir: "Emeli dünya, ameli de hata olana yazıklar olsun! Gücü fazla, aklı ise azdır. Dünya işlerinin alimi, ahiret halinin ise cahilidir.(65)

36- İÇİME BUNUN BİR CEZA OLDUĞU DÜŞTÜ

Abdurrahman b. Ebu Hatim er-Razi'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Ebu Zür'a er-Razi hastalandı, ben de babamla onu ziyarete gittim. Babam ona, hastalığının sebebini sordu. O şöyle dedi: 'Aslında sıhhat, afiyet içinde uyudum. İçime, 'Sabah olduğunda Süfyan es-Sevrî'nin hata ettiği hadisleri çıkarayım' diye bir şey

(65) *ez-Zühdü'l-Kebir*, s. 194-195, İmam, hafız Ebubekir Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî (ö.458h.).

doğdu. Sabah olunca namaza çıktım. Yol üstünde bir köpek var, şimdiye kadar bana hiç havlamadı. Kimseye de havladığını görmedim. Ancak bana saldırıp ısırdı. Ardından ateşim yükseldi. Anladım ki bu, yapmak istediğim şeyden dolayı bir ceza idi. Ben de o işi yapmaktan vazgeçtim.'"(66)

İbnü'l-Mübarek'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Esas aldığın şey, eser (rivayet) olsun. Rey'den (görüşlerden) de bir hadisi izah sadedinde olanı al."

Veki şöyle demiştir: "Hadis ezberini kolaylaştırmak için onunla amel ederdik. Hadis talebine vakit bulmak için de oruç tutardık."(67)

37- KİMSEYİ İFŞA ETME

İmam Kuşeyri şöyle demiştir: Hamdun'a soruldu: "Kişinin insanlar hakkında konuşması

(66) *Tarihu Medineti's-Selam ve Ahbaru Muhaddisiha ve Zikru Men Katanaha*, 14/274, İmam, hafız Ebubekir Ahmed b. Ali b. Sabid el-Hatib el-Bağdadî (ö.463h.).

(67) *Camiü Beyani'l-İlm ve Fadlihi*, 1/1031, İmam, hafız Ebu Ömer Yusuf b. Abdülberr el-Kurtubî el-Malikî (ö.463h.).

ne zaman caiz olur?" Dedi ki: "Bildiği bir şeyden dolayı Allah'ın farzlarından bir farzı eda etmek sadece onun yapabileceği bir şeyse… Yahut bir insanın bir bid'ate sürüklenip helak olmasından korkuyorsa ve Allah'ın onu o bidatten kurtarmasını ümit ediyorsa… (Bu zamanlarda konuşabilir)."

Yine şöyle demiştir: "Kim kendisinin Firavun'dan hayırlı olduğunu zannederse kibirlenmiş olur." Yine şöyle demiştir: "Bir sarhoşu gördüğünde sen de sağa sola yalpala ki ona azgınlık etmeyesin; akıbette onun düştüğü yola düşmeyesin."

Hamdun şöyle demiştir: "Selefin hayatını inceleyen, kendi taksirini de onların derecelerini yakalamaktan uzak olduğunu da bilir."

Yine şöyle demiştir: "Kendinde gizli kalmasını istediğin hiçbir şeyi başkasından gördüğünde ifşa etme."(68)

İbrahim b. Eş'as şöyle demiştir: Fudayl b. İyaz'a denildi ki: "Allah kıyamet günü seni önü-

(68) *er-Risale el-Kuşeyriyye*, s. 109, İmam Ebu'l-Kasım Abdülkerim b. Hevazin el-Kuşeyrî (ö.465h.).

ne dikip 'Kerim olan Rabbine karşı seni aldatıp yanıltan nedir?' diye sorsa ne cevap verirdin?" Dedi ki: "İndirilmiş perdelerin… Çünkü kerim, settar (çokça örten) olandır."

Zünnun el-Mısrî de şöyle demiştir: "Örtü altında nice aldanmışlar vardır, hallerinin farkında değildirler."(69)

38- AKSİNE ALİ *RADIYALLAHU ANH* HİLAFETİ SÜSLEDİ

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel şöyle anlatıyor: "Bir gün babamın huzurunda oturuyordum. Bu sırada Karh bölgesinden bir grup geldi. Ebu Bekir'in hilafetini, Ömer b. Hattab'ın hilafetini ve Osman b. Affan'ın hilafetini zikredip uzun uzun konuştular. Ardından Ali b. Ebu Talib'in hilafetinden söz ettiler, daha da uzattılar. Babam başını kaldırarak onlara şöyle dedi: 'Ey insanlar! Ali ve hilafet hakkında çok fazla konuştunuz. Sanıyor musunuz ki hilafet Ali'yi

(69) *el-Cami Li Ahkami'l-Kur'an*, 10/161, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensarî el-Kurtubî (ö.671h.).

süsledi/güzelleştirdi? Hayır, bilakis Ali, hilafeti süsledi/yüceltti.'"

es-Seyyârî şöyle dedi: "Bu sözü Şiîlerden birine anlattım. Bana, 'Sen, Ahmed b. Hanbel'e karşı kalbimdeki nefretin yarısını bu sözle çıkardın' dedi."(70)

Ali b. Ebu Talib *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "İnsanların en samimi olanı ve Allah'ı en iyi bileni 'Lâ ilâhe illallah' diyenlerin hürmetine (haklarına) en çok sevgi ve saygı gösteren kimsedir."(71)

39- FARZ İBADET, KENDİSİNİ NAFİLEDEN ALIKOYAN KİMSE İLE NAFİLE İBADET KENDİSİNİ FARZDAN ALIKOYAN KİMSENİN DURUMU

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Allah Teâlâ şöyle der: Kulum Bana, kendisine farz kıldıklarımdan daha sevimli bir şey-*

(70) *Tarihu Medineti's-Selam ve Ahbaru Muhaddisiha ve Zikru Men Katanaha*, 1/426, İmam, hafız Ebubekir Ahmed b. Ali b. Sabit el-Hatib el-Bağdadî (ö.463h.).

(71) *Hilyetu'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Asfiyâ*, 1/73, Hâfız Ebû Nu'aym Ahmed b. Abdullah el-İsfahânî (ö.430h.).

le yaklaşamaz."[72] Farzların ilki, Allah Teâlâ'ya imandır.

Nafile ibadetler kulun Allah'a yakınlaşmasını sağlar ve farzları tamamlar. Kişi farz ibadetlerini yerine getirmekle birlikte nafileleri de artırırsa, Allah'ı sevmeye ve O'nun tarafından sevilmeye nail olur. Bu hadis, Allah'a yaklaşmanın en büyük yolunun farz ibadetlerle yaklaşmak olduğunu açıkça ortaya çıkarır.

Büyük zatlardan biri şöyle demiştir: "Farz ibadet kişiyi nafileden alıkoyarsa, bu kimse mazurdur; fakat nafile ibadet kişiyi farzdan alıkoyarsa, bu kimse aldanmıştır."[73]

Çünkü farz olan ameller, kişiyi Allah'a nafilelerden daha çok yaklaştırır. Bu sebeple farzları

(72) Kudsî bir hadistir. Buharî, Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet etmiştir (6503). Kudsî hadis; Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in, başlarken "Allah şöyle buyurdu (veya buyuruyor)" diye aktardığı hadistir. Nebevî hadis ise sahabenin "Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu" diye başladığı hadistir.

(73) *Fethu'l-Bari Bi Şerh Sahih el-Buharî*, 11/351, Hafız İbn Hacer el-Askalani (ö.852h.).

nafilelerin önüne alın. Zikredilen kaideye uygun davranış budur. Bütün amellerin en faziletlisi ise Allah Teâlâ'ya ve O'nun Rasûlüne iman etmektir.

40- BENİ, BAŞIMIN ÜZERİNDE MUSHAF VARKEN DAHİ GÖRSENİZ ÖLDÜRÜN!

Hicrî 702 senesinde Tatarların topluca Şam'a, Şakhab yakınlarına geldiklerinde şehirde panik ve korku yayılmış, insanlar hezimete uğramaktan korkmuşlardı. Bu sırada Şeyhulislâm İbn Teymiyye, halkı cihada teşvik etmek için büyük gayret gösterdi. Ordular, Mısır'dan ve Şam'dan Tatarlarla karşılaşmak üzere yola çıkınca hezimet ve tereddüt taraftarları şunu söylemeye başladılar: "Şam ordusunun Mısırlılarla beraber Tatarlara karşı güçleri yetmez. Çünkü çok kalabalıklar."

Daha sonra insanların içine korku ve endişe düşürecek sözlerini yaymaya başladılar. Bunun üzerine Şeyh, insanları kaçmak yerine savaşmaya teşvik etmeye başladı. Onlara, bu konuda gelen

ayet ve hadisleri okuyor; malları, Müslümanları, memleketlerini ve mallarını savunmak için harcanmaya teşvik ediyordu. Sultan'ı ordunun hazırlanmasına ikna etmek için Mısır'a bizzat gitti. Ve ordu hazırlamanın zorunlu olduğuna onu ikna etti. Sultan'a söylediği sözler arasında şu da vardı:

"Siz Şam'ın hâkimleri ve hükümdarları değilseniz bile; oranın halkı sizden yardım talep ederse onların yardımına koşmak zorundasınız. Nasıl olur da siz onların hükümdarları, onlar sizin halkınız ve siz onların sorumlusu iken onlara yardım etmezsiniz?"

Şam topraklarında beklenen savaş gelip Tatar orduları Humus ve Baalbek'e ulaştığında Mısır ordusu yardıma gelmemişti. İnsanlar şaşkınlık ve korku içindeydi, geri çekilmeyi konuşuyorlardı. Fakat İbn Teymiyye, inancının gücüyle komutanları ve askerleri yüreklendirdi; onlara zafer ve üstünlük va'detti.

İbn Kesir der ki: "O, komutanlara ve insanlara yemin ederek şöyle dedi: 'Bu sefer Tatarlara karşı mutlaka zafer kazanacaksınız.' Komutanlar

ona 'İnşallah de' dedi; o ise 'Şartlı değil, tahkîken[74] 'inşallah' derim' dedi.

O, Allah'ın kitabından bazı ayetlerin vaatlerini esas alıyordu (Bu ayetlerden birini): **"Bu böyledir. Bir de kim kendisine verilen eziyetin dengiyle karşılık verir de sonra yine kendisine zulmedilirse, elbette Allah ona yardım eder. Hiç şüphesiz ki Allah çok affedendir, çok bağışlayandır."** (Hac, 60)

Şöyle diyordu: "Tatarlarla karşı karşıya geldiğinizde beni, onların safında, başımda bir mushaf varken görürseniz beni de öldürün." Bu söz askerleri cesaretlendirdi, kalplerine ve niyetlerine kuvvet verdi. Hamd Allah'adır.

Sultan kendisinden savaşta yanında durmasını isteyince Şeyh şöyle dedi: "Sünnet, bir adamın, kendi topluluğunun sancağı altında savaşa katılmasıdır. Biz Şam ordusuyuz, ancak onunla beraber dururuz."[75]

(74) Bu tercih, kesin olacak manasında...

(75) *el-Bidâye ve'n-Nihâye,* 1/27, Hâfız İmadüddin Ebü'l-Fidâ İsmâil b. Ömer b. Kesir ed-Dımaşkî (ö.774h.).

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "Bedenen cihada katılmaya gücü olmayan, ancak malı ile cihat edebilecek durumda olan malıyla cihat etmekle yükümlüdür."

Yine şöyle demiştir: "Varlıklı kişilerin Allah yolunda infak etmeleri vaciptir. Kadınların da malları varsa ve harcamalarından artıyorsa cihada mallarıyla katkıda bulunmaları vaciptir. Çocukların malları için de aynı hüküm geçerlidir."(76)

41- YÜZYILIN BAŞI

Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhuma*'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ömrünün son dönemlerinde bize yatsı namazını kıldırdı. Selam verince ayağa kalkıp şöyle dedi: *'Şu gecenizi görüyor musunuz? Bundan yüz yıl sonra şu an yeryüzünde bulunanlardan hiç kimse kalmayacaktır.'*"(77)

(76) *Mecmuu'l-Fetava,* 1/78-79, Şeyhulislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

(77) Buhari 116, Müslim 2537.

İbn Battal şöyle demiştir: "Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* burada bahsettiği zaman diliminin, içinde yaşayan nesli bitireceğini kastetmiştir. Bundan dolayı ömürlerinin kısa olduğunu hatırlatarak kendilerine öğüt vermiş, ömürlerinin geçmiş ümmetlerin ömrü gibi uzun olmadığını bildirmiştir ki ibadet için daha fazla gayret göstersinler."

İmam Nevevi *rahimehullah* da şöyle demiştir: "Burada kasıt, o gece yeryüzünde bulunanlardan hiçbirinin o geceden sonra yüz yıldan fazla yaşamayacağıdır. O geceden önceki ömrü ister az isterse çok olsun. Yoksa bu ifadede o geceden sonra doğacak kimselerden yüz yaşına gelmesini reddetme söz konusu değildir."(78)

Burada Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, Allah Teâlâ'nın, kendisine bildirdiği gaybî bir haberden söz etmektedir. Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhuma*'nın rivayetine göre, Rasûlullah *sallallahu*

(78) *Müsned,* 142/5, İmam Ahmed b. Muhammed b. Hanbel (ö.241h.). Ahmed Muhammed Şakir şerhi.

aleyhi ve sellem hayatının son günlerinde bir akşam, yatsı namazını ashabıyla birlikte kıldırmıştı. Müslim'in Cabir b. Abdullah *radıyallahu anh*'tan naklettiği rivayette ise bu olayın, vefatından bir ay kadar önce gerçekleştiği belirtilir. Namazını bitirdikten sonra cemaate yönelip onlara öğüt vererek şunu bildirdi: *"Bu gece üzerinden yüz yıl geçtikten sonra bu gece itibarıyla yaşayan hiç kimse hayatta kalmayacaktır."*

Gerçekten de o gece hayatta olup uzun ömür yaşayanlar olsa da hiçbiri yüz yılı geçememişti. Bu söz, onların ömürlerinin kısalığına dair bir uyarı ve önceki ümmetlerin uzun ömürlerine kıyasla kendi ömürlerinin sınırlı olduğuna dair bir hatırlatmadır. Bu haber, aynı zamanda, nübüvvetinin de bir delilidir.

42- HAK NE ZAMAN ORTAYA ÇIKAR

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Müminler müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesin. Kim bunu yaparsa artık Allah'la olan**

bağını koparmış demektir. Ancak onlardan gelebilecek bir tehlikeden korunmanız başkadır. Allah, Kendisi hakkında sizi uyarıyor. Sonunda dönüş Allah'adır." (Al-i İmran, 28)

Ebu Hanîfe'nin ashabı şöyle demiştir: Takiyye, Allah'tan verilmiş bir ruhsattır. Ancak yapılmaması daha faziletlidir. Kişi küfre ikrah edilecek olur da öldürülme pahasına da olsa onu yapmazsa zahiren küfür amelini işleyenden daha faziletli bir şey yapmış olur. Dinin izzetini gösteren her durum böyledir; ölümü göze alarak o işi yapmak, ruhsatı kullanmaktan daha faziletlidir.

İmam Ahmed b. Hanbel, (Kur'an' ın mahluk olup olmadığı meselesiyle ilgili mihneti döneminde) kendisine "Kılıçla tehdit edilseydin söyleneni yapar mıydın?" diye sorulduğunda, şöyle demiştir: "Hayır! Eğer alim takiyyeyle cevap verirse, -cahil de zaten bilmiyor- bu durumda hak ne zaman ortaya çıkacak? Bize nesiller boyu aktarılan husus, sahabîlerin ve onlara tabi olanların Allah yolunda canlarını feda ettikleri, Allah'ı razı etme

konusunda hiçbir kınayıcının kınamasından, hiçbir zalimin kahrından korkmadıklarıdır."

Razi şöyle demiştir: Takiyye, hakkı ve dini izhar ile alakalı meselelerde ancak caiz olur. Zararı başkasına dönen; cana kıyma, zina, malları gasp, yalancı şahitlik, iffetli kadınlara iftira ve kâfirlere Müslümanların sırlarını aktarma gibi konularda ise hiçbir şekilde caiz değildir.

Ayetin zahiri bunun güçlü ve galip durumdaki kâfirlere karşı kullanılacağını göstermektedir. Ancak Şafiî mezhebi şunu der: Eğer Müslümanlar arasındaki durum, müşriklerle olan duruma benzeyecek olursa, canı korumak maksadıyla takiyye yapmak caizdir. Çünkü takiyye, canı ve malı korumak için caiz kılınmıştır.[79]

43- HAKKI KABUL ETMEYE ENGEL OLAN SEBEPLER

İmam İbn Kayyım *rahimehullah* şöyle demiştir: "Hakkı kabul etmeye engel olan sebepler çok-

(79) *el-Bahr el-Muhit Fi't-Tefsir*, 3/70, "Ebu Hayyan;" Muhammed b. Yusuf el-Endülüsî el-Girnatî (ö.754h.).

tur. Bunlardan bazıları şunlardır: Hakkı bilmemek… Genelde mevcut olan sebep budur. Zira bir şeyi bilmeyen, onun ve ehlinin düşmanı olur.

Eğer bu sebebe, kendisine hakkı tavsiye eden kimseye karşı nefret, düşmanlık ve haset eklenirse, hakkı kabule engel olan sebep daha güçlü olur. Şayet buna alışkanlığı, ailesinden, sevdiği ve saygı duyduğu kimselerden görmüş olduğu davranış da eklenecek olursa sebep daha da güçlenir.

Bu sebeplere, uyması istenen hakkın, kendisi ile makamı, gücü, arzuları ve hedefleri arasında engel olacağını düşünürse, hakkı kabulüne mani olan sebep çok daha güçlü olur.

Yine bunlara arkadaşlarından, aşiretinden veya kavminden kendine, malına yahut makamına bir zarar dokunacağı korkusu eklenecek olursa -nitekim Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* döneminde Şam Hristiyanlarının hükümdarı olan Heraklius böyle bir endişeye kapılmıştı- hakkı kabul etmeye mani olan sebep daha da güçlenir. Zira Heraklius, hakkı bilmiş, İslam'a girmeye niyetlenmiş; ancak kavmi ona itaat et-

memişti. Onların, kendisine zarar vermelerinden korktuğu için de hidayeti görmesine rağmen küfrü İslam'a tercih etmişti."

Yine şöyle demiştir: "Hakkı kabul etmeye engel olan en büyük sebeplerden biri de hasettir. Zira haset, insan nefsinde gizli duran bir hastalıktır. Hasetçi, haset ettiği kimsenin kendisinden üstün olduğunu, akranlarına verilmeyenin ona verildiğini düşünür; bundan dolayı hasedi, ona boyun eğmeye ve tabilerinden olmaya mani olur.

Kaldı ki İblis'i Adem'e secde etmekten alıkoyan hasetten başka neydi?! Âdem'in kendisine üstün kılındığını ve yüceltildiğini görünce hevesi kursağında kalmış, meleklerin arasında bulunuyorken küfrü imana tercih etmiştir.

İşte Yahudileri Meryem oğlu İsa'ya iman etmekten engelleyen hastalık da budur. Halbuki onun, apaçık mucizelerle ve hidayetle gelmiş Allah'ın peygamberi olduğunu şüphe duymaksızın biliyorlardı. Ancak hasetleri, kendilerini küfrü imana tercih etmeye sevk etmiştir. Ve bu hususta da ittifak etmişlerdir. Halbuki onlar, ahbardan,

âlimlerden, zahitlerden, kadılardan, hükümdar ve emîrlerden oluşmuş bir ümmet idiler.

Hem de Mesih, kendilerine Tevrat'ın hükümlerini getirmesine, ona muhalif bir Şeriat ile gelmemesine; onlara karşı savaşmamasına rağmen… Aksine, sadece muhatap oldukları ağır hükümleri, rahmet ve ihsan icabı hafifleştirmek için kendilerine haram kılınan bazı şeyleri helal kılmıştı. Ayrıca Tevrat'ın şeriatını tamamlamak üzere gelmişti. Bütün bunlara rağmen hepsi küfrü imana tercih etmişlerdir.

Böyle bir peygambere karşı tavırları bu şekildeyse bütün şeriatleri nesh eden bir şeriat ile gelmiş, çirkin fiillerini yüzlerine vurmuş, kendilerini yurtlarından sürmüş bir peygambere karşı tavırları ne olabilir?! Nitekim onlar, ona karşı savaşmışlar; ancak o peygamber her defasında sahabîler ile birlikte onlara karşı zafer kazanmış, onlar ise karşısında hep geri çekilmişlerdir."(80)

(80) *Hidâyetü'l-Hayârâ fî Ecvibeti'l-Yehûd ve'n-Nasârâ*, "İbn Kayyım el-Cevziyye," İmam Ebû Abdullah Muhammed b. Ebu Bekr b. Eyyûb (ö.751h.).

44- PEYGAMBERLERİN HEPSİ KARDEŞTİR

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Peygamberlerin hepsi üvey kardeş gibidirler; anaları ayrı, dinleri birdir. İnsanlar arasında Meryem oğlu İsa'ya en yakın olan da benim. Benimle onun arasında hiçbir peygamber yoktur. O yeryüzüne inecektir.*

Onu gördüğünüz zaman tanıyın: Orta boylu, teni kırmızı ile beyaz arasında, açık sarıya çalan iki elbise giymiş bir adamdır. Sanki başından su damlıyormuş gibidir, hâlbuki ıslak değildir. O, İslâm dini için insanlarla savaşacak, haçı kıracak, domuzu öldürecek ve cizyeyi kaldıracaktır. Allah, onun döneminde İslâm'dan başka bütün dinleri ortadan kaldıracaktır.

O, Mesih Deccal'i öldürecek, yeryüzüne emniyet hâkim olacaktır; öyle ki, aslanlar develerle, kaplanlar ineklerle, kurtlar koyunlarla birlikte otlayacak, çocuklar yılanlarla oynayacak ama onlardan zarar görmeyeceklerdir. İsa yeryüzünde

kırk yıl kalacak, sonra vefat edecek, Müslümanlar da onun cenaze namazını kılacaklardır."(81)

Bu hadisten anlaşıldığı üzere Allah Teâlâ, Peygamberi Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'e, önceki peygamberlere emrettiği hak dinin aynısını, yani İslâm'ı şeriat olarak belirlemiştir. Buna bağlı olarak Kur'ân, Allah katındaki tek dinin İslâm olduğunu açıkça beyan etmiştir. Ancak peygamberlerin şeriatları, her peygamberin geldiği dönemin şartlarına uygun olma konusunda farklılık gösterir.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in *"Peygamberlerin hepsi üvey kardeş gibidirler; anaları ayrı..."* sözü, peygamberlerin babaları bir, anneleri ayrı üvey kardeşler gibi olduklarını beyan ederken; *"dinleri birdir"* sözü de, onların; şeriatlerinin ayrıntılar ve zaman, umum ve husus açısından farklılık gösterse de inanç esasları bakımından bir olduklarını ifade etmektedir.

(81) *Tahricu Sahih-i İbn Hibban*, 6821, senedi İmam Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Tahkik: Şuayb el-Arnaut.

"İnsanlar arasında Meryem oğlu İsa'ya en yakın olan da benim. Benimle onun arasında hiçbir peygamber yoktur." buyurarak da İsa *aleyhisselam*'ın Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in nübüvvetini müjdelediğini bildirmiştir. Nitekim Allah Teâlâ onun dilinden şöyle buyurur: **"Benden sonra ismi Ahmed olan bir Peygamber gelecektir."** (Saff, 6) Aralarında bir peygamber olmadığı için de İsa, ona en yakın olan kardeşi olmuştur.

"O yeryüzüne inecektir." Yani İsa *aleyhisselam* yeryüzüne inecektir.[82] Onun gelişiyle hak din galip gelecek, küfür ve şirk yok olacak, yeryüzü adalet, güven ve huzurla dolacaktır. İnsanlar arasında barış hâkim olacak; yırtıcı hayvanlar bile zararsız hâle gelecek, kötülük ortadan kalkacaktır. İsa'nın kırk yıl yeryüzünde kalıp vefat etmesi ve Müslümanların onun üzerine cenaze namazı kılması da bu dönemin sonunda gerçekleşecektir.

(82) Buradaki açıklama hadiste geçen ifadelerin Arapça şerhi mahiyetindedir. Türkçeye tercüme ettiğimiz zaman açıklamalar tekrara düşmektedir. Lakin metne bağlı kalmak için yine de yer verilmiştir. (Mütercim).

45- İLİM OLMASAYDI

İbnü'l-Cevzi *rahimehullah* şöyle demiştir: "İlim olmasaydı insanın hayvandan farkı olmazdı. Lütuf olmasaydı bela ve imtihan çok ağır olurdu. Bundan dolayı bütün hallerinizde Allah'tan lütuf niyaz edin. Kur'an'ı tazim, hayatınızın önemli bir dilimini alsın. Zira lütfun varlığıyla saadet ehli saadeti yakalamış, yokluğu ile bedbahtlar bedbahtlığa düşmüşlerdir. Kusur/suç işleyenin başına ne gelmişse o kusuru/suçu sebebiyle gelmiştir."(83)

İbn Mesud *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "İlim öğrenmek istiyorsanız Kur'an'ı okuyun. Zira onda, gelmiş ve gelecek herkesin ilmi mevcuttur."(84)

Ebu'd-Derda *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Öğrenci olmadan alim olamazsın. Öğrendiklerinle amel etmeden de öğrenen olamazsın.

(83) *et-Tezkire Fi'l-Vaaz*, s. 153, İmam, hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî (ö.597h.).

(84) *İhya Ulumi'd-Din*, 1/323, İmam Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed el-Gazalî (ö.505h.).

En çok korktuğum şey, hesap için durduğumda bana 'Öğrendiklerinle ne yaptın?' diye sorulmasıdır."

Şöyle de demiştir: "Bilmeyene bir defa yazıklar olsun! Bildiği halde amel etmeyene ise yedi defa yazıklar olsun!"

Avn b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre, o dedi ki: "Ümmü'd-Derda'ya dedim ki: 'Ebu'd-Derda *radıyallahu anh*'ın en çok yaptığı ibadet neydi?' Dedi ki: 'Tefekkür ve ibret alma.'"

Ebu'd-Derda'dan rivayet edildiğine göre, o dedi ki: "Bir anlık tefekkür, geceyi ibadetle geçirmekten hayırlıdır."(85)

46- İLİM EHLİ ONLAR HAKKINDA KESİN BİLGİYE SAHİPTİR

İmam Darimî şöyle demiştir: Bize Ebu Rebi ez-Zehrani anlattı. Dedi ki: "Cehmiye mezhebi-

(85) *Siyer A'lam en-Nübela*, 2/3472/347, İmam, hafız Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî et-Türkmanî (ö.748h.).

ne mensup bir adam vardı. Kendini Rafızî ve Ali b. Ebu Talib *radıyallahu anh*'ı seven fırkaya mensup gösteriyordu. Onunla zaman geçiren ve hakikatinde mezhebinin ne olduğunu bilen bir adam kendisine şöyle dedi: 'Sizin İslam dinini esas almadığınızı ve inanmadığınızı biliyorum. Peki, sizi Rafızîliğe ve Ali'yi sevdiğinizi göstermeye sevk eden nedir?'

Dedi ki: 'Sana doğruyu söyleyeceğim. Biz inandığımızı açıkça söyleyecek olsak küfür ile ve zındıklık ile itham edileceğiz. Ayrıca baktık ki bazı gruplar Ali'yi sevdiklerini zannettirip istediklerini tenkit ediyor, istediklerine inanıyor ve istediklerini söylüyorlar, sonra da Rafızî ve Şiî olarak anılıyorlar.

Bundan dolayı mezhebi güzel göstermek için bu adamı sevmekten daha uygun bir yol görmedik. Böyle yapıp arkasından istediğimizi söylüyor, istediğimize inanıyor ve istediğimizi tenkit ediyoruz. Bize 'Rafızî, Şiî' denmesi her zaman 'kafir,' 'zındık' denmesinden iyidir. İşin

hakikatinde Ali de bizim için, tenkit ettiğimiz diğer kimselerden farklı değildir.'

Ebu Said şöyle demiştir: 'Bu adam kendini anlatırken doğru söylemiş, kaçamak cevaplar vermemiştir. Nitekim ileri gelenlerinden ve fikir adamlarından Şiîliği kalkan olarak kullandıklarına dair beyanlar sadır olmuştur. Şiîliği, görüşlerini kabul ettirmek ve zayıf şahsiyetlileri ve gaflet ehlini avlamak için bir basamak olarak kullanmakta, daha sonra tabileri arasında küfür ve zındıklığı yaymaktadırlar. Cahillerin kalplerini daha çok etkilemek için bu adımları atmaktadırlar. Ancak cehalet ehli, onlar hakkında şüphe içinde olsalar da ilim ehli onlar hakkında kesin bilgiye sahiptirler. La havle ve la kuvvete illa billah.'"(86)

47- SAHABÎLERİN HEPSİ ADALET SAHİBİDİR

Kurtubî *rahimehullah* şöyle demiştir: "Sahabîlerin hepsi adil, hepsi Allah'ın velisi ve seçkin kuludur. Peygamberlerden sonra kullar arasında

(86) *er-Red Ale'l-Cehmiyye*, s. 179, İmam Osman b. Sait ed-Darimî, ö. 280 H.

en hayırlı kimselerdir. Ehl-i sünnet'in ve ümmetin imamlarının bu konudaki mezhebi budur. Kale alınmayacak bir grup ise sahabîlerin durumunun başkalarıyla aynı olduğu görüsünü benimsemiştir. Dolayısıyla adaletleri araştırılmalıdır. Bazıları ise ilk dönemdeki hallerini sonraki hallerinden ayırt etmiş ve şöyle demiştir:

Onlar ilk dönemlerinde adalet vasfına sahip idiler. Ancak daha sonra durum değişti ve aralarında savaşlar, kan dökmeler gerçekleşti. Dolayısıyla bunun muhakkak araştırma konusu olması gerekir. Ancak bu görüş merduttur. Zira sahabîlerin, Allah'ın **"bağışlanma ve büyük bir ecir"** buyruğu ile Cennet va'dettiği, kendilerinden razı olup razı da ettiği Ali, Zübeyir, Talha -*radıyallahu anhum*- gibi fazilet ehli kimseler vardır. Özellikle de Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in beyanı ile cennetle müjdelenen on kişi…

Bunlar önder kimseler olmalarına ve peygamberlerinden sonra onun haber vermesiyle birçok fitne ve olayı bilmelerine rağmen… ancak bu hallerden hiçbiri onların mertebelerini ve

faziletlerini düşürecek değildir. Zira gerçekleşen o olaylar içtihada bağlı olarak yapılmıştır. Her müçtehit de görüşünde isabet üzeredir."(87)

İmam Nesâî'ye, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sahâbîsi Muâviye b. Ebî Süfyân *radıyallahu anh* hakkında soru soruldu. Bunun üzerine o şöyle dedi:

"İslâm, kapısı olan bir eve benzer. İslâm'ın kapısı sahâbîlerdir. Sahâbeye eziyet eden kimse, aslında İslâm'ı hedef almıştır. Bu, kapıyı oyan (ya da kapıya zarar veren) *kimseye benzer; onun amacı eve girmektir. Dolayısıyla kim Muâviye'yi hedef alırsa, aslında sahâbeyi hedef almış olur."*(88)

Meymuni şöyle demiştir: Ahmed b. Hanbel bana şöyle dedi: Ey Ebu'l-Hasan! Bir adamın sahabîlerden birini kötü bir şeyle anladığını görürsen onu İslam düşmanı kabul et.

(87) *el-Cami Li-Ahkami'l-Kur'an*, 15/197, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensarî el-Kurtubî (ö.671h.).

(88) *Sünenü'n-Nesâî*, 1/64; Hâfız Celâleddîn es-Süyûtî'nin şerhiyle (ö.911h.).

Fadl b. Ziyad şöyle demiştir: Ebu Abdullah İmam Ahmed b. Hanbel'in "Muaviye ve Amr b. el-As *radıyallahu anhuma*'yı tenkit eden birine Rafızî denir mi?" diye sorulduğunda şunu söylediğini işittim:

Böyle bir adam içinde kötü bir inanç olmadan onlara karşı cüret etmemiştir. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sahabîlerinden birini tenkit eden hiç kimse yoktur ki içinde kötü bir inanç bulunmasın.(89)

48- ÖLDÜLER, İZLERİ SİLİNDİ, ALİMİN İLMİ İSE KALDI

Şeyhülislam İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: Bu alanda -şer'i alan ve kevnî iradî alan- birçok yolcunun ayağı, Allah'ın peygamberlerini ne ile gönderdiklerini bilmediklerinden dolayı kaymıştır. Bunun sebebi Allah'a, kendilerinin istediklerine göre ibadet etmeleri olmuştu. Ha-

(89) *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 11/450, Hafız İmadüddin Ebü'l-Fida İsmail b. Ömer b. Kesir ed-Dimeşkî (ö.774h.).

yatlarını Hakk'ın kendilerinden istediği ile değil, aksine onların ondan istedikleri ile tüketmişlerdir. Çünkü Hak, kendi muradı ve sevdiğiyle zaten başkasına muhtaç bırakmaz. Onlar da Yüce Allah'a, Allah'ın muradı üzere ibadet etselerdi bu türden bir şey başlarına gelmeyecekti."(90)

İbn Hacer, Şeyhülislam İbn Teymiyye'nin terceme-i halini anlatırken şöyle demiştir:

"Dımeşk'te tellallar çıkarılarak 'İbn Teymiyye'nin akidesini benimseyen herkesin kanı ve malı helaldir, özellikle de Hanbelî olanların' diye ferman okundu."(91)

Bu fermanın yazılmasına sebep olan, ilan eden, yazılması emrini veren herkes öldü, izleri silindi; buna karşın İbn Teymiyye de ilmi de günümüze kadar ilim halkalarında okunmaya devam etti.

(90) *Mecmuu'l-Fetava*, 11/450, Şeyhülislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Haranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

(91) *ed-Dürer el-Kamine*, 1/147, Hafız İbn Hacer el-Askalani (ö.852h.).

49- BU İSİMLE ANILIR OLDU

Belh şehrinden olan meşhur zahit Hatim el-Asamm,[92] aslında ölünceye kadar hiç sağır olmadı. Ancak bu isimle anılmasının sebebi şuydu:

Bir gün bir kadın gelip kendisine bir şey sordu. O sırada kadından bir ses çıktı, bundan dolayı utandı. O da kadını rahatlatmak için kendini sağırmış gibi gösterip "Sesini yükselt" dedi. Kadın bunu duyunca çıkardığı sesi duymadığını zannedip rahatladı. İşte bundan sonra bu isimle anılır oldu.[93]

Şa'bi şöyle demiştir: "İnsanlar, uzun bir zaman din üzere yaşadılar. Nihayet din, kalplerinden çıktı. Sonra uzun bir zaman mürüvvet üzere yaşadılar. Nihayet mürüvvet de gitti. Sonra uzun bir zaman hayâ üzere yaşadılar. Nihayet hayâ da gitti. Sonra insanlar korku ve beklenti üzere ya-

(92) Asamm, Arapçada "sağır olan" demektir. (Mütercim).

(93) *Tarihu Ebü'l-Fida, el-Muhtasar Fi Ahbari'l-Beşer*, 1/352, el-Melik el-Müeyyed İmadüddin Ebü'l-Fida İsmail b. Mahmud b. Ömer b. Şahenşah b. Eyyub (ö.237h.).

şamaya başladılar. Zannediyorum bundan çok daha kötüsü de gelecektir."(94)

50- İLİM TAHSİLİNİN FAZİLETİ

Rebi b. Süleyman şöyle demiştir: "Şafiî bana şöyle dedi: Benden şu üç nasihati al: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabına bulaşma, zira kıyamet günü hasmın Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* olur. Kelam ilmiyle meşgul olma, zira ben kelam ehlinde vahim şeyler gördüm. Yıldız ve fallarla da meşgul olma, zira bu da seni inkâra sürükler."

Rebi dedi ki: "Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: İlim talebesi üç haslete muhtaçtır. Uzun ömür, varlık ve zeka."

Yine şöyle demiştir: "İlim iki türdür: Din ilmi ki fıkıhtır. Beden ilmi ki tıptır." Dedi ki: "İlim talebiyle meşgul olmak, nafile ibadetten faziletlidir."(95)

(94) *Hilyetu'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Asfiyâ*, 4/312, Hâfız Ebû Nu'aym Ahmed b. Abdullah el-İsfahânî (ö.430h.).

(95) *Teveli et-Tesis Li Meali Muhammed b. İdris*, s. 137, Şeyh Hafız İbn Hacer el-Askalani (ö.852h.).

51- İLİM İKİ TÜRDÜR

Ebu Hatim şöyle demiştir: Muhammed b. Yahya b. Hassan anlatıp dedi ki: Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: "İlim iki türdür: Din ilmi ki fıkıhtır. Beden ilmi ki tıptır." Dedi ki: "Bunlar dışındaki şiir ve benzeri şeyler ise yorgunluk ve boş şeylerdir."

Hermele b. Yahya şöyle demiştir: İmam Şafiî, Müslümanların ihmal ettikleri tıp ilminden dolayı çok üzülür ve şöyle derdi: "İlmin üçte birini zayi ettiler, Yahudi ve Hristiyanlara bıraktılar." Rebi b. Süleyman şöyle demiştir: Şafiî'nin şöyle dediğini işittim: "Kitabımda Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetine aykırı bir şey görürseniz Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetini esas alın, benim görüşümü bırakın."(96)

İmam Şafiî şöyle demiştir: "Hadis ehlinden birini gördüğüm zaman kendimi Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabından birini görmüş gibi sayıyorum. Allah onların mükafatını versin! Zira

(96) *Menakibü'l-İmam eş-Şafiî*, s. 107-116, İmam, hafız Ebubekir Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî (ö.458h.).

onlar bizler için kaynağı ezberleyip muhafaza ettiler. Bundan dolayı üzerimizde hakları vardır."(97)

Ebu'l-Fazl ez-Zeccac şöyle demiştir: "Şafiî Bağdat'a geldiğinde o zaman merkez camide kırk küsur veya elli ilim halkası vardı. Bağdat'a geldikten sonra teker teker o halkalarda bulundu.

O, (onlarla tartışırken) 'Allah şöyle buyurdu,' 'Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu" derken, onlar 'Mezhebimizin hocaları şöyle dedi' diyorlardı. Nihayetinde camide onun halkasından başka halka kalmadı."(98)

52- BİR ZAMAN GELECEK HEVA, HAKKI YÖNETECEKTİR

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Kim de Rabbinin makamından korkup nefsini hevadan** (kötülüklerden) **alıkoyduysa…"** (Naziat, 40)

(97) *Teveli et-Tesis Li Meali Muhammed b. İdris*, s. 110, Şeyh Hafız İbn Hacer el-Askalanî (ö.852h.).

(98) *Tarihu Medineti's-Selam ve Ahbaru Muhaddisiha ve Zikru Men Katanaha*, 2/254, İmam, hafız Ebubekir Ahmed b. Ali b. Sabit el-Hatib el-Bağdadî (ö.463h.).

Kurtubî *rahimehullah* şöyle demiştir: "Onu, Rabbinin önündeki makamına karşı uyarmıştır." Rebi şöyle demiştir: "Hesap günündeki makamına…" Katade şöyle diyordu: "Allah'ın, müminlerin, karşısında korku ile durduğu bir makamı vardır."

Mücahid de şöyle demiştir: "Dünyadayken günah işlemek istediğinde Allah'tan korkup O günahı işlemekten vazgeçmesidir."

Bu ayetin bir benzeri de **"Rabbinin makamından korkana iki cennet vardır."** (Rahman, 46) buyruğudur. **"Nefsini hevadan** (kötülüklerden) **alıkoyduysa..."** (Naziat, 40), yani masiyet ve günahlardan alıkoyan.

Sehl şöyle demiştir: "Hevayı terk etmek, cennetin anahtarıdır. Çünkü Allah Teala şöyle buyurmuştur: **'Kim de Rabbinin makamından korkup, nefsini hevadan** (kötülüklerden) **alıkoyduysa…'** (Naziat, 40)"

Abdullah b. Mesud *radıyallahu anh* şöyle der: "Siz, hakkın hevaya hakim olduğu bir dönemdesiniz. Bir dönem gelecek ki o zaman heva,

hakka hakim olacaktır. Öyle bir dönemden Allah'a sığınırız!"(99)

53- İLACIN, HEVANI TERK ETMEKTİR

Seri b. Yahya şöyle demiştir: Malik b. Dinar'ın şöyle dediğini işittim: "Tek derdi hevası (arzuları) ve midesi olan kul ne kötü bir kuldur!"

Asmai şöyle demiştir: Bir bedevinin şöyle dediğini işittim: "İki mesele müşkil gelir de hangisinin daha doğru olduğunu bilmezsen o meselelerden hevana en yakın olanı bırak. Zira hataların çoğu hevaya tabi olmakla işlenir."

İbnü's-Semmak şöyle demiştir: "İstersen hastalığını, istersen de ilacını söyleyeyim. Hastalığın hevan, ilacın ise hevanı terk etmendir."

Vehb b. Nuaym şöyle demiştir: "Bişr'in şöyle dediğini işittim: Bil ki bütün hastalıklar hevaya tabi olmada, bütün şifa ise ona muhalefet etmededir."

(99) *el-Cami Li-Ahkami'l-Kur'an*, 10/135, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensarî el-Kurtubî (ö.671h.).

Sa'dan b. Yezid şöyle demiştir: Süneyd bana şöyle dedi: Haccac'ın şöyle dediğini işittim: "Küfür, dört sebepten doğar: Öfke, şehvet, rağbet ve korku." Haccac sonra şöyle dedi: "Bunların ikisini gördüm. Bir adam öfkelenip annesini öldürdü, bir adam da bir kıza aşık oldu, ondan dolayı Hristiyan oldu."(100)

54- ÇOK KUR'AN OKU

Fakih İbrahim b. Abdulvahid el-Makdisî ed-Dimeşkî, ilim talep etmek üzere sefere çıkma niyetinde olan Ziya el-Makdisî'ye nasihat ederken şöyle demiştir:

"Çok Kur'an oku, sakın bırakma! Zira ne kadar çok okursan talep etmeye niyetlendiğin şey o kadar kolaylaşır."

Ziya diyor ki: "Ben de bunu yaşadım ve çok kere tecrübe ettim. Kur'an'ı çok okuduğum zamanlar çok hadis dinledim ve yazdım. Oku-

(100) *Zemmü'l-Heva*, s. 25-27, İmam hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî, ö. 597 H.

madığım zamanlar ise pek hadis dinleyemiyor, yazamıyordum."[101]

İbrahim el-Havvas şöyle demiştir: "Kalbin şifası beş şeydedir: Tedebbür ederek Kur'an okumak, mideyi boş bırakmak, geceyi namazla geçirmek, seher vakitlerinde dua ile yakarmak ve salih kimselerle oturup kalkmak.[102]

55- MUSİBET GELDİĞİNDE SABREDEN

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Bu, geçene** (kaçırdığınıza) **üzülmemeniz ve Allah'ın verdiği nimetlere sevinip şımarmamanız içindir. Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez."** (Hadid, 23)

İmam Taberî şöyle demiştir: Ey insanlar! Mallarınıza ve canlarınıza gelen musibetleri, sizleri yaratmadan önce levh-i mahfuzda tespit et-

(101) *ez-Zeyl Ala Tabakat el-Hanebile*, 2/77, İmam, hafız Zeyneddin Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Şahabettin Ahmed b. Receb el-Bağdadî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.795h.).

(102) *Zemmü'l-Heva*, s. 63, İmam, hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî (ö.597h.).

memiz, sizin, dünyadan "geçene (kaçırdığınıza)," yani elde edemediğiniz şeylere üzülmemeniz ve Allah'ın size dünyada bahşettiği nimetlerden dolayı da şımarmamanız içindir. Zira her şeyi veren de alan da O'dur. Allah kendisine verilen nimetlerden dolayı kibirlenen ve bu nimetlerle başkalarına karşı övünenleri sevmez.

İkrime'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Abbas şöyle demiştir: "Hayatında üzülmeyen ve sevinmeyen hiçbir kimse yoktur. Ancak, mümine musibet/bela geldiğinde ona sabreder, nimetler verildiğinde de ona şükrederse bu ayetin emrine uymuş olur."(103)

56- SA'D'IN KISKANÇLIĞINA MI ŞAŞIRIYORSUNUZ?

Muğire b. Şube'den rivayet edildiğine göre Sa'd b. Ubade şöyle demiştir: "Bir adamı karımla görürsem onu kılıcın yassı değil keskin ağzıyla biçerim." Bu sözü Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e ulaştı. Bunun üzerine Rasûlullah *sallallahu aley-*

(103) *Camiü'l-Beyan An Tevili Âyi'l-Kur'an, Taberi tefsiri*, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî (ö.310h.).

hi ve sellem şöyle buyurdu: *"Siz Sa'd'ın kıskançlığına mı şaşıyorsunuz? Allah'a yemin ederim ki ben ondan daha kıskancım, Allah da benden daha kıskançtır; bu sebepledir ki gizli-açık her türlü fuhşu yasaklamıştır. Allah kadar mazeret kabul eden kimse yoktur. Bundan dolayı da müjdeleyiciler ve uyarıcılar* (peygamberler) *göndermiştir.*(104) *Yine Allah kadar medhe layık kimse yoktur. Bundan dolayı kullarına cenneti va'detmiştir."*(105)

İbnü'l-Cevzi *rahimehullah* şöyle demiştir: "Yahya b. Halit b. Bermek'in yanında zinadan bahsedildi. O şöyle dedi: 'Zina, bütün şer hasletlerini toplar. Zinakârlar arasında takva sahibi, ahdine vefa gösteren ve dostluğu koruyan hiç kimseyi bulamazsın. Kalleşlik, zinanın şubelerinden bir şube; hıyanet, dallarından bir dal; adilik, kusurlarından bir kusur; haram olan kanı dökmek de cinayetlerinden bir cinayettir.'

(104) Yani insanların Allah'a karşı bir mazereti kalmasın diye peygamberler göndermiştir. (Mütercim).

(105) Buhari 6147.

Adiy b. Sabit'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini işittim: 'İsrailoğulları içinde bir rahip vardı. Uzun zaman Rabbine ibadet etti. Öyle ki, deliler ona getirilir, o onları okur, onlar da şifa bulup kalkarlardı. Daha sonra yanına kavminin eşrafından delirmiş bir kadın getirildi. Bu kadının abileri de vardı. Getirip onun yanında bıraktılar.

Şeytan daima o kadını ona süslü gösterip durdu; nihayetinde kadınla beraber oldu. Kadın hamile kaldı. Hamileliği belirgin hale gelince şeytan bu sefer onu korkutmaya ve kadını öldürüp gömmeyi güzel ve kurtuluş çaresi olarak göstermeye başladı. O da kadını öldürüp bir yere gömdü.

Daha sonra şeytan bir adam suretinde abilerinden birinin yanına gitti ve rahibin yaptıklarını ona anlattı. Daha sonra diğer abilerini de tek tek dolaştı. Daha sonra bunlar bir araya geldiklerinde 'Allah'a emin olsun ki yanıma bir adam gelip vahim bir olaydan bahsetti' demeye ve olanları birbirlerine anlatmaya başladılar. Kalkıp rahibin

yanına gidip 'Kız kardeşimiz ne yaptı?' diye sordular. O da şöyle cevap verdi: 'Buradan çıktı, ben de nereye gittiğini bilmiyorum.'

Onlar meseleyi hükümdarlarına götürdüler. İnsanlar topluluk halinde yanına gelip onu mescidinden çıkardılar. O da olanları itiraf etti. Hükümdar da çarmıha gerilmesini emretti. Tam o sırada şeytan ona görünüp şöyle dedi:

'Sana bu işi güzel gösteren ve şu anki duruma düşüren benim. Seni bundan kurtaracak bir şey söylesem yapar mısın?' Rahip 'Evet' dedi. Şeytan dedi ki: 'Bana bir defa secde edeceksin.' O da secde etti, tam o sırada da öldürüldü.

İşte böyle biri, Allah Teala'nın **'Münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan, insana 'İnkâr et' der. İnsan inkâr edince de 'Ben senden uzağım, çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım' der.'** (Haşr, 16) buyruğunun kapsamındadır.

Arapların ileri gelenleri cahiliye döneminde hep zinadan uzak durmuşlar, bu fiili zemmet-

mişler ve başkalarını bundan alıkoymaya çalışmışlardır. Zina, fakirliğe sebeptir."(106)

57- ALLAH'IN KADIN KULLARINI ALLAH'IN MESCİTLERİNE GELMEKTEN ALIKOYMAYIN

Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhuma*'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle dedi: "Ömer *radıyallahu anh*'ın hanımlarından biri (Atike bt. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl), sabah ve yatsı namazlarını mescitte cemaatle kılıyordu.

Ona dediler ki: 'Ömer'in bundan hoşlanmadığını, seni kıskandığını bildiğin halde neden evden çıkıyorsun?' Kadın şöyle cevap verdi: 'O, isterse beni bundan alıkoyar. Yapmamasına sebep ne ola?'

Dediler ki: 'Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in *'Allah'ın kadın kullarını Allah'ın mescitlerine gelmekten alıkoymayın.'*(107) şeklindeki buyruğudur.'

(106) *Ahbarü'n-Nisa*, s. 143-144, İmam, hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî (ö.597h.).

(107) Buhari 900, Müslim 442.

Kadınların mescitlerde cemaat namazlarında bulunmalarının kendilerine mahsus hükümleri vardır. Güzelce örtünmeleri, süslerini ortaya dökmemeleri, şüphe mahallerinden uzak durmaları ve fitneye yol açacak kapıları kapatmaları icap eder.

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: 'Erkeklerin elbiseleri ile kadınların elbiseleri arasındaki fark, erkeklere uygun olan ile kadınlara uygun olan giyim şekline bağlıdır. Bu da erkeklere nasıl giyinmeleri gerektiğini, kadınlara da nasıl giyinmeleri gerektiğini emreden nassa uygun olan giyim şeklidir.

Kadınlara; örtünmeleri emredilmiştir, açılıp saçılmaları yasaklanmıştır. Bundan dolayı kadının, ezan okurken yahut telbiye getirirken veya Safa ile Merve tepelerine çıkarken sesini yükseltmesi, ihramda erkekler gibi elbisesiz durması meşru kılınmamıştır."(108)

(108) *Mecmuu'l-Fetava,* 13/79-80, Şeyhülislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

58- SEN, CENNETTE ONLARIN ÜÇÜNCÜSÜSÜN

Übey b. Ka'b'dan rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Musa zamanında iki adam atalarını sayarak övündüler. Biri, 'Ben falan oğlu falanım' dedi ve atalarından dokuz kişi saydı. Sonra ötekine 'Peki sen kimsin?' dedi. O da 'Ben falan oğlu falan, İslam'ın oğluyum.' diye cevap verdi. Bunun üzerine Allah, Musa'ya şöyle vahyetti: 'Bu atalarını sayan iki kişiye şöyle de: 'Sen ey atalarından cehennemlik olan dokuz kişi sayan, sen onların onuncususun. Sen ise ey iki ata sayan, sen cennette onların üçüncüsüsün.'"*(109)

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "Bu sebeple, Allah'ın kitabında, herhangi bir kesimi soyu ile öven yahut soyundan dolayı yeren tek bir ayet yoktur. Aksine iman ve takva ile övmüş; küfür, fasıklık ve isyan ile zemmetmiştir."(110)

---

(109) el-Elbânî, *Sahîhu'l-Câmi',* no: 492; Abdullah b. Ahmed, *Zevâidü'l-Müsned*, 2/226; Abd b. Humeyd, *el-Müsned*, no: 79; Deylemî, *el-Firdevs*, no: 6464.

(110) *Mecmuu'l-Fetava,* 1/152-153, İbn Teymiyye (ö.728h.).

59- ÖNCESİNDE ON ALAMET GÖRMEDEN KIYAMET KOPMAYACAKTIR

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"İki büyük ordu birbiriyle savaşmadıkça kıyamet kopmayacaktır. İkisi arasında büyük bir savaş/katliam gerçekleşecektir. İki taraf da aynı davayı güttüğünü iddia edecektir.*

Yine, otuza yakın yalancı Deccal türemedikçe kıyamet kopmayacaktır. Bu Deccallerin hepsi Allah'ın peygamberi olduğu iddiasında bulunacaktır.

Yine, ilim kaldırılmadıkça, zelzeleler çoğalmadıkça, zaman hızlanıp gece ile gündüz bir olmadıkça, fitneler zuhur etmedikçe ve herc -yani adam öldürme vakaları- çoğalmadıkça kıyamet kopmayacaktır.

Yine, aranızda mal çoğalıp taşmadıkça; hatta mal o derece çoğalacak ki mal sahibi, malının zekâtını kim kabul eder diye endişelenecek, hatta mal sahibi, bazı kimselere zekât vermek isteyecek, fakat zekât arz ettiği kimse 'Benim zekâta ihtiya-

cım yok' diyecek; (işte bunlar olmadıkça) *kıyamet kopmayacaktır.*

Yine, insanlar yüksek binalar yapma yarışına girmedikçe ve bir kimse, ölen bir kimsenin kabri yanından geçerken 'Keşke bunun yerinde ben olaydım!' diye ölümü temenni etmedikçe kıyamet kopmayacaktır.

Yine, güneş batı tarafından doğmadıkça kıyamet kopmayacaktır. İnsanlar bu hâdiseyi görünce toptan iman edecekler. Fakat bu zaman, evvelce iman etmemiş olan yahut imanında hayır ve fazilet kazanamayan kimselere iman etmenin fayda vermeyeceği bir zamandır.

Muhakkak ki kıyamet şüphesiz kopacaktır. Hem de (alım-satım için) *satıcı ile alıcı aralarında elbise açmışlarken satış-alış tamam olmadan ansızın kıyamet kopacak da o elbisenin dürülmesi mümkün olmayacaktır.*

Muhakkak kıyamet kopacaktır. Hem de sağmal devesinin sütünü sağıp gelen kişiye sütü içmek nasip olmayacak. Hem de kişi havuzunu sıvayıp

tamir edecek, fakat kıyamet ansızın kopacak da havuzun suyunu kullanmak nasip olmayacaktır.

Kıyamet muhakkak kopacak, hem de yemek yemekte olan kişi lokmasını ağzına götürürken, kıyamet ansızın kopacak da o lokmayı yemek nasip olmayacak."(111)

Huzeyfe b. Esîd el-Gıfari'den rivayet edildiğine göre, o şöyle dedi: "Biz müzâkere ederken Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* yanımıza çıkageldi ve *'Neyi müzâkere ediyorsunuz?'* diye sordu. Ashab, 'Kıyameti anıyoruz' dediler.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *'Siz ondan önce on alâmet görmedikçe o kopmayacaktır.'*

Ardından dumanı, Deccal'i, debbeyi, güneşin, battığı yerden doğuşunu, İsa b. Meryem'in inişini, Ye'cûc ve Me'cûc'ü ve biri doğuda, biri batıda, biri de Arap yarımadasında olmak üzere üç yerin batacağını, bunların sonun da Ye-

(111) Buhari 7121.

men'den çıkıp insanları haşrolunacakları yere sürecek bir ateş olacağını anlattı."(112)

60- KORKU, AZALARI (ORGANLARI) GÜNAHLARDAN ALIKOYAR

Fudayl b. İyâz şöyle demiştir: "Sana 'Allah'tan korkuyor musun?' diye sorulduğunda sus! Çünkü 'Hayır' dersen kâfir olursun, 'Evet' dersen yalancı olursun."

Bununla şunu kastetmiştir: Gerçek korku, azaları günahlardan azıkoyan, onları ibadetlere bağlayan korkudur. Azalarda bir etki bırakmayan korku ise sadece dahilî bir konuşma ve gelip geçen bir düşüncedir. Bu hâl, "korku" adını hak etmez.

Aşırıya giden (ifrat eden) kimse ise korkunun gücünü aşırılığa vardırıp itidal sınırını geçen, böylece ümitsizliğe ve karamsarlığa düşen kimsedir. Bu da zemmedilen bir durumdur. Çünkü insanı amelden alıkoyar.

İbrahim el-Etrûş şöyle demiştir: "Biz Bağdat'ta, Dicle kenarında Maruf el-Kerhi ile oturu-

(112) Müslim 2901.

yorduk. Bu sırada bir grup genç, bir kayıkta def çalarak geçiyor; içerek eğleniyorlardı. Oradakiler Maruf'a 'Görmüyor musun, Allah'a açıktan isyan ediyorlar; onlara beddua et!' dediler. Maruf ellerini kaldırıp şöyle dua etti: 'Allah'ım! Onları dünyada sevindirdiğin gibi ahirette de sevindir!'

Oradakiler, 'Biz senden onlara beddua etmeni istedik!' dediler. O ise şöyle cevap verdi: 'Eğer Allah onları ahirette sevindirirse, mutlaka tevbe etmişler, demektir.'"

Selef âlimlerinden biri de duasında şöyle derdi: "Ey Rabbim! Hangi çağın insanı sana isyan etmemiştir ki!

Yine de Sen nimetini onlara bolca yayıp rızkını kesmedin! Seni tesbih ederim, ne kadar yücesin! İzzetine yemin ederim ki Sana isyan edilir, ama Sen yine de nimetini bol kılar, rızkı akıtır, sanki -ey Rabbimiz- hiç gazaplanmazsın!"(113)

(113) *İhya Ulumi'd-Din*, s. 188-191, İmam Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed el-Gazalî (ö.505h.).

61- İKİ FIRKADAN HANGİSİ DOĞRU YOLA DAHA LAYIKTIR?

İbn Kayyım *rahimehullah* Rafızîlere reddiyesinde şöyle der: "Yüce Allah'ın **'Bizi doğru yola ilet…'** (Fâtiha, 6-7) sözünün, onların iddiasını çürütme şekli:

Şöyle ki: Allah insanları üç kısma ayırmıştır: Nimet verilenler ki bunlar doğru yol üzerinde olan, hakkı tanıyıp ona uyanlardır. Gazaba uğrayanlar ki nunlar hakkı tanıyıp onu reddedenlerdir. Sapmış olanlar ki bunlar da hakkı tanımayıp ondan sapanlardır.

Dolayısıyla kim hakkı daha iyi biliyor ve ona daha çok uyuyorsa, o kimse doğru yola daha lâyıktır. Hiç şüphe yok ki Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabı bu nitelik bakımından Rafızîlerden üstündür.

Çünkü Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabının hakkı bilmeyip Rafızîlerin bildiğini yahut ashabın hakkı terk edip Rafızîlerin ona sarıldığını söylemek imkânsızdır.

Ayrıca iki fırkanın izlerine, eserlerine baktığımızda, hangisinin hak üzere olduğunu açıkça görürüz. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabı küfür diyarlarını fethedip onları İslâm beldesine çevirdiler, kalpleri Kur'an, ilim ve hidayetle fethettiler. Eserleri onların doğru yolun sahipleri olduğunu gösterir.

Rafızîlere gelince, onların halinin her zaman ve her yerde bunun tam tersi olduğunu gördük: Müslümanların karşısına hangi düşman çıktıysa, onlar mutlaka İslâm'a karşı onların yardımcıları oldular. İslâm'a ve Müslümanlara ne çok musibet getirdiler!

Putperest olan Tatar (Moğol) orduları, Hülagü ve askerlerinin kılıçları, onların başlarının altından çıkmadı mı? Mescitler onların yüzünden harap edilmedi mi? Mushaflar yakılmadı mı? Müslümanların ileri gelenleri, âlimleri, abidleri ve halifeleri onların sebebiyle öldürülmedi mi? Müşriklerle ve Hristiyanlarla olan iş birlikleri avam-havas herkesin malumudur. Dindeki tahribatları da bellidir.

O hâlde, iki fırkadan hangisi doğru yola daha lâyıktır? Hangisi gazaba ve sapıklığa daha uygundur? Eğer biliyorsanız söyleyin!"(114)

62- NİMET, AKLIN NURUYLA İDRAK EDİLİR

İbn Kayyim *rahimehullah* şöyle demiştir: "Nimeti tanımak üç şeyle berraklaşır/netleşir: Aklın nuru, ihsanın parıltılarını sezmek ve belaya uğramış kimselerden ibret almak."

Yani nimeti hakikaten görmek bu üç şeyle mümkün olur. Bu, uyanık kalmayı icap ettiren bir nurdur. Kalp bu hali gördüğü için aydınlanır. Bu nurun güçlü ve zayıf oluşu ölçüsünde nimeti görme hali de değişir. Çünkü kim Allah'ın nimetini sadece yediği, giydiği, beden sağlığı veya insanlar arasındaki itibarıyla sınırlı görürse, onun bu nurdan hiç nasibi yoktur.

(114) *Medaricü's-Salikin Beyne Menazili İyyake Na'budü ve İyyake Nestaîn*, s. 65-66, İbn Kayyım el-Cevziyye; Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub ed-Dımeşkî el-Hanbelî (ö.751h.).

Allah'ın İslâm ve iman nimetini vermesi, kulunu Zatına yönelme lütfuna eriştirmesi, zikrinin hazzıyla nimetlendirmesi ve itaatinin tadını yaşatması en büyük nimettir. Bu ise ancak aklın nuru ve Allah'ın tevfikiyle gelen hidayet sayesinde idrak edilir.

Yine kulun, Allah'ın kendisine verdiği nimetlerinin parıltılarını fark etmesi de böyledir. Bu, nefsin karanlıkları ve beşerî tabiatın bulutları arasından o nimetlere bakması, onları seyretmesidir.

Ayrıca belaya uğrayanlara bakmak da ibrettir. Onlar Allah'tan gafil olanlar ve dininde bidat çıkaranlardır. İşte bu iki sınıf gerçekten bela ehlidirler.

İnsan onları gördüğünde, içinde bulundukları hali bildiğinde, Allah'ın kendisine verdiği nimeti kalbinde büyür, saflaşır; o da o nimetin değerini anlar. Çünkü bir şeyin güzelliğini, zıddı gösterir; eşyalar da ancak zıtlarıyla belirginleşir.

Hatta cennet ehlinin nimetinin tamamlanması, cehennem ehline ve onların içindeki azaba bakmalarıyla hasıl olur.(115)

63- HALİFELERİN FAZİLETİ

Abdullah b. Abbas *radıyallahu anhuma*'dan rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Ümmetimden birini halil/dost edinecek olsaydım Ebu Bekir'i edinirdim. Ancak o, kardeşim ve arkadaşımdır."*(116)

Abdullah b. Mesud *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Yeryüzü ehlinden birini halil/dost edinecek olsaydım Ebu Kuhafe'nin oğlunu halil/dost edinirdim. Ne var ki arkadaşınız* (Peygamberiniz) *Allah'ın halilidir/dostudur."*(117)

(115) *Medaricü's-Salikin Beyne Menazili İyyake Na'budü ve İyd yake Nestain*, 1/122, İbn Kayyım el-Cevziyye; Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub ed-Dımeşkî el-Hanbelî (ö.751h.).

(116) Buhari 3665

(117) Müslim 2383

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Muhakkak sizden önce gelip geçen ümmetler içinde* (Allah tarafından) *kendilerine haber ilham edilen olurdu. Eğer ümmetim içinde de bunlardan bir kimse bulunacak olsaydı, şüphesiz o, Ömer olurdu."*(118)

Sa'd b. Ebu Vakkas *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki sen bir yolda giderken şeytan seninle karşılaşacak olursa, muhakkak senin yolundan çıkar, başka bir yola gider."*(119)

Osman *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Zorluk ordusunu bütün teçhizatıyla donatana cennet vardır."* (Osman *radıyallahu anh*) dedi ki: "Ben hazırladım."(120)

(118) Buhari 3469
(119) Buhari 3294, Müslim 2396.
(120) Buhari 2778.

Abdurrahman b. Semure *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, o şöyle dedi: "Osman *radıyallahu anh*, zorluk ordusu hazırlanırken Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yanına bin dinar ile geldi ve önüne boşalttı." Dedi ki: "Bunun üzerine Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* bu dinarları eliyle evirip çeviriyor ve şöyle diyordu: *'Bugünden sonra Osman ne yapsa ona bir zarar vermez.'* Bu sözü birkaç defa tekrarladı."(121)

Seleme b. el-Ekva *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, o dedi ki: "Ali *radıyallahu anh*, Hayber'de gözünde rahatsızlık olduğu için Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'den geride kalmış idi. Ali kendi kendine, 'Ben Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den geriye kalacak biri miyim?' diyerek çıktı ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e yetişti.

Yüce Allah'ın, sabahında fetih ihsan ettiği gecenin akşamı olunca, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *'Yemin olsun, sancağı yarın öyle birine vereceğim ki* (yahut yarın sancağı bir adam alacak ki) *Allah ve Rasûlü onu sever; o*

(121) *el-Müstedrek* 4611, İsnadı sahihtir.

da Allah'ı ve Rasûlünü sever. Allah fethi ona ihsan edecektir.' Herkes sancağın kendisine verilmesini umuyordu ki o sırada, 'İşte Ali geldi' dediler. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* sancağı ona verdi. Allah, Hayber'in fethini ona müyesser kıldı."(122)

Bera b. Azib *radıyallahu anh*'dan şöyle rivayet edilmiştir: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, Ali *radıyallahu anh*'a şöyle dedi: *"Sen bendensin, ben de sendenim."*(123)

Enes b. Malik *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, o dedi ki: Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, Ebubekir, Ömer ve Osman *radıyallahu anhum* ile beraber Uhud dağına çıktı. Dağ sarsılmaya başlayınca Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle dedi: *"Uhud! Yerinde dur, sarsılma! Zira üzerinde bir peygamber, bir sıddık, iki de şehit vardır."*(124)

Abdurrahman b. Avf *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, o dedi ki: Rasûlullah *sallallahu aley-*

(122) Buhari 4209.
(123) Buhari 4251.
(124) Buhari 3675.

hi ve sellem şöyle buyurdu: *"Ebubekir cennettedir, Ömer cennettedir, Osman cennettedir, Ali radıyallahu anhum cennettedir..."* hadisin devamı vardır.(125)

64- KUR'AN OKURKEN AĞLAMAK ARİFLERİN VASFIDIR

İmam Nevevi *rahimehullah* şöyle demiştir: "Kur'an okuyanın hali, huşu, tedebbür ve sekinet olmalıdır. Kur'an okumaktan gaye budur. Bu şekilde okunduğu zaman göğüs genişler, kalpler nurlanır. Bunun delilleri sayılmayacak kadar çok, anlatmaya ihtiyaç duymayacak kadar meşhurdur. Nitekim Selef ulemasından bir topluluk gecesini yahut gecenin büyük bir bölümünü bir ayeti tedebbür ile okuyarak geçirmiş, kimisi ayeti okurken baygınlık geçirmiş, kimisi ise vefat etmiştir.

Ağlamak ile içinden gelmese de ağlamaya çalışmak müstehab bir ameldir. Zira Kur'an okurken

(125) Tirmizi 3747, Nesai 5/56, *Müsned,* 1/193, el-Elbani sahih olduğunu söylemiştir.

ağlamak, ariflerin vasfıdır, Allah'ın salih kullarının şiarıdır.(126) Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **'Ve ağlayarak yüzleri üstü secdeye kapanırlar. Hem de bu Kur'ân'ı işitmek onların Allah'a teslimiyetlerini daha da artırır.'** (İsra, 109)."

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "Sünnet, Nuh'un gemisi gibidir: Ona binen kurtulur, ondan geri kalan ise boğulur."

Zühri *rahimehullah* şöyle demiştir: "Geçmiş alimlerimiz şöyle derlerdi: Sünnete sarılmak kurtuluştur."(127)

---

(126) Buhari'nin İbn Mesud'dan rivayet ettiğine göre, o dedi ki: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bana şöyle dedi: *"Bana Kur'an oku."* Ben de dedim ki: "Zaten Kur'an sana indirilmiş, yine da sana okuyayım mı?" Dedi ki: *"Ben Kur'an'ı başkasından dinlemeyi de seviyorum."* Ben de ona Nisa suresini okumaya başladım. **'Her ümmetten peygamberlerini birer şahit getirdiğimiz ve seni de onların üzerine bir şahit yaptığımız zaman bakalım kâfirlerin hali ne olacak!'** (Nisa, 41) ayetine gelince *'Yeter'* dedi. Baktım ki gözleri yaşla dolmuş!" Buhari 5056.

(127) *Mecmuu'l-Fetâvâ*, 22/183; Şeyhülislam Takiyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdülhalim b. Abdüsselam b. Teymiyye el-Harrânî (ö.728h.).

65- ZİKRİN FAYDALARI

İbn Kayyım *rahimehullah* şöyle demiştir: "Zikrin, yüzden fazla faydası vardır. Birincisi; şeytanı kovar, ezer ve şerrini kırar. İkincisi; Rahman'ı razı eder. Üçüncüsü; kalbi kaplayan dert ve gamı yok eder. Dördüncüsü; kalbine sevinç, mutluluk ve huzur getirir. Beşincisi; kalbi ve bedeni güçlendirir. Altıncısı; yüzü nurlandırır. Yedincisi; rızkın gelmesine vesile olur.

Sekizincisi; Zikreden kimseye saygınlık, güzellik elbisesi giydirir. Dokuzuncusu; muhabbeti getirir -ki muhabbet de İslam'ın ruhu, dinin temel direği ve saadetin esasıdır-. Onuncusu; insanı, ihsan kapısından içeri sokan murakabe (kendisini daima Allah'ın gözetlediği şuurunda olma) duygusunu geliştirir. Neticesinde kul Allah'a, O'nu görüyormuşçasına ibadet eder.

On birincisi; inâbeye yol açar ki bu da Allah'a dönmektir-. On ikincisi; Allah'a yaklaştırır. Kişi, Allah'ı ne kadar zikrediyorsa o kadar yakın, ne kadar gafletteyse o kadar uzak olur.

On üçüncüsü; marifet kapılarından büyük bir kapı açar. Zikri arttıkça da marifeti artar. On dördüncüsü; Rabbine yönelik derin saygı duygusunu geliştirir. On beşincisi; Allah'ın, kendisini anmasına vesile olur. Nitekim Allah Teala **'Siz Beni anın ki Ben de sizi anayım.'** (Bakara, 152) buyurmuştur. Zikrin bundan başka hiçbir faydası olmasa, bu, fazilet ve şeref olarak yeterlidir.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Rabbinden rivayet ederek (kudsî bir hadiste) şöyle buyurur: *'Beni kendi nefsinde anarı Ben de kendi nefsimde anarım. Beni insanlardan bir topluluk içinde anarı Ben de ondan daha kalabalık ve daha üstün bir topluluğun içinde anarım.'*(128)

On altıncısı; kalbe hayat verir. Şeyhülislam İbn Teymiyye'nin şöyle dediğini işitmiştim: 'Kalp için zikir, balık için su gibidir. Balık sudan ayrıldığında hali ne olur?!' On yedincisi; kalplerin ve ruhların gıdasıdır. Kul, bunu kaybedecek olursa gıda almayan beden durumuna düşer. On se-

(128) Buhari 7405, Müslim 2675.

kizincisi; kalbin pasını siler. On dokuzuncusu; günahları silip götürür, çünkü zikir en büyük sevaplardandır. Sevaplar (iyilikler) da kötülükleri götürür.

Yirmincisi; kul ile Rabbi arasındaki cefayı (uzaklığı) ortadan kaldırır. Çünkü gafil kimseyle Allah arasında bir uzaklık vardır. Ve bu ancak zikir ile kalkar."(129)

66- EHL-İ BEYTİN FAZİLETİ

Abdullah b. Ebu Evfa *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, Hatice *radıyallahu anha*'ya müjde vererek şöyle dedi:

"Evet, cennette inciden bir ev. İçinde ne gürültü ne de yorgunluk olacaktır."(130)

Misver b. Mahreme'den rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

(129) *el-Vabilü's-Sayyib Mine'l-Kelimi't-Tayyib*, s. 42-44, İmam Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub İbn Kayyım el-Cevziyye (ö.741h.).

(130) Buhari 3819.

"Fatıma benden bir parçadır. Onu kızdıran, beni kızdırmış olur."(131)

Enes b. Mâlik *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Aişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü, tirit yemeğinin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir."*(132)

Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhuma*'dan rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"O ikisi -Hasan ve Hüseyin- benim dünyadaki reyhanlarımdır."*(133)

Ebu Bekir *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ehl-i beytine sahip çıkın, onları koruyun."(134)

67- ONLARA, KENDİLERİNDEN BAŞKA BİR DÜŞMANIN MUSALLAT EDİLMEMESİ

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in azatlısı Sevban'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah

(131) Buhari 3714.
(132) Buhari 3770.
(133) Buhari 3753.
(134) Buhari 3713.

sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: *"Allah, benim için yeryüzünü dürdü; doğudan batıya her tarafını gördüm. Şüphe yok ki ümmetin mülkü de gördüğüm yere kadar varacaktır.*

Bana iki hazine; kırmızı ve beyaz (altın ve gümüş) *verildi. Ben Rabbimden ümmetimi genel bir kuraklık ile helak etmemesini, kendilerinden başka bir düşmanı musallat edip topraklarını yağmalamamasını istedim.*

Rabbim bana şöyle buyurdu:

'Ey Muhammed! Ben bir şeye hüküm verdiğim zaman o geri çevrilmez. Ben de sana ümmetini genel bir kuraklık ile helak etmemeyi, kendilerinden başka bir düşmanı musallat edip topraklarını yağmalamamayı verdim.

İsterse dünyanın her tarafından birleşip üzerlerine gelsinler. Ancak onlar birbirlerini öldürür, birbirlerini esir alacak olurlarsa buna mani olmam.'"(135)

(135) Müslim 2889.

68- GÖZÜ HARAMDAN SAKINMANIN FAYDALARI

İbn Kayyım *rahimehullah* şöyle demiştir: "Gözü haramdan sakınmanın birçok faydası vardır:

* Birinci faydası: Kalbi hasret acısından kurtarır. Çünkü gözünü serbest bırakan kimsenin hasreti daim olur. Kalp için en zararlı şey, gözü serbest bırakmaktır, çünkü ona; çok isteyip de bir taraftan onsuz dayanamadığı, diğer taraftan da ulaşma imkanı olmayan şeyi göstermektedir. Bu ise onda büyük bir acıya sebep olur. Ok hedefe nasıl zarar verirse bakış da kalbe öyle zarar verir; öldürmese de muhakkak yaralar. Bakış, kuru otlar içine atılmış ateş kıvılcımı gibidir. Hepsini yakmasa da bir kısmını muhakkak yakar.

* İkinci faydası: Kalbe, insanın gözünde, yüzünde ve bütün azalarında apaçık görülen bir nur ve parlaklık verir. Buna karşın gözü serbest bırakmak insanın yüzüne ve azalarına kara bir perde örter. Bundan dolayı -ki en doğrusunu Allah bilir- Allah, Nur suresindeki **'Müminlere**

söyle gözlerini sakınsınlar.' ayetini **'Allah, göklerin ve yerin nurudur.'** (Nur, 30-35) ayetinden sonra zikretmiştir.

* Üçüncü faydası: Feraset sahibi yapar. Çünkü feraset, nurun semeresidir. Kalp nurlandığı zaman da feraseti doğru çıkar. Çünkü bu durumda kalp parlak bir ayna halini alır; bütün malumatlar, olduğu gibi onda belirir. Bakış ise o aynaya doğru nefes verme gibidir. Kul bakışını serbest bırakacak olursa nefsi kalbinin aynasına doğru nefesini üfürecektir. Bu durumda da aynanın parlaklığını kapatacaktır.

Şüca el-Kirmani şöyle demiştir: 'Dışını, sünnete ittiba; içini de daim murakabe ile imar eden, gözünü haramdan sakınan, nefsini arzularının peşinde koşmaktan alıkoyan; bunlarla beraber helal lokma yiyen kimsenin feraseti şaşmaz.'

Şüca da ferasetinde hiç hata etmezdi. Çünkü Allah, kuluna, onun işlediği amelin türünden karşılık verir. Gözünü haramdan sakınan kimseye Allah, bunun yerine basiret nuru bahşeder.

O gözünü hapsedince Allah da onun basiretinin nurunu açmıştır. Gözünü haramlara diken kimsenin ise Allah basiretini kapatır.

* Dördüncü faydası: Kişiye ilmin yollarını, kapılarını açar, sebeplerini kolaylaştırır. Bunun sebebi, kalbindeki nurdur. Çünkü kalp nurlanacak olursa ilmî hakikatler onda belirecek, hızlıca inkişaf edecektir. Bu sefer de birinden diğerine intikal edecektir. Gözünü serbest bırakan kimsenin ise kalbi bulanır ve kararır; bu sebeple de ilmin kapıları, yolları yüzüne kapanır.

* Beşinci faydası: Kalbe kuvvet, sebat ve cesaret verir. Çünkü ona, basiret gücüyle beraber delil kuvveti de verir. Eserde şöyle geçer: 'Şeytan, hevasına muhalefet eden kimsenin, gölgesinden dahi korkar. Bundan dolayı hevasına tabi olan kimsede, Allah'ın, hevasını rızasına tercih eden birine reva gördüğü kalp zilleti, zayıflığı, hakirliği bariz görülür.'

Bazı hocalar şöyle demiştir: 'İnsanlar izzeti hükümdarların kapısında ararlar; ne var ki onu

Allah'a itaatten başka bir yerde bulamayacaklardır.'

Allah'a itaat eden kimse, itaat ettiği hususta Allah'a dost olur. İsyan eden kimse de isyan ettiği hususta O'na düşman olur. Böyle birinde, isyanlarıyla Allah'a düşman olanın fiillerinden bir pay, bir nasip vardır. Kunut duasında şöyle geçer: 'Şüphesiz senin dostun olan asla zelil olmaz; düşmanın olan da asla aziz olmaz.'

* Altıncı faydası: Kalbe, harama bakış ile oluşan lezzet ve sevinçten daha büyük bir sevinç, mutluluk ve genişlik verir. Bunun sebebi, düşmanını hem ona hem de nefsine ve hevasına muhalefet ederek mağlup etmesidir. Yine kendisi, keyif aldığı şeyden Allah için vazgeçince ve kötülüğü sürekli emreden nefsin hoşlandığı arzularını da hapsedince Allah ona ondan daha mükemmel bir haz ve mutluluk vermiştir.

Nitekim bazıları şöyle der: 'Allah'a yemin ederim ki iffetin hazzı, günahın hazından daha büyüktür.' Şüphe yok ki nefis, hevasına aykırı

hareket edecek olursa bunun akabinde hevasına muvafık hareket ederken duyduğu hazdan -aralarında bir kıyas olmayacak derecede- daha büyük bir haz meydana gelecektir. İşte tam bu noktada akıl, hevadan ayrılır, aralarındaki fark ortaya çıkar.

* Yedinci faydası: Kalbi, şehvetin esaretinden kurtarır. Çünkü asıl esir, arzularının ve hevasının esiri olan kimsedir. Böyle biri 'Görünüşte hür, hakikatinde esir' denilen kimse gibidir. Şehvet ve heva kalbi esir aldığı zaman düşmanı onu ele geçirir ve ona her türlü azabı tattırır. Onun elinde;

'Çocuğun elindeki serçe gibidir
Serçe acı çekerken çocuk oynar, eğlenir.'

* Sekizinci faydası: Cehennem kapılarından birini kapatır. Çünkü haramıma bakmak, fiili işlemeye sevk eden arzunun kapısıdır. Allah'ın bunu haram kılması, örtünmeyi emretmesi bu fiile ulaşmaya engeldir. Örtü kalktığında ise mahzurlu olan şey işlenir.

* Dokuzuncu faydası: Aklını güçlendirir, arttırır ve sebat kazandırır. Çünkü gözü serbest bırakıp önünü açmak, ancak akılsızlıktan ve sonuçları mülahaza etmemekten kaynaklanır. Zira aklın en önemli özelliği, sonuçları göz önünde tutmaktır.

Bakışını serbest bırakan kimse, bunun akıbetlerini bilseydi asla yapmazdı.

* Onuncu faydası: Kalbi, şehvetin sarhoşluğundan, gafletin uyuşukluğundan kurtarır. Çünkü bakışı serbest bırakmak Allah'tan ve ahiret yurdundan gafletin yerleşmesine yol açar, aşk sarhoşluğuna düşürür.

Nitekim Allah **'Ömrüne andolsun ki onlar** (şehvetten) **gözleri dönmüş hâlde, sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlar** (Bu durumda asla seni dinlemezler)**.'** (Hicr, 72) buyurmuştur.

Dolayısıyla bakış; içkiden bir kadehtir, aşk ise o içkinin sarhoşluğudur. Aşk sarhoşluğu, içki sarhoşluğundan beterdir. Çünkü içki sarhoşu olan ayılır da aşk sarhoşu olan, ancak ölüler ara-

sına katıldıktan sonra ayılır. Nitekim şiirde şöyle denmiştir:

'Hem aşk hem de içki sarhoşu

İki şeyle sarhoş olan ne zaman ayılır ki!'

Gözü haramdan sakınmanın faydaları ve harama bakışın afetleri bizim anlattıklarımızdan kat kat fazladır. Biz sadece bazılarına dikkat çekmek istedik…"(136)

69- DİN UĞRUNA RAHMAN'A İTAATTE SABIRLI OL

İbnü'l-Cevzi *rahimehullah* şöyle demiştir: "Abdullah b. Ahmed b. Hanbel dedi ki: Babam Ahmed b. Hanbel'i sık sık şöyle derken duyardım: 'Allah Ebu'l-Heysem'e rahmet etsin, Allah Ebu'l-Heysem'i bağışlasın.' 'Babacığım, kim bu Ebu'l-Heysem?' dedim, şöyle dedi: 'Onu tanımıyor musun?' Ben 'Hayır.' deyince şöyle dedi: 'De-

(136) *Ravzatü'l-Muhibbin ve Nüzhetü'l-Müştakin*, s. 70-75, İbn Kayyım el-Cevziyye; İmam Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub (ö.741h.).

mirci Ebu'l-Heysem. Kırbaçlanmak üzere dışarı çıkarıldığım, ellerimin de kelepçeye vurulduğu gün, biri arkamdan elbisemi çekip şöyle dedi: 'Beni tanıyor musun?' Ben de 'Hayır' dedim.

O dedi ki: 'Ben Ebu'l-Heysem el-Ayyar'ım, yani yankesici, hırsız. Emîru'l-Müminîn divanında kayıtlıyım. Dünya uğruna şeytana itaat ettiğim için toplamda on sekiz bin kırbaç yedim. Sen de din uğruna Rahman'a itaatte sabret.'

Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: 'O gün bana sadece on sekiz kırbaç vuruldu. O ise on sekiz bin kırbaç yemişti. Derken görevli geldi ve şöyle dedi: 'Emirü'l-Müminîn onu affetti.'

İbrahim b. Muhammed b. Arefe, *Tarih*'inde şöyle demiştir: 'Ahmed b. Hanbel toplam otuz altı kırbaç yedi. Kendisine, 'Sana zulmedenlere beddua et' denildi. O da şöyle dedi: 'Zalimine beddua eden, sabreden biri değildir.'"[137]

(137) *Menakibü'l-İmam Ahmed*, s. 294, İmam, hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî (ö.597h.).

70- KALP BOZULURSA BEDEN DE BOZULUR

İbn Kayyim *rahimehullah* şöyle demiştir: "Günah iki çeşittir: Büyük günahlar ve küçük günahlar. Büyük günahlar şunlardır: Riya, kendini beğenme, kibir, gurur, gösteriş, Allah'ın rahmetinden ümit kesmek, Allah'ın lütfundan ümitsizliğe düşmek, Allah'ın tuzağından emin olmak, Müslümanların başına gelen musibetlere, onların felakete uğramasına sevinmek, Müslümanların arasında kötülüğün yayılmasını istemek, Allah'ın fazlından verdiklerini kıskanmak ve bunların ellerinden gitmesini arzulamak...

Bu tür ameller, açık büyük günahlar olan zina ve içkiden bile daha haramdır. Kalbin ve bedenin ıslahı, ancak bu tür kötü huy ve günahlardan sakınmakla ve tevbe etmekle mümkündür. Aksi takdirde kalp bozulur; kalp bozulduğunda beden de bozulur.

Bu tür afetler, kalbin, kulluğun ne olduğunu bilmemesinden ve gereğini yerine getirmemesinden kaynaklanır.

'Yalnız Sana kulluk/ibadet ederiz.' (Fâtiha, 5) ayetindeki **kulluk**, azalardan önce kalp içindir. Kişi bu kulluğu bilmez ve gereğini yapmazsa, kalbi mutlaka onun zıddıyla dolar. Kulluk derecesine göre de bu kötülüklerden arınır.

Bu ve benzeri davranışlar, kişinin kendisine göre bazen küçük günah olabilirken, bazen büyük günah sayılır. Bu da o amellerin gücüne, ağırlığına ve hafifliğine göre değişir.

Küçük günahlara örnek; haram işlemeyi arzulamak, temenni etmektir. Arzu edilen şeyin büyüklüğüne göre de arzunun kendisi değişir. Küfre ve şirk koşmaya arzu duymak, küfürdür. Bidatlere arzu duymak, fısk; büyük günahlara arzu duymak, masiyettir.

Eğer kişi, gücü yettiği halde bunu Allah rızası için terk ederse sevap kazanır. Ama terk etmesi güçsüzlükten kaynaklanıyorsa, o günahı işlemiş kimsenin cezasına çarptırılır. Çünkü şer'i hüküm olarak o konumda değerlendirilmese de sevap ve ceza açısından o günahı işlemiş gibi değerlendirilir. Bu sebeple Peygamber *sallallahu aleyhi*

ve sellem Efendimiz şöyle buyurmuştur: *'İki Müslüman, kılıçlarıyla karşı karşıya gelirse, öldüren de öldürülen de cehennemdedir.'*

Dediler ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Bu tamam, katil anlaşıldı, peki ya öldürülen neden cehennemdedir?'

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* cevap verdi: *'Çünkü o da kardeşini öldürmeye hırslıydı.'*(138)

Yani o da niyetinden dolayı günahkâr sayıldı. Hüküm açısından değil ama günah açısından katil ile aynı seviyede değerlendirildi. Bu tür örnekler, sevap ve ceza konularında oldukça fazladır."(139)

71- KİBİR NE BÜYÜK GÜNAHTIR!

İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Kalbinde kibir, kendini beğenme veya riya olan kimse itaatkâr

(138) Buhari 7083, Ebu Bekre Nüfey' b. Haris'ten.

(139) *Medaricü's-Salikin Beyne Menazili İyyake Na'budü ve İyyake Nesteîn*, s. 98-100, İbn Kayyım el-Cevziyye; Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub ed-Dımeşkî el-Hanbelî (ö.751h.).

değil, asidir. Kibir, kendini beğenme ve riya, içki içme günahından daha büyüktür. Çünkü içki içen ama kalbi kırık, Allah'tan korkan bir kimse, Allah'ın rahmetine; kibirli, kendine hayran ve gösteriş yapan oruçludan daha yakındır.

Kim ibadetin sadece dış görünüşteki hareketlerden ibaret olduğunu zannederse, o cahildir. Gerçek itaat, kalbin Allah'tan korkma, ümit, ihlâs ve şükür gibi amelleri de kapsar ve bunlar, bedenle yapılan oruç, namaz ve sadaka gibi ibadetlerden daha büyüktür.

Allah Teâlâ şöyle buyurur: **'İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz**(den ibaret) **değildir.'** (Bakara, 177)

Bütün Müslümanlar şu konuda ittifak etmiştir: Kalbin amelinden yoksun olan beden hareketleri Allah katında ibadet sayılmaz. Yani bir amel yalnızca Allah rızası için yapılmıyorsa, o ibadet değildir.

Sahih hadiste şöyle buyrulmuştur: *'Dikkat edin! Vücutta bir et parçası vardır. O ıslah olursa*

bütün beden ıslah olur; o bozulursa bütün beden bozulur. İşte o, kalptir."[140]

72- ALLAH VE RASÛLÜNÜN BUĞZETTİĞİ ŞEYLERİ SÖYLEMEK

Dil ile yapılan kulluk beş kısımdır:

* **Farz olanı:** Kelime-i şehadet getirmek, Kur'an'dan namazın sıhhati için zorunlu olan bir miktar okumak, rükû ve secdede Allah'ın, Peygamberine emretmiş olduğu tesbihleri ve zikirleri dil ile söylemek… Nitekim Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, rükudan kalktıktan sonra *"Rabbena leke'l-hamd"* demeyi, teşehhüt duasını okumayı ve intikallerde tekbir getirmeyi emretmiştir.

Yine selamı almak, -selam vermek konusunda ise iki görüş vardır-[141] iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak, bilmeyene öğretmek,

(140) *er-Red Ale'ş-Şazili Fi Hizbeyhi*, s. 65, Şeyhulislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

(141) Yani selam vermenin vacip mi, yoksa mendup mu olduğu konusunda (Mütercim).

yoldan çıkanı doğruya yönlendirmek, şahitlik (davada kendisinden başka şahit yoksa) yapmak ve doğru sözlü olmak da farzlardandır.

* **Müstehab olanı:** Kur'an okumak, Allah'ı sürekli anmak, faydalı ilimleri müzakere etmek ve bunlarla alakalı amellerle meşgul olmak.

* **Haram olanı:** Allah'ın ve Rasûlünün hoşlanmadığı sözleri söylemek. Allah'ın, Rasûlünü göndermiş olduğu dinine aykırı olan bidatleri anlatmak, bunları yapmaya teşvik etmek, güzelleştirmek; iftira atmak, mümine sövmek, eziyet verici sözler, yalan ve Allah hakkında ilimsiz konuşmak. Bu sonuncusu, en ağır haramdır.

* **Mekruh olanı:** Söylenmemesi söylenmesinden daha hayırlı olan, bununla beraber herhangi bir cezası olmayan sözlerdir.

* **Mübah olanı:** Selef âlimleri şu konuda ihtilaf etmiştir: İnsan için mubah, iki tarafı eşit (ne lehine ne aleyhine) olan sözler var mıdır? Bu konuda İbn Münzir ve başkalarının aktardığı iki görüş vardır: Birincisi, konuştuğu her söz ya le-

hine ya da aleyhinedir. "Ne lehine ne de aleyhine" diye nitelenebilecek bir söz yoktur. Bu konuda şu hadisi delil getirmişlerdir: *"Ademoğlunun söylediği her söz aleyhinedir; ancak Allah'ı zikir ve bu muhtevada olan sözler müstesnadır."*(142)

Aynı şekilde söylediği bütün sözlerin yazılıyor olmasını da delil getirmişlerdir. Nitekim bu sözler ya hayır ya da şer hanesine yazılmaktadır.

Bazı âlimlere göre ise, bazı sözler tıpkı beden hareketleri gibi mubahtır. Çünkü sözlerin birçoğunun emir yahut yasakla bir bağı yoktur. Mübah olan da zaten budur.

Ancak doğru olan şudur: Dilin söz ile hareketi iki tarafı eşit bir şey olmaz; ya faydalı ya da zararlıdır, ortası yoktur. Çünkü dilin diğer organlardan farklı bir etkisi vardır.

(142) Ümmü Habibe *radıyallahu anha*'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Ademoğlunun söylediği her söz aleyhinedir, ancak Allah'ı anmak, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak hariç."* Tirmizi (4/2412) rivayet etmiş ve "Hasen-garip bir hadistir" demiştir.

Zira sabah olunca bütün organlar dile şöyle der: *"Bizim hakkımızda Allah'tan kork! Çünkü bizim doğruluğumuz sana bağlı. Eğer sen doğru olursan biz de doğruluruz, eğrilirsen biz de eğriliriz."*(143)

İnsanların cehenneme baş aşağı atılmasının en büyük sebebi, dillerinden çıkan şeylerdir. Dilin söylediği söz ya Allah ve Rasûlünü razı eden bir sözdür ya da değildir. Bu şekildeyse makbuldür; değilse terk edilmelidir.

Bu durum diğer organlardan çıkan hareketlerden farklıdır. Zira kişi organlarını iki tarafa eşit mübah şeylerde hareket ettirebilir. Çünkü bunlar kendisine bir rahatlama ve menfaat sağlar.

Bundan dolayı azalarını kendisine menfaat getiren ve ahirette de zararı olmayan şeylerde kullanmasına izin verilmiştir. Dilin faydasız şey-

(143) Tirmizi 4/2704, *Müsned* 3/96, Ebu Said el-Hudri'den rivayet etmişlerdir. Ayrıca İbn Huzeyme ve Beyhaki de rivayet etmişlerdir. Senetlerinin toplamı ile hasen derecesine ulaşan bir hadistir.

lerde kullanılması ise sadece zarar getirir. Bunu iyi düşün.(144)

73- KİBİRLE İMTİHAN

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "İlme mensup olanların çoğu kibirle, ibadet ehlinin çoğu ise şirkle imtihan edilir. Bu yüzden ilmin afeti kibir, ibadetin afeti ise riyadır. Bu kişiler, gerçek ilimden mahrum bırakılırlar. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **'Yeryüzünde haksız yere kibirlenenleri ayetlerimden uzaklaştıracağım.'** (Araf, 146)

Ebu Kilâbe şöyle demiştir: 'Allah, onların kalplerine Kur'an'ı anlama kabiliyeti vermemiştir.' Bu sebeple kibir, hakkı bildikleri hâlde uymayan Yahudilerde ve onlara benzeyenlerde çoktur. Şirk ise, ilim olmaksızın amel edip iba-

(144) *Medaricü's-Salikin Beyne Menazili İyyake Na'budü ve İyyake Nesteîn*, s. 98-100, İbn Kayyım el-Cevziyye; Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub ed-Dımeşki el-Hanbelî (ö.751h.).

det eden Hristiyanlarda ve onlara benzeyenlerde yaygındır.

Hidayet ehli olanlar ise hakkı bilen ve onunla amel eden kimselerdir. Allah Teâlâ şöyle buyurur: **'Bizi dosdoğru yola ilet. Kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna; gazaba uğramışların ve sapmışların yoluna değil.'** (Fâtiha, 6-7)

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz şöyle buyurmuştur: *"Yahudiler gazaba uğrayanlardır, Hristiyanlar ise sapmışlardır."*

Doğru yola tabi olmak, ancak farz olan ilim ve amel ile mümkündür. Bunlar da Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e uymakla olur. Dolayısıyla hem ilim hem de amel olmalı ve her ikisi de Rasûl *sallallahu aleyhi ve sellem*'in getirdiğine uygun olmalıdır. Dolayısıyla Kitaba ve sünnete sarılmak vaciptir.

Bu yüzden selef alimlerinin bazıları şöyle demiştir: 'Din; söz, amel ve sünnete muvafakattir.' Bazıları da şöyle demiştir: 'Amel olmadan söz fayda vermez, söz ve amel de sünnete uymazsa

fayda vermez.' Allah Teâlâ şöyle buyurur: **'Güzel söz O'na yükselir, salih amel ise onu yükseltir.'** (Fatır, 10)

Bu sebeple sahabe ve onlara ihsan üzere tabi olan selef alimlerinin görüşü şudur: İman; söz ve ameldir. Yani kalbin ve dilin sözü ile kalbin ve organların amelidir.

Ancak -İblis, Firavun, Nemrut ve Yahudiler gibi- kalben Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in doğru olduğunu tasdik eden, fakat onu sevmeyen, Allah'a ibadet ve itaati kibirlenerek reddeden kimse en büyük kâfirlerdendir."(145)

74- BEŞ KİŞİYLE ARKADAŞLIK ETME

Cafer es-Sadık şöyle dedi: Beş kişiyle arkadaşlık etme:

* Yalancı ile; çünkü seni aldatır. Tıpkı serap gibidir; uzaktakini yakın, yakındakini uzak gösterir.

(145) *er-Red Ale'ş-Şazili Fi Hizbeyhi*, s. 207, Şeyhülislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Harranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

* Ahmak ile; çünkü ondan hiçbir şeyde istifade edemezsin. Sana fayda vermek isterken zarar verir.

* Cimri ile; çünkü en çok muhtaç olduğun anda seni yalnız bırakır.

* Korkak ile; çünkü zor zamanlarda seni terk eder.

* Fasık ile; çünkü seni bir lokmaya veya daha azına satar.

Kendisine "Daha azı nedir?" diye sorulunca dedi ki: "Ona ulaşma beklentisi… sonra da ulaşamaması."(146)

İbn Kayyim şöyle demiştir: "Kulun afeti, kendinden razı olmasıdır. Nefsine, ondaki bir haslete beğenerek bakan, onu helâk eder. Nefsinden sürekli şüphe etmeyen kimse aldanmıştır."(147)

(146) *Minhacu'l-Kasıdin ve Müfidü's-Sadıkin*, 1/392, İmam, hafız Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî (ö.597h.).

(147) *Medaricü's-Salikin Beyne Menazili İyyake Na'budü ve İyd yake Nesteîn*, s. 71, İbn Kayyım el-Cevziyye; Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub ed-Dımeşkî el-Hanbelî (ö.751h.).

75- SENİ İLGİLENDİRMEYENİ TERK ET

İbn Kayyim *rahimehullah* dedi ki: "Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* bütün takvayı tek cümleyle özetlemiştir:

'Kendisini ilgilendirmeyeni terk etmek, kişinin güzel bir Müslüman olduğunun alametidir.'(148)

Bu söz, kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşmayı, kendisini ilgilendirmeyen şeylere bakmayı, dinlemeyi, el uzatmayı, yürümeyi, düşünmeyi ve bu konudaki diğer tüm iç ve dış davranışları kapsar. Bu söz, takva için yeterlidir."(149)

Ebu Ubeyde'nin Hasan el-Basri'den rivayet ettiğine göre, o şöyle demiştir: "Allah'ın, kulundan yüz çevirdiğinin alameti, onu, kendisini ilgilendirmeyen şeylerle meşgul etmesidir."

(148) İbn Mace 3976, Tirmizi 2317, İbn Hibban 229, sahih olduğunu belirtmişlerdir.

(149) *Medaricü's-Salikin Beyne Menazili İyyake Na'budü ve İyyake Nesteîn*, s. 71, İbn Kayyım el-Cevziyye; Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub ed-Dımeşkî el-Hanbelî (ö.751h.).

Sehl et-Tüsterî şöyle demiştir: "Kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşan, doğruluktan mahrum kalır."

Maruf şöyle demiştir: "Kişinin, kendisini ilgilendirmeyen şeyleri konuşması, Allah'ın onu yalnız/yardımsız (sahipsiz) bırakmasının sonucudur."(150)

76- ÇÖKÜŞ VE DİNDEN UZAKLAŞMA

Hafız Ebu Abdullah ez-Zehebî, İslam toplumunda meydana gelen çöküşü, dinden uzaklaşmayı ve bunun neticesinde düşmanın ulaştığı noktaları anlatmış ve şöyle demiştir:

"Abbasî halifesi Emin öldürülüp yerine Memun halife olunca Şiîlik yayıldı, kelâm (akaid tartışmaları) öne çıktı, Yunan felsefesi ve mantık kitapları Arapçaya çevrildi. Gezegenin hareketlerini takip için rasathane kurdu. İnsanlar, kendilerini felakete sürükleyen, helak edici

(150) *Camiü'l-Ulum ve'l-Hikem*, s. 316-317, İmam, hafız Zeyneddin Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Şahabettin Ahmed b. Receb el-Bağdadî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.795h.).

yeni ilimlerle tanıştılar. Oysa bunlar, nübüvvet ilmine uyumlu değildi. Müminlerin tevhidine de aykırıydı. Ümmetin buna pek ihtiyacı da yoktu. Rafızîler ve Mutezile güç kazandı.

Memun, halkı Kur'an'ın yaratılmış olduğuna inanmaya zorladı ve aykırı görüş bildiren âlimleri işkenceye tabi tuttu.

Önceden inkâr ettiklerini kabul etmek, kabul ettiklerini inkâr etmek; filozofların aklını öncelemek, peygamberlerin getirdiğini geri plana atmak; Kur'an üzerine tartışmak, sünnetten rahatsız olmak, şaşkınlık içine düşmek... işte en büyük bela budur. Bu durumda, helak gelmeden kaçmak gerekir. Hevalara ve akılcılığa kapılmaktan sakın. Kim Allah'a sarılırsa, doğru yola iletilir."(151)

Makrizî der ki: "Abbasîlerin yedinci halifesi Abdullah b. Harun el-Memun, kadim bilgilere

(151) *Tezkiretü'l-Huffaz*, 1/240, İmam, hafız Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî et-Türkmanî (ö.748h.).

merak salınca, Rum diyarından gelen felsefe kitaplarını tercüme ettirdi. Bu kitaplar, hicrî 210 küsur yıllarında getirildi. Bunun neticesinde filozofların görüşleri insanlar arasında yayıldı, kitapları meşhur oldu.

Mutezile ve Cehmiyye de bu kitaplara ilgi gösterip üzerinde derin incelemeler yaptılar. Neticesinde felsefe ilimlerinden İslam'a ve Müslümanlara büyük zarar geldi, din üzerinde büyük tartışmalar yapılır oldu.

Bağdat'ta Büveyhî devleti hicrî 430'da hakim olup Şiîlik mezhebi açıktan uygulanır hale gelince Şiîler onlardan güç aldılar. Hatta hicrî 351 yılında cami kapılarına 'Muaviye b. Ebu Süfyan'a lanet olsun! Fatıma'yı kızdırana, Hasan'ın dedesinin yanında defnedilmesine engel olana, Ebu Zer'i sürgün edene, Abbas'ı şuradan çıkarana lanet olsun! ...' gibi yazılar yazıldı."(152)

(152) *el-Mevaiz ve'l-İtibar bi Zikri'l-Hutat ve'l-Asar*, Takıyyüddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ali b. Abdülkadir el-Ubeydî el-Makrizî (ö.845h.).

77- ALLAH KENDİ HÂLİYLE MEŞGUL OLAN KİMSEYE RAHMET ETSİN

Zehebî şöyle dedi: "Hadis ehli azala azala tamamen yok oldular. İnsanlar onların yerine, hadis ve sünnet düşmanı olan ve onlarla alay eden, dalga geçen (bilgisiz) talebeleri önder edindiler.

Bu asrın alimleri ise çoğunlukla, meseleleri derinlemesine araştırmadan fer'i konularda taklide yöneldiler. Çoğu da aklını kullanmadan kelamcıların görüşlerine ve eskilerin felsefesine daldılar. Böylece bela genel bir hal aldı ve nefsî arzular (hevalar) kök saldı.

Artık ilmin insanlardan çekilip kaldırılmasının emareleri aşikar olmaya başladı.

Hal böyle olunca Allah; kendi kusurlarıyla meşgul olan, dilini (boş sözden) tutan, Kur'an okumaya yönelen, ömrüne ağlayan, *Sahihayn*'ı (Buhari ve Müslim) mütemadiyen okuyup anlamaya çalışan ve ecel gelip onu yakalamadan önce Allah'a ibadet eden kişiye rahmet etsin.

Allah'ım! Bizi muvaffak kıl ve bize merhamet et!"(153)

İbn Teymiyye der ki: "Sünnet, Nuh'un gemisi gibidir. Ona binen kurtulur, binmeyen boğulur."

Zühri der ki: "Geçmiş alimler şöyle derdi: Sünnete sarılmak kurtuluştur."(154)

78- RİVAYET KURRÂLARI

İmam Zehebî şöyle demiştir: "Günümüz kurrâları arasında abartılı şekilde harf titizliği yapanlar vardır. Bu durum, tecvit üzere okuyanın tüm dikkatini harflerin düzgünlüğüne yöneltir. Öyle ki Allah'ın kitabının anlamlarını düşünmeye fırsat kalmaz. Bu da huşûyu engeller, kişiyi kendine güvenen ve Kur'an'ı hıfzetmiş müminlere karşı küçümseyici bakan biri yapar. Onlara düşman-

(153) *Tezkiretü'l-Huffaz*, 2/530, İmam, hafız Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî et-Türkmanî (ö.748h.).

(154) *Mecmuu'l-Fetava,* 22/183, Şeyhülislam Ebu'l-Abbas Takıyyuddin Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye el-Haranî ed-Dimeşkî el-Hanbelî (ö.728h.).

ca bakar, hatalı okuduklarını düşünür ve kıraat ehlinin yalnızca şaz kıraatleri bilen kimseler olduklarını sanır. Ah bir bilsem! Sen ne biliyorsun? İlmin nedir? Amelin bozulmuş, tilavetin huşû, hüzün ve korkudan yoksun ve ağırdır. Allah seni doğruya iletsin, sana basiret versin ve seni cehalet ve riyadan uyandırsın.

Bunların tam zıttı olan ve makamlı ve uzatarak okuyanlar da vardır. Eğer kalpten ve huşû ile okuyorlarsa faydalı olabilirler. Doğru okuyup, huşûya kapılan ve ağlayan nice kimse gördüm. Evet, bazısı da vardır ki okudukça kalpleri katılaştırır, nefisleri daraltır, Allah'ın kelamını değiştirir.

En kötüleri ise cenaze okuyucuları, rivayet kıraatçileri… Bunlar huşûdan en uzak, ciddiyetsizlikte en önde olanlardır. Alametleri, Hamza[155]

(155) Hamza b. Habib ez-Zeyyat, kurrâların hocası ve yedi kıraat imamından biridir. Musannif, (*Siyer A'lam En-Nübela*'da 7/91) şöyle demiştir: Bir grup alim ihtiva ettiği sektelerden, aşırı medlerden ve imalelerden dolayı Hamza'nın kıraatini mekruh gördüler. Ancak bugün bu kıraati kabul konusunda görüş birliği vardır. Bkz: *el-Muğni*, İbn Kudame 1/493; *Tabakatü'l-Kurrâ*, 1/93-94.

kıraat şekillerini tekrarlamak, 'lam'ları kalın, 'râ'ları ince okumaktır.

Be adam! Oku da bizi harfleri kalınlaştırmaktan, inceltmelerden, imalelerden, uzatmalardan ve Hamza'nın duruşlarından kurtar! Daha ne kadar sürecek bu? Bunlardan biri eğer bir hatme katılır veya mihrapta Kur'an okursa, derdi nadir okumaları göstermek, sekteler yapmak, teshille okumak ve farklı rivayetleri sergilemek olur. Ardından, 'Ben falancayım, beni tanıyın! Yedi kıraati bilirim!' diye kendini över.

Seni ne yapalım?! Allah sana hayırlı bir sabah göstermesin! Sen kalplere isabet eden bir mancınık taşı ve kurşun gibisin!"(156)

79- BEN MÜMİNLERİN ANNESİYİM

Allah Teâlâ şöyle buyurur: **"Eşleri de müminlerin anneleridir."** (Ahzab, 6)

(156) *Zeğalü'l-İlm*, s. 25-26, İmam, hafız Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî et-Türkmanî (ö.748h.).

Hişam b. Urve'nin, babasından rivayet ettiğine göre, o dedi ki: Aişe *radıyallahu anha*, bir adamın yanında anıldı, adam da ona sövdü. Oradakilerden biri, "Sen annene mi sövüyorsun?!" dedi. Adam ise "O benim annem değil ki!" dedi. Bu söz kendisine ulaştığında Aişe *radıyallahu anha* şöyle dedi: "Doğru söylemiş, ben müminlerin annesiyim, kâfirlerin annesi değilim."(157)

Ebu Musa el-Eşari *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Erkeklerden çok kimse kemale ermiştir. Kadınlardan ise yalnızca İmran'ın kızı Meryem ve Firavunun hanımı Asiye kemale ermiştir. Aişe'nin kadınlar üzerindeki üstünlüğü ise, tirit yemeğinin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir."*(158)

İmam Ahmed şöyle demiştir: "Kim Aişe *radıyallahu anha*'ya söver veya Allah'ın onu temize çı-

(157) *Usulü İtikadi Ehli's-Sünne*, s. 1436, Şeyh Hafız Ebu'l-Kasım Hibetullah b. Hasan b. Mansur et-Taberi el-Lalekai; Acurri, *Kitabü'ş-Şeria*, 1908, 1967.

(158) Buhari 3769.

kardığı hususta ona bir şey nispet ederse, o kâfirdir." Devamında da **"Allah sizi öğütle uyarıyor ki eğer mümin iseniz bir daha bu gibi şeylere asla dönmeyin."** (Nur, 17) ayetini okudu.(159)

80- ONLARLA İYİ GEÇİNİN

Allah Teâlâ şöyle buyurur: **"Onlarla** (eşlerinizle) **iyi geçinin."** (Nisâ, 19)

İbn Kesir *rahimehullah* şöyle demiştir: "Yani onlara güzel sözler söyleyin, gücünüz yettiğince onlara karşı davranışlarınızı ve görünüşünüzü güzelleştirin. Çünkü siz nasıl onlardan güzellik isterseniz, onlar da sizden bekler. Bu sebeple, Allah şöyle de buyurmuştur: **'Kadınların, erkekler üzerindeki hakları, erkeklerin kadınlar üzerindeki haklarına denktir.'** (Bakara, 228)

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *'Sizin en hayırlınız, ailesine en hayırlı olanınızdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızım.'*

(159) *es-Sarimü'l-Meslul Ala Şatimi'r-Rasûl*, 2/105, Şeyhülislam Takıyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdülhalim b. Abdüsselam İbn Teymiyye el-Harranî (ö.728h.).

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ahlakı şuydu: Her zaman geçimli, güler yüzlü, eşlerine şefkatli, latif davranır ve onlara maddî harcamalarda cömert olurdu.

Eşleriyle şakalaşmaktan imtina etmezdi. Hatta müminlerin annesi Aişe *radıyallahu anha* ile yarış yapar, bununla ona olan sevgisini göstermek isterdi.

Aişe *radıyallahu anha* şöyle demiştir: 'Bir defasında Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ile yarıştık, onu geçtim. Kilo almadan önceydi. Kilo alınca tekrar yarıştık, bu sefer o kazandı. Bana dedi ki:

'Bu, o öncekinin karşılığıdır."(160)

Her gece eşleri, o gece kaldığı evde toplanır, bazen birlikte akşam yemeği yerlerdi. Daha sonra her biri kendi odasına dönerdi.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, eşlerinden biriyle aynı örtü altında yatardı. Üst elbisesini çıkarır, izar ile yatardı. Yatsıdan sonra eve döner, bir süre onlarla oturup sohbet ederdi.

(160) Ebu Davud 2578, *Müsned* 24118, İbn Mace 1979.

Allah Teala da şöyle buyurmuştur: **'Andolsun ki Allah'ın Rasûlünde sizin için güzel bir örnek vardır.'** (Ahzab, 21)"[161]

81- BÜYÜK SAHABÎ EBU HUREYRE'NİN HAYATI

İmam, hâfız, kurrâ, fakih, zühd sahibi, abid, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sahabîsi ve en güvenilir hadis ravilerinin efendisi.

İsmi ve künyesi: Zehebî dedi ki: "Cahiliye dönemindeki adı Abdüşems idi. Diyor ki: 'Babam bana 'Ebu Hureyre' lakabını taktı. Çünkü çocukken koyun otlatıyordum. O sırada yabanî bir kedi yavrusuna denk geldim. Onları görüp sesini duyunca babama haber verdim. O da bana 'Sen artık Ebu Hir'sin'[162] dedi. Adım Abdüşems idi.'"

Ebû Hureyre *radıyallahu anh* Hayber fethinden sonra Medine'ye hicret etti. Rasûlullah *sallallahu*

(161) *Tefsirü'l-Kur'an el-Azim*, 3/400, Hafız İmadüddin Ebü'l-Fida İsmail b. Ömer İbn Kesir ed-Dimeşkî (ö.774h.).

(162) Hir; kedi demektir. Hir, Hüreyre … gibi kullanımları vardır. (Mütercim).

aleyhi ve sellem'den çok sayıda hadis ezberledi. Ebubekir, Ömer ve Übey b. Ka'b'dan -*radıyallahu anhum*- da çok hadis rivayet etti."(163)

Şöyle derdi: "İnsanlar, 'Ebû Hureyre *radıyallahu anh* çok hadis anlatıyor' diyorlar. Ben, karın tokluğuna razı olur, yine de Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den ayrılmazdım. Ne yumuşak ekmek yedim ne güzel elbise giydim. Ne erkek ne kadın hizmetçim vardı. Açlıktan karnımı yere bastırdığım çok olmuştur. Bazen birinden, sırf beni evine davet etsin, yemek yedirsin diye ayet sorardım. Halbuki ben o ayeti bilmiyor değildim.

Yoksullara en cömert davranan kişi, Cafer b. Ebu Talib *radıyallahu anh* idi. Bize evindeki yemeğin aynısını yedirirdi. Bazen içinde bir şey kalmamış yağlık çıkarır, biz de onu yırtıp içini yalardık."(164)

Yine şöyle demiştir: "Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e gelirken yolda (hicret yolunda) şöyle dedim:

(163) *Tezkiretü'l-Huffaz*, 1/28, İmam Şemsüddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî (ö.748h.).

(164) Buhari 3708.

'Bu gece uzun ve çetin geçse de
Bizi küfür diyarından kurtardı.'

Yolda kölem kaçtı. Medine'ye vardığımda Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e biat ettim. Tam o sırada kölem geldi. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, *'Bu senin kölen mi?'* dedi. Ben, 'Evet, ama Allah rızası için azat ettim' dedim."(165)

Ebû Hureyre *radıyallahu anh* yetim olarak büyümüştür ve yoksul olarak hicret etmiştir. Tabiîn imamlarından Ebu Kesir, Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan şunu anlatır: Dedi ki: "Allah'a yemin olsun ki beni duyup da sevmeyen mümin yoktur." Dedim ki: "Nereden biliyorsun?" Dedi ki: "Şöyle: Annem başta müşrikti. Onu İslam'a davet ederdim ama annem karşı çıkardı. Bir gün yine onu İslam'a davet ettim. Bana Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* hakkında kötü sözler duyurdu. Ben de ağlayarak Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e gittim ve ondan, anneme dua etmesini istedim. O da *'Allah'ım, Ebû Hureyre'nin annesini hidayete erdir.'* diye dua etti.

(165) Buhari 4393.

Koşarak eve döndüm. Kapı hafif aralıktı, su sesi geliyordu. Sesimi duydu. 'Olduğun yerde dur' dedi. Sonra kapıyı açtı, üstünü giymiş, ancak aceleden başörtüsünü takmamıştı. Şöyle dedi: 'Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.'

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e döndüm, sevinçten ağlıyordum. Olanları haber edip şöyle dedim: 'Ey Allah'ın Rasûlü, Allah'a dua et de beni ve annemi mümin kullarına sevdirsin.' O da dedi ki: *'Allah'ım, bu kulunu ve annesini mümin kullarına sevdir, müminleri de onlara sevdir.*'"(166)

Ebû Hureyre *radıyallahu anh* ilim tahsilinde sabır ve sebat göstermiş ve Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'den ayrılmamıştır.

Hafız Ebu Ömer b. Abdilberr şöyle demiştir: "Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabı içinde en çok hadis ezberleyen kişiydi. Başka muhacir ve Ensar'ın hazır olmadığı meclislerde bulunur-

(166) *Tarihü'l-İslam*, 4/351, İmam Şemsüddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî (ö.748h.).

du. Çünkü muhacirler ticaretle, Ensar ise kendi işleriyle meşgul idiler."

Zehebî şöyle demiştir: "İmam, hâfız, kurrâ, fakih, zühd sahibi, abid ve Rasûlullah'ın sahabîsi Ebû Hureyre; en güvenilir hadis ravilerinin efendisi. Yemenliydi ve Devs kabilesine mensuptu."

Şöyle demiştir: "Geçmişte ve günümüzde bütün Müslümanlar, hıfzı, saygınlığı, ezberi ve fıkhı sebebiyle onun hadislerini hüccet saymışlardır. İbn Abbas'ın ona hürmet etmesi, faziletini anlaman için yeter. Zira şöyle derdi: 'Ebû Hureyre! Bu hususta fetva ver.'"(167)

82- KİTAP EHLİNİ NE TASDİK EDİN NE DE YALANLAYIN!

Ebû Hureyre *radıyallahu anh*, İsrailoğullarının bilginlerinden biri olan Ka'bü'l-Ahbar'dan, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in izin verdiği şeyleri rivayet ediyordu.

(167) *Müsned İshak b. Rahuyeh* içinde yer alan *Ebû Hureyre Müsnedi*, 1/45, İmam İshak b. İbrahim b. Mahled el-Hanzalî el-Mervezî (ö.238h.).

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, o şöyle dedi: "Kitab ehlinden bazısı Tevrat'ı İbranice okur, Müslümanlara Arapça olarak tercüme ederdi.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* (bu duruma işaretle) şöyle buyurdu:

'Kitap ehlini ne tasdik edin ne de yalanlayın; ***'Allah'a ve bize indirilen, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, soylarına, Musa'ya, İsa'ya ve peygamberlerine verilenlere iman ettik. Aralarında fark yapmayız, biz O'na teslim olmuşuz.'*** (Bakara, 136) *deyin.'"*[168]

Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhuma*'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

"Benden, bir ayet dahi olsa onu başkasına ulaştırın. İsrailoğullarından da anlatın, bir mahzur yoktur. Kim benim adıma kasten yalan uydurursa ateşteki yerine hazırlansın."[169]

(168) Buhari 4485.
(169) Buhari 3461.

83- BİR ŞEY SORSAM DOĞRU CEVAP VERİR MİSİNİZ?

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Hayber fethedildiğinde Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e, içine zehir katılmış bir koyun takdim edildi. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *'Burada bulunan Yahudileri toplayıp bana getirin.'* Onlar da topladılar. Dedi ki: *'Size bir şey soracağım. Doğru cevap verecek misiniz?'* 'Evet.' dediler.

Bunun üzerine Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* onlara şöyle dedi: *'Babanız kim?'* 'Falan' dediler. Dedi ki: *'Yalan söylüyorsunuz. Aksine babanız falandır.'* Dediler ki: 'Evet, ey Ebu'l-Kasım! Biz yalan söyleyecek olsak babamız için verdiğimiz cevabı bildiğin gibi yalanımızı bilirsin.'

Onlara şöyle dedi: *'Ateş ehli kimdir?'* Dediler ki: 'Biz kısa bir müddet kalacağız; sonra siz bizim yerimize geçeceksiniz.' Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle dedi: *'Kesin sesinizi! Yalan söylüyorsunuz! Sizin yerinize asla kimse geçmeyecektir.'* Son-

ra şöyle dedi: *'Bir şey sorsam doğru cevap verir misiniz?'* Dediler ki: 'Evet, ey Ebu'l-Kasım!'

Dedi ki: *'Bu koyunun içine zehir kattınız mı?'* 'Evet' dediler. *'Neden böyle bir şey yaptınız?'* diye sorunca dediler ki: 'Şunun için: Yalancıysan senden kurtulmuş oluruz. Eğer peygambersen zaten sana bir zararı olmaz.'"(170)

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ve ashabı Hayber'i fethettiler. Burası Yahudilerin ikamet ettiği bir beldeydi. Medine'ye kuzey tarafından 153 km uzaklıktadır. Yahudiler Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e her zaman düşmanlık ediyorlardı. Medine'deyken birkaç defa onu öldürmeye çalışmışlardı.

Allah, hicretin yedinci senesi Hayber'in Fethini müyesser kılınca Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e olan kinleri daha da artmıştı. Bundan dolayı Selam b. Mişkem'in eşi Zeyneb bt. el-Haris, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e, içine zehir katmış olduğu kömür ateşinde pişmiş bir koyun

(170) Buhari 3169.

hediye etti. Daha önce Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in koyundan en çok sevdiği parçanın ne olduğunu sormuş, kendisine, kol etini sevdiği söylenmişti. O sebeple kola daha çok zehir koymuştu. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* koldan bir ısırık alıp onu çiğnedi, ancak yutmadı. Fakat Bişr b. Bera b. Ma'rur o koyundan bir lokma yedi. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e, koyunda zehir olduğu haber verildi. O da ashabına, yememelerini söyledi.

İşte o sırada Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* o yörede bulunan Yahudilerin toplanıp kendisine getirilmesini emretti. Zira zehir kattıklarından şüphe edilenler onlardı. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onlara şöyle dedi: *"Size bir şey soracağım, doğru cevap verir misiniz?"* Dediler ki: "Evet." Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* onlara şöyle dedi: *"Babanız kim?"* Dediler ki: "Falan." Gerçek babaları olmayan birinin ismini verdiler. Dedi ki: *"Yalan söylüyorsunuz. Aksine babanız falandır. O da Allah'ın peygamberi Yakub'tur."* Dediler ki: "Evet, doğru söyledin!"

Onlara şöyle dedi: *"Bir şey sorsam doğru cevap verir misiniz?"* Dediler ki: "Evet, ey Ebu'l-Kasım! Biz yalan söyleyecek olsak babamız için verdiğimiz cevabı bildiğin gibi bu yalanımızı da bilirsin." Onlara şöyle dedi: *"Ateş ehli kimdir?"* Dediler ki: "Biz kısa bir müddet kalacağız; sonra siz bizim yerimize geçeceksiniz." Yani "Yahudiler ateşten çıktıktan sonra Müslümanlar oraya girecektir" dediler.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle dedi: *"Kesin sesinizi! Yalan söylüyorsunuz! Sizin yerinize asla kimse geçmeyecektir."* Yani bu yalan, batıl iddiadan vazgeçin. Zira elinizde cehennemde sayılı gün kalacağınıza dair Allah'tan bir ahit yoktur. Siz aşağılık, zillet ehlisiniz. Cehenneme gideceksiniz, orası ne kötü bir sondur!

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Bir de dediler ki: 'Bize ateş, sayılı birkaç günden başka asla dokunmayacaktır.' Sen onlara de ki: 'Siz bunun için Allah'tan söz mü aldınız -eğer böyleyse, Allah verdiği sözden dönmez-, yoksa siz**

Allah'a karşı bilemeyeceğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?" (Bakara, 80)

Sonra şöyle dedi: *"Bir şey sorsam doğru cevap verir misiniz?"* Dediler ki: "Evet, ey Ebu'l-Kasım!" Dedi ki: *"Bu koyunun içine zehir kattınız mı?"* Dediler ki: "Evet." Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onlara, neden zehir kattıklarını sordu.

Onlar da "Senin peygamber olup olmadığından emin olmak istedik. Zira yalancıysan o zehirle ölürsün, biz de senden kurtuluruz. Eğer peygamberliğinde sadık/doğru isen zaten sana bir zararı olmaz" diye cevap verdiler.

Bunların hepsi Yahudilerin peygamberlere karşı yaptıkları pislikleri, kalleşlikleri, yalanları ve kötü muameleleridir. Onların küfürleri inat ve kibirden kaynaklı bir küfürdü.

Ancak Allah'ın koruması ile Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onların tuzaklarından kurtuldu. Çünkü bütün insanlığa daveti ulaştırmalıydı.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in dışındakiler ise o zehrin etkisiyle öldüler. Onunla bera-

ber o koyundan yiyenlerden biri Bişr b. Bera idi. Bazı rivayetlerde geçtiği üzere zehri katan kadın ona karşılık kısas yoluyla öldürüldü.

84- SEBE'DEN SANA KESİN BİR HABERLE GELDİM

Allah Teâlâ şöyle buyurdu: **"Süleyman kuşları teftiş etti de şöyle dedi: Hüdhüd'ü niye** (yerinde) **göremiyorum, yoksa kayıplara mı karıştı? Bana** (mazeretini gösteren) **apaçık bir delil getirmedikçe kesinlikle onu ağır bir şekilde cezalandıracağım ya da kafasını keseceğim. Derken** (Hüdhüd) **çok geçmeden geldi. 'Ben' dedi; 'senin muttali olmadığına vakıf oldum, Sebe'den sana kesin** (ve mühim) **bir haber getirdim.'"** (Neml, 20-22)

İbn Badis şöyle demiştir: "Süleyman *aleyhisselam* kuşların durumu hakkında gayb olan, bilmediği şeyleri öğrenmek istedi. Ancak Hüdhüd'ü göremedi. Onu araştırmaya başladı. Bir şeyin Hüdhüd'ü ondan sakladığını düşündü.

Fakat öyle bir durum olmadığını görünce, Hüdhüd'ün gerçekten bulunmadığını, yani hazır olmadığını anladı. Vardığı kesin kanaat buydu.

Eğitim ve Örnek: Tebaanın, yöneticisi üzerindeki hakkı, onun onların hâlini gözetmesi ve durumlarını öğrenmesidir; çünkü yönetici, büyük küçük her şeyden sorumludur. Elinden geldiği kadar işleri bizzat yürütür; kendisinden gizli kalanları öğrenmesini sağlayacak araçlar oluşturur.

Her bölgenin durumunun, görevlendirilen kişi tarafından doğrudan bilinmesi için, bu işi uzman, ehil ve güvenilir kişilere verir.

Süleyman *aleyhisselam*, büyük mülküne, geniş ordusuna ve çok sayıda taraftarına rağmen, teftiş işini bizzat üstlenmiş, hacminin küçüklüğüne ve konumunun önemsizliğine rağmen Hüdhüd'ün durumunu ihmal etmemiştir.

Ömer b. el-Hattab *radıyallahu anh* şöyle derdi: 'Fırat kıyısında bir oğlak olsa ve onu kurt kapıp götürse, Ömer'e elbette sorulacaktır.'

'Onu ağır bir şekilde cezalandıracağım ya da kafasını keseceğim' ayetinde, cezalandırmayı/işkenceyi öldürmekten önce zikretmiştir; çünkü işkence, öldürmekten daha ağırdır. Öfke hâlinde de daha ağır olan, daha önce dilden dökülür.

Süleyman *aleyhisselam*, Hüdhüd'ün yokluğundan emin olduktan sonra onu cezalandıracağına ya da keseceğine yemin etmiştir. **'Apaçık bir delil getirmedikçe,'** yani yokluğunu açıklayacak kesin bir mazeret getirmediği sürece cezadan kurtulamayacaktır. Af için herhangi bir istisna tanımamış, tek kurtuluş sebebinin delille gelmek olduğunu belirtmiştir.

Bu gözetme, takip ve hal ve ahvali araştırma sorumluluğu, devlet kademelerinden cemaatlere, onlardan aile fertlerine kadar; kendisine bağlı kimseler bulunan herkes için geçerlidir.

Hüdhüd ise cevabına, sahip olduğu bilgiyle övünerek başlamıştır. Elde ettiği bu bilgiyi, kendisine verilmiş bir üstünlük olarak görmüş ve bu bilgiyle cezadan korunmak istemiştir.

Süleyman *aleyhisselam*'ın büyüklüğü bile onu, bilgisini açıklamaktan ve bu konuda Süleyman *aleyhisselam*'dan daha çok şey bildiğini söylemekten alıkoymamıştır. Demiştir ki: 'Allah'ın yaratmış olduğu en küçük bir mahluk dahi ilmi, hikmeti ve geniş ıttılaı olan Süleyman gibi birinin bilmediklerini bilebilir.'

Bu kıssa, her bilgi sahibine; bilgisiyle böbürlenmekten, kendini çok bilenlerden sayıp üstünlük taslamaktan ve daha az bilgili gördüğü kimselerden öğrenmeyi küçümsemekten sakındırmaya yeterlidir."(171)

85- ÖMER *RADIYALLAHU ANH*'IN ZEKÂSI

Eslem'in, babasından rivayet ettiğine göre (babası) dedi ki: "Ömer *radıyallahu anh*'a Yemen'den elbiseler getirildi. Bunları insanlar arasında dağıttı. İçlerinden biri kalitesiz bir elbiseydi. Ömer dedi ki: 'Bunu ne yapacağım? Birine verirsem,

(171) *Tefsir İbn Badis Fi Mecalis et-Tezkir Min Kelami'l-Alim el-Habir*, s. 271, Abdulhamid Muhammed b. Badis es-Sanhacî (ö.1359h.).

bu kusuru görünce kabul etmez.' Sonra onu katlayıp oturduğu yerin altına koydu, ucunu dışarı çıkardı. Diğer elbiseleri önüne koyarak insanlara dağıtmaya başladı.

Bu sırada Zübeyr b. Avvam *radıyallahu anh* içeri girdi. Durumu görünce o elbiseye bakmaya başladı. Ona dedi ki: 'Bu ne biçim elbise?' Ömer *radıyallahu anh*, 'Onu bırak' dedi. Zübeyr, 'Ama nedir bu? Ne özelliği var?' diye sordu. Ömer *radıyallahu anh* tekrar, 'Onu bırak' dedi. Zübeyr, 'Onu bana ver' dedi. Ömer *radıyallahu anh*, 'Sen onu beğenmezsin' dedi. Zübeyr 'Beğendim' deyince, Ömer *radıyallahu anh*, almak istediğinden emin olunca ve aldıktan sonra kabul edip geri vermemesini şart koşunca elbiseyi kendisine uzattı.'

Fakat Zübeyr *radıyallahu anh* elbiseyi alınca onun kalitesiz olduğunu gördü ve 'Bunu istemiyorum' dedi. Ömer *radıyallahu anh*, 'Artık iş işten geçti, kabul ettin' dedi ve geri almayı reddetti."(172)

(172) *el-Ezkiya*, s. 13, Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. Muhammed b. Ali el-Kuraşî el-Bağdadî İbnü'l-Cevzi (ö.597h.).

86- ALLAH ÇOK BAĞIŞLAYICIDIR, ÇOK MERHAMETLİDİR

Allah Teâlâ şöyle buyurur: **"Ey Peygamber! Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin kendine haram kılıyorsun? Eşlerinin rızasını mı arıyorsun? Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir."** (Tahrim, 1)

Abdurrahman es-Sa'dî şöyle demiştir: "Bu ayet, yüce Allah'tan Peygamberine bir uyarı olarak gelmiştir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, bazı eşlerinin hatırı için cariyesi Mâriye'yi kendine haram kılmış veya bal içmekten imtina etmişti. Bu, bilinen bir olaydır. Bunun üzerine Allah Teâlâ bu ayetleri indirdi. **'Ey Peygamber,'** yani ey Allah'ın, kendisine peygamberlik, vahiy ve risalet lütfettiği kimse!

'Allah'ın sana helâl kıldığını niçin haram kılıyorsun?' ifadesi, Allah'ın sana ve ümmetine nimet olarak verdiği helal bir şeyi neden kendine yasaklıyorsun, anlamındadır. **'Arıyorsun,'** yani o haram kılma ile. **'Eşlerinin rızasını,'** yani

bu yasağı onların hoşnutluğunu kazanmak maksadıyla yapıyorsun. **'Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir,'** yani Allah, Peygamberini bağışlamış, onu affetmiş ve ona merhamet etmiştir. Bu olay, ümmet için genel bir hükmün ortaya çıkmasına vesile olmuş, Allah da bütün yeminler hakkında genel hükmünü bildirmiştir."(173)

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, kendisinden kötü bir koku gelmesinden çok rahatsız olurdu. Eşlerinden bazıları da ona, kendisinde böyle bir koku hissettiklerini söylemişlerdi. Bu sebeple bal içmeyi kendine yasaklamıştı. Bunu eşlerini memnun etmek için değil, kendisinden hoş olmayan bir koku çıkmasını istemediği için yapmıştı. Zira kendisi daima Rabbi ile münacat halindeydi. Ayrıca kendisine her an melek (Cebrail) gelebiliyor ve meleklerle görüşüyordu.

Zemahşerî'nin, "Bu onun bir hatası idi; çünkü kimsenin Allah'ın helal kıldığını haram kıl-

(173) *Teysirü'l-Kerim er-Rahman Fi Tefsir Kelami'l-Mennan*, s. 872, Allame Abdurrahman b. Nasır es-Sadî (ö.1376h.).

maya hakkı yoktur."[174] sözü, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'i hata ile vasfetmesi açısından edebe aykırıdır ve peygamberlik makamına karşı bir cüret göstermedir. Doğrusu, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in, kendi kendine uyguladığı daraltmadan dolayı siteme maruz kaldığıdır. Bu uyarı da üstün değerinden dolayı ona yöneltilmiştir.

87- EN SEVDİĞİM YÜZ

Ebu Hureyre *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, Necid tarafına bir süvari birliği gönderdi. Bu birlik, Benî Hanîfe kabilesinden Sümâme b. Üsâl adlı bir adamı yakalayıp getirdi. Onu Mescid-i Nebevi'deki bir direğe bağladılar. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* onun yanına gidip sordu: *'Ey Sümâme! Ne düşünüyorsun?'*

Sümâme şöyle cevap verdi: 'Hayırlı (güzel) şeyler düşünüyorum ey Muhammed! Beni öldürürsen, kanı olan (ardında hak talep edecek bir topluluğu bulunan) bir adamı öldürmüş

(174) *el-Keşşaf*, 6/155, Carullah ez-Zemahşeri (ö.538h.).

olursun. Eğer iyilik edersen, şükran bilen birine iyilik etmiş olursun. Mal istiyorsan, istediğin kadar al.' Ertesi gün Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* yine sordu: *'Ey Sümâme, şimdi ne düşünüyorsun?'* Sümâme yine aynı cevabı verdi. Üçüncü gün de aynı şekilde cevaplayınca Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* *'Sümâme'yi serbest bırakın.'* dedi.

Sümâme, mescidin yakınında bir hurmalığa gitti, gusül abdesti aldı ve tekrar mescide gelerek 'Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed, O'nun elçisidir.' dedi. Sonra şunu ekledi: 'Ey Muhammed! Senin yüzünden daha çok nefret ettiğim bir yüz yoktu, şimdi en sevdiğim yüz senin yüzündür. Senin dininden daha nefret ettiğim başka bir din yoktu, şimdi en çok sevdiğim din senin dinindir. Senin şehrinden daha çok nefret ettiğim başka bir şehir yoktu, şimdi en çok sevdiğim şehir senin şehrindir. Süvarilerin beni yakaladığında umre yapmak istiyordum. Şimdi ne yapmamı dilersin?' Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ona müjde verdi ve umre yapmasını emretti.

Sümâme, Mekke'ye gittiğinde bir müşrik ona, 'Dinden döndün mü?' diye sordu. Sümâme, 'Hayır, aksine Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in dinine girdim.' dedi. Ardından şöyle yemin etti: 'Vallahi, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* izin vermedikçe size Yemâme'den bir tek buğday tanesi bile gelmeyecek!'"(175)

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, hicretin altıncı yılında Muharrem ayının onuncu günü, Muhammed b. Mesleme'nin komutasında bir süvari birliği gönderdi. Bu birlik, Tihâme bölgesinden Irak'a doğru uzanan yüksek bölge olan Necid tarafına gönderilmişti. Amaçları, Benî Bekir'in kollarından olan, büyük bir kabile sayılan, Yemâme'de yaşayan ve içlerinden Müseylimetü'l-Kezzâb'ın çıktığı Benî Hanîfe üzerine gitmekti.

Müslümanlar onlara baskın düzenleyip saldırdılar, o sırada kavminin reisi olan Sümâme b. Üsâl adlı bir adamı esir aldılar. Onu, namazların kılındığı Mescid-i Nebevî'deki direklerden biri-

(175) Buhari 4372.

ne bağladılar. Çünkü Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* onun Kur'an'ı, nasihatleri ve hutbeleri duymasını istiyordu.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* onun yanına gidip, *"Ey Sümâme! Ne düşünüyorsun?"* yani "Sence sana ne yapacağımı düşünüyorsun?" diye sordu.

Sümâme şöyle cevap verdi: "Ey Muhammed! Ben senden, hayırlı şeyler bekliyorum." Yani, sen insanlara zulmetmeyen, affedip hoşgörü gösteren bir insansın. "Eğer beni öldürürsen, arkada kanımı talep edecek bir topluluğu olan bir kişiyi öldürmüş olursun. Eğer iyilik edip serbest bırakırsan, bunu minnetle karşılayacak birine iyilik etmiş olursun. Eğer mal istersen, istediğin kadar verecek gücüm vardır."

Sümâme, mescitte üç gün o hâlde direğe bağlı olarak kaldı. Üçüncü gün Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, ashabına, *"Sümâme'yi serbest bırakın."* buyurdu.

Çünkü İslam şeriatı, imkân olduğunda affetmeyi teşvik eder. Yani, onu şart koşmadan, fidye

almadan ve minnet etmeden bırakın. Onu çözerek serbest bıraktılar. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, insanların mizaçlarını ve karakterlerini en iyi tanıyan kişiydi.

Sümâme, Medine'deki bahçelerden birine gidip gusül aldı hem bedenindeki kirleri hem de küfür ve şirk kirlerini temizledi. Sonra mescide girip şöyle dedi: "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki Muhammed, Allah'ın Rasûlüdür."

İslam sadece telaffuz edilen bir söz değil, bir dönüşümdü. Sümâme şöyle dedi: "Ey Muhammed! Senin yüzünden daha çok nefret ettiğim başka bir yüz yoktu, şimdi en sevdiğim yüz senin yüzündür. Senin dininden daha çok nefret ettiğim başka bir din yoktu, şimdi en çok sevdiğim din senin dinindir. Senin şehrinden daha çok nefret ettiğim başka bir şehir yoktu, şimdi en çok sevdiğim şehir senin şehrindir."

Allah'ın hidâyeti ona ulaşınca durumu böyle oldu; düşmanlık dostluğa, nefret sevgiye dönüştü.

Sümâme, esir alınmadan önce umre için yola çıktığını söyledi. Bunun üzerine Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ona müjde verdi. Müslüman olduktan sonra umrenin de tadı başka olur. Sümâme umre için Mekke'ye gidince, Mekkeliler onu tehdit ettiler. Biri ona şöyle dedi: "Dinini terk mi ettin? Sapıttın mı?"

Sümâme şöyle cevap verdi: "Hayır! Ben Allah'ın Rasûlü Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'e iman ederek Müslüman oldum ve hak dine tabi oldum." Ardından yemin ederek Mekkelileri tehdit etti: "Vallahi, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* izin verene kadar size Yemâme'den bir tek buğday tanesi bile gelmeyecek!"

Çünkü Yemâme bölgesi Mekke'nin tahıl kaynağıydı. Sümâme verdiği sözü yerine getirdi ve Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* izin verene kadar buğday sevkiyatını tamamen kesti.

Mekke müşrikleri sıkıntıya düşünce Peygamberimize mektup gönderip ondan, Sümâme'ye izin vermesini rica ettiler. Peygamber *sal-*

lallahu aleyhi ve sellem izin verince Sümâme buğday göndermeye başladı.

O, kavminde itibarlı bir lider olarak Müslümanlara faydalı oldu. Böylece Peygamberimiz insanların madenler gibi olduğunu; içlerinden hem hayrın hem de şerrin çıkabileceğini gösterdi. Benî Hanife'den hayır olarak Sümâme, şer olarak ise Müseylimetü'l-Kezzâb çıktı.

888- ELİNİ UZAT, SANA İSLAM ÜZERE BİAT EDEYİM

Abdullah b. Abbas *radıyallahu anhuma*'dan şöyle rivayet edilmiştir: "Dimâd, Mekke'ye geldi. O, Ezd Şenu'e kabilesindendi ve 'yelden,' yani cinnet ve vesveseden şifa için rukye yapan biriydi. Mekke'deki bazı cahillerin 'Muhammed delidir' dediğini işitince, 'Bu adamı görsem, belki Allah onu benim elimle iyileştirir' dedi.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ile karşılaşınca şöyle dedi: 'Ey Muhammed! Ben böyle rahatsızlıklara karşı rukye yaparım. Allah dilediğine benim elimle şifa verir. İstersen sana da okuyayım.'

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ona şöyle cevap verdi: *'Şüphesiz hamd Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım dileriz. Allah kimi doğru yola eriştirirse, onu saptıracak yoktur. Kimi de saptırırsa, ona doğru yolu gösterecek yoktur. Allah'tan başka ilah olmadığına; O'nun bir olduğuna ve ortağının bulunmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ederim.'*

Dimâd, 'Bu sözleri bana tekrar et' dedi. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* aynı sözleri üç kez tekrarladı. Bunun üzerine Dimâd şöyle dedi: 'Ben kâhinlerin sözünü duydum, sihirbazların sözünü duydum, şairlerin sözünü de duydum; fakat senin sözlerine benzer söz hiç duymadım. Bu sözler denizin derinliğine ulaşan sözler gibi.'

Sonra şöyle dedi: 'Elini uzat, seninle İslam üzerine biat edeyim.' Bu şekilde Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e biat etti. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ona, *'Kavmin adına da mı?'* dedi. Dimâd, 'Evet, kavmim adına da' diye cevap verdi.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* daha sonra o tarafa bir seriye gönderdi. Bu birlik, Dimâd'ın kavminin bulunduğu bölgeye uğradı. Seriyenin komutanı, askerlere, 'Bu insanlardan bir şey aldınız mı?' diye sordu. İçlerinden biri, 'Bir abdest kabı aldım' dedi. Komutan, 'Onu geri verin; çünkü bunlar Dimâd'ın kavmidir' dedi."(176)

Dimâd b. Se'lebe -Yemen'in büyük kabilelerinden Ezd Şenu'e'ye mensuptu- nübüvvetin ilk dönemlerinde Mekke'ye gelmişti. Cahiliye zamanında Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in arkadaşıydı. "Yel" dedikleri cinnet ve vesveseyi rukye ile tedavi ederdi. Bu yönüyle herkes tarafından tanınmıştı.

Dimâd, Mekke müşriklerinin "Muhammed delidir" dediklerini duymuştu. Kendi kendine "O adamla bir araya gelsem belki Allah benim elimle ona şifa verir." dedi. Dimâd, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ile bir araya geldi. Ona cinnet ve vesvese hastalıklarına rukye yaptığını, Allah'ın

(176) Müslim 868.

kendisini bazı hastalıklara şifa vesilesi kıldığını anlattı.

Ancak Dimâd, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in konuşmasını duyunca şöyle dedi: "Ben kâhinlerin sözünü duydum, sihirbazların sözünü duydum, şairlerin sözünü de duydum; fakat senin sözlerine benzer söz hiç duymadım." Bu üç vasfı dile getirdi, çünkü Mekkeli birtakım akılsızlar bir "kahindir," "bir sihirbazdır," "bir şairdir" diyorlardı. Daha sonra Dimâd, "Bu sözler denizin derinliğine ulaşan sözler gibi." dedi.

Yani söylediğin sözler, son derece fasih, derin ve yerli yerinde sözlerdir.

Ardından şöyle dedi: "Elini uzat, seninle İslam üzerine biat edeyim." Bu şekilde Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e biat etti. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ona, *"Kavmin adına da mı?"* dedi. Dimâd, "Evet, kavmim adına da" diye cevap verdi.

Yani İslam'a girdi ve kavmi adına da biat etti. Daha sonra bir seriye Dimâd b. Salebe'nin yurdundan geçince, komutan "Bu insanlardan bir

şey aldınız mı?" diye sordu. İçlerinden biri, "Bir abdest kabı aldım" dedi. Komutan, "Onu geri verin; çünkü bunlar Dimâd'ın kavmidir." dedi. Yani, onlar Müslüman olmuş bir kavimdir, dolayısıyla mallarını almak caiz değildir.

89- "BAHÇESİNİ ONA GERİ VERİR MİSİN?"

Abdullah b. Abbas *radıyallahu anhuma*'dan rivayet edildiğine göre, Sabit b. Kays'ın hanımı Peygamberimize gelerek şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Rasûlü, Sabit b. Kays'ın dininde ve ahlakında bir kusur görmüyorum; fakat onunla devam edersem İslam dinine girdikten sonra nankörlük etmekten korkuyorum."

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ona, *"Bahçesini ona geri verir misin?"* diye sordu. Kadın, "Evet" dedi.

Bunun üzerine Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, Sabit'e, *"Bahçeyi kabul et ve onu bir talakla boşa."* buyurdu.[177]

(177) Buhari 5273.

Sabit b. Kays'ın hanımı -adı Cemile bt. Übey b. Selûl'dür- soylu ve güzeldi. İlk eşi Hanzala b. Âmir, Uhud'da şehit olmuştu. Daha sonra Peygamberimizin hatibi olan Sabit b. Kays onu istedi.

Normalde onun gibi bir kadın, Sabit gibi birini kabul etmezdi; fakat Sabit, Medine'nin en güzel bahçelerinden birini mehir olarak verdiği için evliliği kabul etti ve bu evlilikten Muhammed adında bir oğulları oldu.

Kadın, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e gelerek Sabit'in din ve ahlak bakımından bir kusurunun olmadığını; ancak yaratılış gereği çirkin bulduğu için onunla aynı yastığı paylaşamayacağını söyledi.

Ardından da "Ben İslam dinine girdikten sonra nankörlük etmekten korkuyorum." dedi. Yani, ona olan bu yoğun nefretin kendisini eşine karşı nankörlüğe, hakkını yerine getirmemeye ve geçimsizliğe sürüklemesinden korktuğunu ifade etti. Zira kocasından hoşlanmayan

genç ve güzel bir kadının böyle bir şey yapması beklenir.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ona itiraz etmedi, evliliği zorla sürdürmesini de istemedi. Ancak çözülmesi gereken bir yön vardı: Sabit, ona mehir olarak bir bahçe vermişti. Kocanın mehir verdikten sonra eşinin onu beğenmemesi bahanesiyle hem bahçesini hem karısını kaybetmesi adalet midir?

Eğer beğenmemezlik erkek tarafında olsaydı, erkek kadını boşuyor olsaydı; erkeğin, verdiği hiçbir şeyi geri alması helal olmazdı. Ancak ayrılık kadının isteğiyle gerçekleşiyorsa, adamın verdiği mehri geri vermesi gerekir; böylece hem ayrılık hem de mal kaybı erkeğin üzerine yıkılmış olmaz. Kadın, boşanma talebi neticesinde çıkan sorumluluğu üstlenmeyi, bütün kaybı karşı tarafa yıkmamayı kabul etti.

Bu yüzden Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* ona, *"Bahçesini ona geri verir misin?"* diye sordu. Kadın da "Evet" cevabını verdi. Bunun üzeri-

ne Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, Sabit'e, *"Bahçeyi geri al ve onu bir talakla boşa"* dedi. Yani ona, mehri aldıktan sonra onu boşamasını söyledi.

Şu ayet de kadının kocasından ayrılmak için bedel vererek gerçekleştirdiği hul'un meşruiyetine açık delildir. Hul'; tarafların anlaşmasıyla ve hâkim kararına gerek olmadan da gerçekleşebilir. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Talak ikidir. Her ikisinden sonra ya iyilikle evlilik içinde tutmak ya da güzellikle serbest bırakmak gerekir. (Eşlerin) **Allah'ın koyduğu kurallara uymamalarından korkmadığınız sürece onlara verdiğiniz mehirden hiçbir miktarı geri almanız sizin için helâl olmaz. Eğer Allah'ın kurallarına uymamalarından korkarsanız, kadının evlilikten kurtulmak için bir meblâğ vermesinde taraflara bir vebal yoktur. Bunlar Allah'ın koyduğu kurallardır, öyleyse onları çiğnemeyin. Her kim Allah'ın koyduğu kuralları çiğnerse işte onlar zalimlerin ta kendileridir."** (Bakara, 229)

90- BENİM BORCUMU ÖDE VE KIZKARDEŞLERİNE İYİ DAVRAN

Cabir b. Abdullah *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Uhud günü yaklaşınca, babam gece beni çağırıp şöyle dedi: 'Benim, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabı arasında ilk öldürülecek kişilerden biri olacağımı sanıyorum. Arkamda -Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* hariç- senden daha değerli bir kimseyi de bırakmıyorum. Üzerimde borç vardır, onu öde. Kız kardeşlerine karşı da iyi davran.'

Sabah olduğunda savaş başladı ve babam ilk şehit düşenlerden oldu. Başka biriyle aynı kabre defnedildi. İçime sinmedi ve onu orada bırakmak istemedim. Altı ay sonra kabri açıp babamı çıkardım. Onu, defnettiğim günkü hâline çok yakın buldum; sadece kulağının yanında küçük bir yer değişmişti."(178)

Uhud Dağı'nın yeri Medine'de meşhurdur ve hem Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in hem

(178) Buhari 1351.

de Müslümanların gönlünde özel bir yeri vardır. Uhud şehitleri de Allah katında büyük değere sahiptirler. Uhud savaşı hicretin üçüncü yılında, Şevval ayında gerçekleşmiştir.

Cabir b. Abdullah *radıyallahu anh* anlatmaya devam eder: Uhud Gazvesinin vakti yaklaşınca, babam Abdullah b. Amr el-Ensarî beni Uhud'un yaşandığı gece öncesi yanına çağırdı ve bana sırlarını anlattı. Dedi ki: "Ben, Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabı içinde ilk öldürülecek olanlardan olacağımı sanıyorum." Denildi ki: Bu zannının sebebi, rüyasında gördüğü bir şey veya Kureyş'in savaş için büyük ordu hazırladığını bilmesiydi. Çünkü Kureyş bulabildiği bütün silahları toplayıp gelmişti. Bunun üzerine (Abdullah), oğlu Cabir'e, yerine getiremediği bazı işleri -özellikle kulların hakları ve mirasla ilgili olanları- vasiyet etmeye başladı.

Sahabî Abdullah b. Amr el-Ensarî, vasiyetine, oğlunun kendisi için değerini anlatarak başladı. Şöyle dedi: "Arkamdan benim nezdimde -Allah

Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* hariç- senden daha değerli kimseyi bırakmıyorum." Bunu da Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'i çok sevdiği için söyledi. Zira oğlunu da malını da Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sevgisinin önüne koymazdı.

Sonra, ölüm vaktinin yaklaştığını hissettiği için oğluna iki şey vasiyet etti:

Birincisi, borçlarının ödenmesiydi. Çünkü borcun ölümden sonra ödenmesi, ölen kimsenin esaretini çözer, çünkü bu, kul hakkıdır. Salih kulların âdeti de böyledir.

İkincisi, kız kardeşlerine iyi bakması ve onların ihtiyaçlarını üstlenmesiydi. Rivayet edildiğine göre Cabir *radıyallahu anh*'ın dokuz kız kardeşi vardı ve babasının tek erkek çocuğuydu. Başka bir rivayette Cabir'in, babasının vasiyetini nasıl yerine getirdiği anlatılır: Cabir, kız kardeşlerine annelik yapacak birisi olsun diye kendisinden yaşça büyük dul bir kadınla evlenmiştir.

Cabir *radıyallahu anh* anlatmaya devam eder: "Sabah olduğunda…" Yani savaş bitip kâfirler

çekildikten sonra, Abdullah b. Amr el-Ensarî Uhud Gazvesinin ilk şehidi olmuştu. Savaş bitince sahabîler şehitlerini Medine mezarlıklarına götürüp defnetmek istediler. Fakat Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bir münadisi gelip, şehitlerin savaş alanlarına geri götürülüp oraya defnedilmesini emretti. Böylece Abdullah b. Amr'ın yanına başka bir kişi daha aynı kabre defnedildi.

Rivayete göre bu kişi onun yakın arkadaşı Amr b. el-Cemûh idi. Uhud şehitleri yetmişi geçiyordu. Sağ kalan sahabîler ise yaralıydı, güçsüzdü; bu yüzden mezar kazmakta zorlandıklarını Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e bildirdiler. Hişam b. Amir'in rivayet ettiğine göre, o şöyle dediler: "Uhud günü mezar kazmakta zorlandığımızı Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e şikâyet ettik.

Bunun üzerine Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *'O zaman, derin kazın ve içini güzelce düzenleyin; iki veya üç kişiyi bir kabre defnedin.'* 'Peki hangisini öne alalım?' diye sordular. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, *'En çok*

Kur'an bileni öne koyun.' buyurdu. Böylece babam üç kişinin birlikte defnedildiği bir kabirde üçüncü sıraya kondu."(179)

Bu da bir kabre iki veya üç kişinin defnedilmesinin câiz olduğuna delildir.

Cabir *radıyallahu anh*'ın, babasının başka biriyle aynı kabirde olmasına gönlü razı olmadı; içi rahat etmedi. Bu nedenle babasının kabrini altı ay sonra açtı, babasını çıkarıp yalnız başına başka bir kabre koydu. Bu, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bilgisi ve izniyle yapılmıştı. Bu da belirli sebepler olduğunda ölünün mezarının açılmasının câiz olduğunu gösterir.

Cabir *radıyallahu anh* bize, Allah'ın, babasına, şehitliğinden sonra nasıl bir ikramda bulunduğunu şöyle anlatır: Altı ay geçmesine rağmen babasının bedeninde hiçbir değişiklik bulamamıştı; sadece kulağının yanında küçük bir yerin değiştiğini görmüştü. Bu, Abdullah b. Amr b. Haram el-Ensarî'ye Allah'ın bir ikramı, bir kerametiydi.

(179) Nesai 2009, sahih olduğunu belirtmiştir.

91- VASİYET, ALLAH'IN KİTABI VE RASÛLÜNÜN SÜNNETİ İLE MEŞRU KILINMIŞTIR

Yüce Allah, vasiyeti, kullarına bir lütuf ve merhamet olarak meşru kılmıştır. Müslümanın, ölmeden önce malının bir kısmını başkalarının yararına olacak şekilde hayır ve iyilik işlerine vasiyet etmesine izin vermiştir. Bu amel de vasiyet eden kişi için sevap ve mükâfat vesilesi olmuştur. Vasiyet, kişinin, öldükten sonra başkasına geçmesini istediği malı o kişiye hibe etmesidir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Sizden birinize ölüm gelip çattığı zaman, eğer geride bir hayır** (mal) **bırakmışsa, anaya, babaya ve yakın akrabaya meşru bir tarzda vasiyette bulunması -Allah'a karşı gelmekten sakınanlar üzerinde bir hak olarak- size farz kılındı."** (Bakara, 180)

İmam Begavi bu ayeti şöyle açıklar: "**'Farz kılındı,'** yani yazıldı. **'Ölüm gelip çattığı zaman,'** yani ölümün sebepleri ortaya çıktığında. **'Hayır bırakmışsa,'** yani mal bırakmışsa. **'anaya, babaya ve yakın akrabaya meşru bir tarzda vasiyet:'**

Anne-babaya ve akrabalara vasiyet, İslam'ın ilk döneminde geride mal bırakan kimseler üzerine farzdı. Ancak sonra miras ayetiyle neshedildi.(180)

Allah Teâlâ şöyle buyurdu: **"Zarar vermeksizin yapılacak vasiyet veya borç yerine getirildikten sonra…"** (Nisâ, 12)

Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhuma*'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Vasiyet edecek bir malı bulunan Müslümanın en önemli vazifesi, vasiyeti yanında yazılı olmadan iki gece bile geçirmemesidir."*(181)

Şeriat, ölüm gelmeden önce vasiyetin yazılmasını teşvik etmiştir. Malı, mülkü, çocukları, malları ve hakları bulunan kimsenin -erkek olsun kadın olsun- vasiyeti yazılı olmalıdır. Çünkü yazı, hafızadan daha sağlamdır. Vasiyet; borç, kefaret ve geciktirilmiş zekât gibi konularda da olabilir. Vasiyetini yazmadan iki gün bile geçirmemelidir. Zira vasiyet etmesi halinde öldükten sonra bırakmış olduğu maldan borçları ödenecektir.

(180) *Tefsirü'l-Begavi*.
(181) Buhârî 1738, Müslim 1627.

Enes b. Mâlik *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Onlar vasiyetlerinin başına şöyle yazarlardı: "Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Bu, falan oğlu falanın vasiyetidir. Allah'tan başka ilah olmadığına, O'nun tek olduğuna ve hiçbir ortağının olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna, kıyametin geleceğine ve Allah'ın kabirlerde olanları dirilteceğine inanır, şahitlik eder…"

Ardından geride bıraktığı ailesine Allah'tan korkmalarını, aralarını düzeltmelerini, mümin iseler Allah ve Rasûlüne itaat etmelerini vasiyet ederlerdi. Aynı şekilde İbrahim'in ve Yakub'un, evlatlarına söyledikleri "Evlatlarım! Şüphesiz Allah, sizin için dini seçmiştir. Siz de ancak İslam üzere ölün" sözlerinde yer alanları vasiyet ederlerdi. Yine "bu hastalığı neticesinde ölüm meydana gelecek olursa, şu ve şu işleri yapmaları"nı da söylerdi.(182)

(182) *İrvaü'l-Galil*, 6/84, el-Elbani. Muhammed b. Sirin rivayet etmiştir. İsnadı ceyyiddir, ricallerinin hepsi Buhari'nin şartlarını haizdir.

Ebu Ümame el-Bahilî *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Veda Haccındaki bir hutbesinde şöyle buyurmuştur: *'Allah her hak sahibine hakkını vermiştir. Bu sebeple artık varise vasiyet yoktur.'*"(183)

Sa'd b. Ebu Vakkas *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Hastalandım, Nebi de beni ziyaret etti. Ondan beni topuklarım üzere geri döndürmemesi için Allah'a dua etmesini istedim. O da şöyle dedi: "Belki de Allah hastalığından kurtaracak ve seninle nice insana fayda verecektir." Dedim ki: ben vasiyet etmek istiyorum. Bir tane kızım var. Malımın yarısını vasiyet edeyim mi? "Yarısı çoktur" buyurdu. "Üçte biri?" deyince, "Üçte bir; üçte bir de çoktur (veya büyüktür)" buyurdu. Daha sonra insanlar mallarının üçte birini vasiyet eder oldular. Bu ifadeyle bu şekilde vasiyet caiz olmuştu.(184)

(183) Tirmizi 2120, hasen-sahih bir hadistir. Ayrıca Ebu Davud (3565) ve İmam Ahmed (22294) de yakın lafızlarla rivayet etmişlerdir. İbn Mace (2713) de muhtasar olarak rivayet etmiştir.

(184) Buhari 2744.

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kişi altmış yıl Allah'a itaatle amel eder, fakat ölüm gelip çattığında vasiyette haksızlık yapar ve bu yüzden ateş ona vacip olur."* Sonra Ebu Hureyre *radıyallahu anh* **"Zarar vermeksizin yapılan vasiyet veya borç…"** ayetini **"işte bu büyük kurtuluştur"** ifadesine kadar okudu.(185)

Ömer b. Hattab *radıyallahu anh* şöyle dedi: "Feraizi öğrenin; çünkü o, dininizdendir."(186)

92- "ALLAH BİZİM MEVLAMIZDIR, SİZİN MEVLANIZ YOKTUR!"

Bera b. Azib *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Uhud günü Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, okçuların -sayıları elli idi- başına Abdullah b. Cübeyr'i komutan tayin etti ve onlara şöyle dedi: *'Bizi kuşlar kapıp götürse bile yerinizden ayrılma-*

(185) Tirmizi 2117, hasen-garip bir hadistir. Ayrıca Ebu Davud (2867) yakın lafızlarla rivayet etmişlerdir. İbn Mace (27904) ve imam Ahmed (7742) de rivayet etmiştir.

(186) *Hidayetü'r-Rüvat*, 3005, el-Elbani, isnadı sahihtir.

yın; size haber gönderene kadar bekleyin. Düşmanı yendiğimizi ve onları çiğnediğimizi görseniz de size haber göndermeden yerinizden ayrılmayın.' Müslümanlar, müşrikleri bozguna uğrattılar."

Bera *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Kadınların çığlıklar atarak kaçıştıklarını gördüm; halhalları, bacakları görünüyor, elbiselerini tutarak kaçışıyorlardı. Bu sırada okçulardan bir kısmı şöyle dedi: 'Ganimet! Ey kavmimiz, ganimet! Arkadaşlarınız galip geldi, neyi bekliyorsunuz?'

Abdullah b. Cübeyr *radıyallahu anh*, "Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in size söylediğini unuttunuz mu?' dedi. Fakat onlar, 'Allah'a yemin olsun ki biz de insanlara katılacağız ve ganimetten pay alacağız.' dediler.

Yerlerini terk edip tepeden indikleri anda düşman arkadan saldırdı. Okçular dağıldı, kaçtı. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* onları geri çağırıyordu, fakat yanında sadece on iki kişi kalmıştı.

Bu saldırıda müşrikler, Müslümanlardan yetmiş kişiyi şehit ettiler.

Bedir'de ise Müslümanlar müşriklerden yetmiş esir almış ve yetmiş kişiyi öldürmüştü.

Savaş sona erince Ebû Süfyan yüksek sesle şöyle seslendi: "Muhammed aranızda mı?" Bunu üç kez sordu; fakat Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, Müslümanlara cevap vermemelerini emretmişti, kimse cevap vermedi.

Ardından, "Ebû Kuhafe'nin oğlu (Ebu Bekir) var mı?" dedi, bunu da üç kez tekrar etti. Sonra, "İbnü'l-Hattab (Ömer) var mı?" dedi, yine üç kez sordu. Cevap alamayınca, "Demek ki bunlar öldürülmüş." dedi.

Ömer *radıyallahu anh* bu söze dayanamayıp şöyle seslendi: "Yalan söylüyorsun! Saydıkların hayattadır, hepsi yaşamaktadır. Seni üzecek durum devam etmektedir."

Ebu Süfyan, "Bugün, Bedir gününe karşılık bir gündür. Savaş sırayladır; bir gün size bir gün bize." dedi. Ardından şöyle dedi: "İçinde burunları kesilmiş, karınları yarılmış kimseler bulacaksınız; ben böyle yapılmasını emretmedim

ama üzülmüş de değilim.” Sonra da “Ulu Hubel! Ulu Hubel!” diye bağırmaya başladı.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, *“Ona cevap verin”* buyurdu. “Ne diyelim?” dediler. *“Allah daha yüce ve daha uludur.”* buyurdu. Ebu Süfyan tekrar, “Bizim Uzzâ’mız var, sizin yok.” dedi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, *“Ona cevap verin.”* buyurdu. “Ne diyelim?” dediler. *“Allah bizim mevlamızdır; sizin mevlanız yoktur.”* (deyin) buyurdu.(187)

Uhud Savaşı’nda Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*, ile birlikte sadece on iki kişi kalmıştı; bazı rivayetlerde on dört kişi kaldığı da söylenmiştir. Muhacirlerden, onunla birlikte sebat edenler şunlardı: Ebu Bekir, Ömer, Ali, Abdurrahman b. Avf, Sa’d b. Ebu Vakkas, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvâm, Ebû Ubeyde b. Cerrah *radıyallahu anhum*.

Ensardan ise Hubab b. Münzir, Ebu Dücâne, Âsım b. Sâbit b. Ebü’l-Eflah, Hâris b. es-Sımme, Useyd b. Hudayr ve Sa’d b. Muaz *radıyallahu anhum*.

(187) Buhari 4043.

Bazı rivayetlerde ayrıca Sehl b. Huneyf *radıyallahu anh*'ın da adı geçer.

Müşrikler, Uhud Savaşı'nda Müslümanlardan yetmiş kişiyi öldürdüler. Bunların arasında Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in amcası Hamza b. Abdulmuttalib de vardı. Onu, Cübeyr b. Mut'im'in kölesi olan Vahşi öldürmüştü.

Müslümanlar ise Bedir Savaşı'nda müşriklerden yetmiş kişi esir almış, yetmiş kişiyi de öldürmüşlerdi. Uhud Savaşı bittiğinde, henüz Müslüman olmamış olan Ebu Süfyan şöyle seslendi: "Muhammed aranızda mı?" Bunu üç kez tekrarladı. Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*, sahabîlerine, cevap vermemelerini emretti. Sonra Ebû Süfyan, "İbn Ebî Kuhâfe (Ebû Bekir) aranızda mı?" diye üç kez sordu. Ardından "İbnü'l-Hattâb (Ömer) aranızda mı?" diye yine üç kez seslendi. Ebû Süfyan cevap alamayınca kavmine dönüp şöyle dedi: "Bunlar öldürülmüş olmalı!" Yani Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* ile iki arkadaşı Ebû Bekir ve Ömer'i kastediyordu.

Bunun üzerine Ömer *radıyallahu anh* kendine hakim olamayıp şöyle bağırdı: "Allah'a yemin ederim ki sen yalan söylüyorsun ey Allah'ın düşmanı! Saydıklarının hepsi hayattadır. Seni üzecek durum devam etmektedir!" Bundan sonra Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*, sahabîlerine Ebû Süfyan'a karşılık vermelerini emretti.

Ebû Süfyan şöyle dedi: "Bugün, Bedir gününe karşılıktır; savaş bazen bizim lehimize, bazen sizin lehinizedir." Sonra şunu ekledi: "Aranızda (Müslümanlara) yapılan müsle (yani burunların kesilmesi, karınların yarılması gibi şeyler) göreceksiniz." Bunları emretmediğini ancak rahatsız da olmadığını söyledi.

Ardından, "Ulu Hubel, Ulu Hubel!" diye bağırdı. Hubel, Kâbe'de bulunan ve tepesi dağın zirvesi gibi olan bir puttu. Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, bunu duyunca sahabîlerine, şöyle demelerini emretti: *"Allah en yücedir ve en yüceden daha yücedir."* Ebû Süfyan tekrar bağırdı: "Bizim 'Uzzâ'mız vardır, sizin Uzzâ'nız yoktur!"

Uzzâ, Kureyş'in taptığı bir başka put idi.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, sahabîlerine, şöyle karşılık vermelerini emretti: *"Allah bizim Mevlamızdır; sizin ise bir mevlanız yoktur!"*

Bu hadiste, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in emirlerine muhalefet etmenin sonucunun ne kadar ağır olduğu açıkça görülmektedir. Çünkü bu muhalefet, yenilginin ve kaybın sebebi olmuştur. Şu da açıkça görülmüştür: Müslüman, Allah'a ve Rasûlüne itaatten ayrıldığı ve komutanın emirlerine uymadığı zaman; savaşta üstünlük, silah çokluğu ve sayısal güç gibi dünyevî sebeplere sarılan tarafta olur. Çünkü komutanın emirlerine muhalefet, mağlubiyetin en büyük sebeplerindendir.

Ayrıca bu olayda, Ebû Bekir ve Ömer *radıyallahu anhuma*'nın Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* katındaki yerlerinin ne kadar büyük olduğu da anlaşılmıştır. Zira Ebû Süfyan üç kez, "Muhammed aranızda mı? İbn Ebî Kuhâfe aranızda mı? İbnül-Hattâb aranızda mı?" diye seslenmiş; cevap alamayınca onların öldürüldüğünü sanmış

ve arkadaşlarına, "Herhalde bunlar öldürüldü." demiştir. Bu da onun, Ebû Bekir ve Ömer *radıyallahu anhuma*'nın Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* nezdindeki önemini çok iyi bildiğini gösterir.

93- "SİZİN İÇİN KISASTA HAYAT VARDIR!"

Mücahid b. Cebr el-Mekki'den şöyle rivayet edilmiştir: İbn Abbas *radıyallahu anhuma*'nın şöyle söylediğini işittim: İsrailoğullarında kısas vardı; diyet yoktu. Allah Teâlâ bu ümmete şöyle buyurdu: **"Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında size kısas farz kılındı. Hüre karşı hür, köleye karşı köle, kadına karşı kadın kısas edilir. Ancak öldüren kimse, kardeşi** (öldürülenin vârisi, velisi) **tarafından affedilirse, aklın ve dinin gereklerine uygun yol izlemek ve güzellikle diyet ödemek gerekir. Bu, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir. Bundan sonra tecavüzde bulunana elem dolu bir azap vardır."** (Bakara, 178)

"Af"fın manası, kasıtlı öldürmede diyeti kabul etmesidir. **"Örfe uygun bir takip,"** talep

edenin diyeti güzel bir üslupla istemesi; **"Güzelce ödeme"** ise, diyeti güzelce (yani eksiltmeden ve geciktirmeden) teslim etmesidir. **"Bu, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir,"** sizden öncekilere farz kılınan hükmün hafifletilmesi… **"Bundan sonra kim haddi aşarsa,"** diyeti kabul ettikten sonra öldürürse…[(188)]

İslam şeriatı, her hak sahibine hakkını vermiş, insanlar ve milletler arasında adalet ve eşitlik ölçülerini yerleştirmiştir. Kulların fiilleri arasından rahmet ve kolaylık kapısına işaret etmiş; kısası meşru kılmış ve kısasta hiç kimsenin zarar görmemesini emretmiştir. Kısas; bir kimse kasıtlı olarak öldürdüğünde, bir organı telef ettiğinde veya benzeri bir yara açtığında suçluya aynısıyla karşılık verilmesidir. İsrailoğullarında kısas vardı; diyet yoktu. Diyet ise katilin veya yakınlarının, maktulün ailesine veya yaralanan kimseye verdikleri malî tazminat olup af karşılığında ödenirdi.

(188) Buhari 4498.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında size kısas farz kılındı. Hüre karşı hür, köleye karşı köle, kadına karşı kadın kısas edilir. Ancak öldüren kimse, kardeşi** (öldürülenin vârisi, velisi) **tarafından affedilirse, aklın ve dinin gereklerine uygun yol izlemek ve güzellikle diyet ödemek gerekir. Bu, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir. Bundan sonra tecavüzde bulunana elem dolu bir azap vardır."** (Bakara, 178)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Allah Teâlâ, mümin kullarına **'Öldürülenler hakkında kısas size farz kılın'**masıyla onlara lütufta bulunduğunu anlatmaktadır. Yani taraflar arasında eşitlik vardır… Kısasta, katil, öldürdüğü kimseye karşılık aynı şekilde öldürülür. Ki kullar arasında adalet ve eşitlik kaim olsun. Bu hüküm, bütün müminlere yönelik olduğundan, katilin velileri ve katil dâhil herkes, maktulün velisine kısas talebinde yardımcı olmak ve katili ona teslim etmekle yükümlüdür.

Cahiliye dönemindeki gibi kısası engelleyip suçluyu korumaları, katillere himaye sağlamaları gibi âdetler de haram kılınmıştır. Buna bağlı olarak şöyle buyurmuştur: **'Hüre hür, köleye köle, kadına kadın.'**

Bu ayetin açık ifadesinden şunlar anlaşılır:

- Erkeğe karşılık erkek, kadına karşılık kadın;

- Erkeğe karşılık kadın, kadına karşılık da erkek öldürülür. Bu durumda sarih ifade sünnetin delaletiyle beraber **'kadına kadın'** mefhumu muhalifine takdim edilir. Yani erkek, bir kadını öldürecek olursa, ona karşılık öldürülür.

Bu ayetin umum ifadesinden anne-baba ve üst atalar çıkar. Yani bunlardan biri çocuğu öldürse ona karşılık öldürülmez. Çünkü Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti bunu belirtmiştir.

Ayrıca **'kısas'** ifadesinde babanın, evlada karşılık öldürülmesinin adalet olmadığına işaret vardır. Zira anne-babanın kalbinde evladına

karşı, onu öldürmekten engelleyecek öyle bir şefkat ve merhamet vardır ki aklında eksikliğe yol açan bir sebep yahut evlat tarafından kendisine yapılan vahim bir eziyet bulunmadıkça böyle bir şeye kalkışmaz.

- Yine bu ayetin umum ifadesinden, sünnetin delaletiyle, kâfir istisna edilir. Nitekim ayet sadece iman edenlere yöneliktir. Hal böyle olunca Allah'ın dostunun, erkek olsun kadın olsun Allah'ın düşmanı olan kimse karşılığında öldürülmesi adalet değildir.

'Köleye köle:' Kadın olsun erkek olsun, değerleri eşit veya farklı olsun fark etmez. Ayet, mefhumu ile; hürün, eşit olmadıkları için köle karşılığında öldürülmeyeceğine delalet eder.

'Kadına kadın:' Bazı ilim ehli, bu ayetin mefhumunu esas alarak erkeğin, kadına karşılık öldürülmesine cevaz vermemişlerdir. Bunun izahı geçmişti.

Ayette, kısasın asıl hüküm olduğu, diyetin ise onun yerine geçen bir bedel olduğu açıkça

görülür. Bundan dolayı **'her kim kardeşi tarafından bir şeyle affedilirse'** buyrulmuştur. Bu, maktulün velilerinin kısastan vazgeçip diyet talep etmesi ya da velilerden bir kısmının affetmesi durumunu ifade eder.

Bu durumda kısas düşer, diyet vacip olur. Bu; yani kısas ile diyet arasındaki tercih, veliye aittir. Eğer katili affedecek olursa, maktulün velisinin, diyeti; katilden güzel ve kendisine zorluk getirmeyecek bir yol ile talep etmesi, yerine getiremeyeceği şeyle onu sorumlu tutmaması vaciptir. Talepte güzel bir üslup izlemeli, ödemede kolaylık göstermelidir.

Katilin görevi de diyeti **'güzel bir şekilde,'** eksiltmeden ve geciktirmeden ödemek, fiilî yahut sözlü herhangi bir kötülükte bulunmamaktır. Zira kendisinin affi ile yapılan iyiliğin karşılığı, güzel bir şekilde ödeme yoluyla iyilik yapmadır. Nitekim bu husus insanın zimmetinde sabit olan bütün kul hakları için geçerlidir. Hak sahibi güzel bir şekilde istemeli, borçlu olan da güzel bir şekilde ödemelidir.

'Her kim kardeşi tarafından bir şeyle affedilirse' ifadesi kalpleri yumuşatan ve kısastan vazgeçip diyeti kabul etmeye teşvik eden bir ifadedir. Bundan daha güzeli ise herhangi bir karşılık istemeden affetmektir. Allah Teala'nın **'kardeşi'** ifadesi, katilin tekfir edilmeyeceğini delalet eder. Zira buradaki kardeşlik, iman kardeşliğidir. Katil de bu fiil ile o dairenin dışına çıkmış değildir. Katil hakkında durum böyleyse sair masiyetlerde hükmün böyle olması daha evladır. Yani kişi bunlardan birini işlemekle kafir olmaz. Ancak imanı eksilir.

Maktulün velileri yahut onlardan bazısı affedecek olursa, katilin kanı masum olur; artık kan davasından korunmuş olur.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **'Bundan sonra kim haddi aşarsa...'** Yani affettikten sonra... **'Onun için elem verici bir azap vardır,'** yani ahirette… Bunu yapan kimsenin öldürülüp öldürülmeyeceğine gelince, bu, önceki hükümden çıkarılır. Zira kanı denk birini öldürmüştür; dolayısıyla bunun karşılığında öldürülmesi vacip olur.

Ayette geçen **'elem verici bir azab'**ı 'öldürmek' ile tefsir edenlere gelince; ayet, bunun, öldürülmesi kesinleşen ve affedilmesi caiz olmayan kimseler hakkında olduğuna delalet eder. Bazı âlimler bu görüşü dile getirmiş olsalar da doğrusu birinci görüştür. Çünkü onun cinayetinin başkasının cinayetinden bir farkı yoktur.

Ayetin manası: Allah, kısası; yani kasten cinayet işleyen kimsenin misli ile cezalandırılmasını farz kılmıştır. Affetmek ise maktulün velilerinin, diyeti kabul etmesidir. Kasten meydana gelen yaralamalarda da hüküm aynıdır. Diyet kabul edildikten sonra cinayete kurban gidenin velilerinin katilden kısas talep etmeleri söz konusu değildir.

Nitekim bu husus Allah Teala'nın buyruğundan açıkça anlaşılmaktadır. Dolayısıyla maktulün velileri, affedip diyeti kabul ederlerse, bunu meşakkate yol açmayacak güzel bir üslup ile istemalilerdir. Katil de diyeti herhangi bir erteleme yahut kötü davranış olmaksızın; yani en güzel şekilde ödemelidir.

Bu hüküm, İslam ümmetinden öncekilere farz kılınmış olandan farklı olarak **'Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir.'**

Diyeti kabul eden veliler, bunu yumuşak (sert olmayan) bir üslupla talep etmeli; katil de güzelce ödemelidir. **'Bundan sonra kim haddi aşarsa,'** yani kim bu hükmü, diyeti aldıktan sonra katili kısas yoluyla öldürerek aşarsa, ona elem verici bir azap vardır.

Hadiste:

İlahî şeriatlerin hükümlerinin ayrıntıları farklı olsa da temeli aynıdır. İslam ümmetinin rahmetle muamele görmüş bir ümmet olduğuna, hükümlerde kolaylaştırmaların olduğuna delil vardır. Bu ise Allah'ın bu ümmete lütfudur.

Yine, hak sahibinin, talebinde nezaketli olması; borçlu olanın da ödemede güzel davranmasına delil vardır.

Büyük günah işleyenin, işlediği günah sebebiyle dinden çıkmayacağına… çünkü cinayet işledikten sonra dahi iman ile nitelenmiş, iman

ile sabit olan kardeşlik de baki kalmıştır. Ayrıca hükmün hafifletilip merhametle muameleyi hak etmesi de bunu gösterir.

Daha sonra Allah Teala kısası meşru kılmadaki büyük hikmetini beyan etmiştir: **'Kısasta sizin için hayat vardır.'** Yani, kısas uygulanırsa insanlar adam öldürmekten cayar, toplumda can güvenliği sağlanır, katilin öldürülmesi başkalarına ibret olur, onları suç işlemekten alıkoyar. Şayet cinayetin cezası kısas dışında bir şey olsaydı, bu şerri engellemek mümkün olmazdı. Diğer şer'i hadler de böyledir. Öyle bir caydırıcılığa sahiptirler ki her hükmü hikmetli olan ve çok bağışlayıcı olan Allah'ın hikmetini gösterir.

Ayette **'hayat'** kelimesinin nekire olarak gelmesi, tazim içindir. Bu hakikati ancak **'akıl sahipleri'** hakkıyla anlayabilme kabiliyetine sahip olunca ayet, hususi olarak aklını kullananlara hitap etmiştir, başkalarını muhatap almamıştır.

Bu durum Allah'ın; kullarının, hükümlerindeki hikmetler, kemaline delalet eden masla-

hatlar hakkında akıllarını ve fikirlerini çalıştırmalarından hoşnut olduğuna delalet eder. Aynı durum hamdi, hikmeti, adaleti ve geniş rahmeti için geçerlidir. Bu makamda olan kişi de kendilerine hitabın yöneltildiği ve âlemlerin Rabbi olan Allah'ın çağrısına mazhar olan akıl sahiplerinden olmayı hak etmiştir. Akıl sahipleri için böyle bir fazilet, böyle bir şeref yeterlidir.

'Takvaya ulaşmanız için:' Şöyle ki: Rabbini, dininde ve Şeriatında bulunan büyük sırları, eşsiz hükümleri ve yüce delilleri bilen kimse için bu durum, Allah'ın emrine boyun eğmeyi vacip kılar. O'na isyanı büyük bir iş görür, bundan dolayı bulaşmaz. Bu vesileyle takva sahiplerinden olmayı hak eder."(189)

94- ÇATIŞMA, NİFAK VE İNAT EHLİ

Ebû Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle bu-

(189) *Teysirü'l-Kerim er-Rahman Fi Tefsir Kelami'l-Mennan*, s. 84-85, Allame Abdurrahman b. Nasır es-Sadi (ö.1376h.).

yurmuştur: *"İsrailoğullarına şöyle denildi: **'Secde ederek kapıdan girin ve 'hıtta' deyin.'*** (Bakara, 58) *Fakat onlar bunu değiştirdiler; kapıdan kalçaları üzerinde sürünerek girdiler ve 'Habbatun fî şa'rah / tüy-kıl içinde tane' dediler."*(190)

Yahudiler, Allah'ın peygamberlerini yalanlayan, onları öldüren, Allah'a, elçilerine ve insanlara verdikleri ahdi bozan bir topluluktur. Doğru yoldan sapmış ve sapıklığı tercih etmişlerdi.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Secde ederek kapıdan girin ve 'Hıtta' deyin."** (Bakara, 58) Onlara hem söz hem de davranış olarak tevazu göstermeleri, Beytü'l-Makdis'in kapısından eğilerek girmeleri emredilmişti ki Allah günahlarını bağışlasın. Fakat onlar bu emri değiştirdiler. Kapıdan kalçaları üzerinde sürünerek girdiler ve "Hıtta" yerine "tüy/kıl içinde tane" dediler; amaçları kendilerine emredilen sözü bozmak ve değiştirmekti. Halbuki "hıtta," Allah'ın onların

(190) Buhari 3403, Müslim 3015.

günahlarını bağışlamasını talep etme manasında bir kelimeydi.

Onlar isyan edip kendilerine söylenen sözü değiştirince, Allah Teâlâ da onları cezalandırdı. Bu hususta Allah şöyle buyurmuştur: **"Zulmedenler, kendilerine söylenen sözü başka bir sözle değiştirdiler. Bunun üzerine, fıska devam etmeleri sebebiyle, zulmedenlere gökten bir azap indirdik."** (Bakara, 59)

İbn Abbas *radıyallahu anhuma* şöyle demiştir: "Allah'ın kitabında geçen her **'ricz,'** 'azap' demektir."

Saîd b. Cübeyr *radıyallahu anh* ise şöyle demiştir: "Ricz, veba demektir."

95- YÜZÜ PARLADI VE SEVİNDİ

Abdullah b. Mesud *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: Mikdâd b. Esved'in öyle bir tavrına şahit oldum ki, o tavrın sahibi olmak benim için her şeyden değerlidir.

Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* müşriklere beddua ederken Mikdâd, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* yanı-

na geldi ve şöyle dedi: "Biz, Mûsâ'nın kavminin dediği gibi 'Sen ve Rabbin gidin savaşın' demeyiz. Bilakis biz sağında, solunda, önünde ve arkanda savaşırız."

İbn Mesud *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Bu sözü işitince Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yüzünün parladığını ve sevindiğini gördüm." Yani Mikdad'ın söylediği sözden dolayı…[(191)]

Abdullah b. Mesud *radıyallahu anh*'ın anlattığına göre, o, Mikdâd b. Esved'in bir tavrına şahit olmuş ve orada söylediği sözlerin sahibi olmayı temenni etmiştir. Ayrıca o sözlerin kendisi için her şeyden daha değerli olduğunu belirtmiştir.

Mikdâd *radıyallahu anh*, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e "'Sen ve Rabbin gidip savaşın' demeyiz" demiştir. Nitekim Allah Teala bu hususu şöyle anlatır: **"Dediler ki: Ey Musa! Onlar orada olduğu müddetçe biz oraya asla girmeyeceğiz. Git, sen ve Rabbin birlikte savaşın, biz burada oturuyoruz."** (Maide, 24)

(191) Buhari 3952.

Mikdâd *radıyallahu anh*, "Bilakis biz sağında, solunda, önünde ve arkanda savaşırız" dedi. Mikdâd'ın söylediği bu sözden dolayı Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* sevinmiş ve yüzü parlamıştır.

96- "ONLARIN SÖYLEDİKLERİNDEN ONU TEMİZE ÇIKARDI."

Ebû Hureyre *radıyallahu anh*'dan rivayet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Mûsâ çok hayâlı, örtünmeyi seven bir adamdı; bedeninden hiçbir şey görünmezdi. İsrailoğullarından bazıları ona eziyet sadedinde şöyle dediler: 'Bu kadar örtünmesi mutlaka derisinde bir kusur olduğu içindir ya alacası içindir ya fıtığı[192] vardır ya da başka bir hastalığı.' Allah, Mûsâ'yı onların söylediklerinden temize çıkarmak istedi.*

Bir gün Mûsâ yalnız başına yıkanmak için elbiselerini bir kayanın üzerine koydu. Yıkanın-

(192) Burada "fıtık" diye tercüme ettiğimiz kelime, erkeğin yumurtalarından birinin şişmesidir. (Mütercim).

ca elbiselerini almak istedi; fakat kaya, elbiselerle birlikte koşmaya başladı. Mûsâ da asasını aldı ve kayanın peşinden koştu. 'Elbisemi ver! Elbisemi ver!' diye sesleniyordu.

Bu hâl, İsrailoğullarından bir topluluğun olduğu yere kadar devam etti. Onlar Mûsâ'yı çıplak hâlde gördüler ve Mûsâ'nın Allah'ın yarattığı en güzel bedenlerden birine sahip olduğunu anladılar. Böylece Allah, onu, onların söylediklerinden temize çıkarmış oldu. Mûsâ elbisesini aldı, giyindi ve asasıyla kayaya vurmaya başladı. 'Allah'a yemin olsun ki kayanın üzerinde onun darbelerinden kalan izler hâlâ vardır: Üç, dört veya beş iz.'"

Bu olay, Allah Teâlâ'nın, **"Ey iman edenler! Mûsâ'ya eziyet edenler gibi olmayın; Allah onu söylediklerinden temize çıkardı. O, Allah katında itibarlı idi."** (Ahzab, 69) buyruğunda anlattığı olaydır.[193]

Başka bir rivayette Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"İsrailoğulları çıplak hâlde*

(193) Buhari 3404, Müslim 339.

bir arada yıkanır, birbirlerine bakarlardı. Mûsâ ise yalnız yıkanırdı. Onlar, 'Mûsâ bizimle yıkanmıyor; çünkü fıtığı vardır' dediler. Mûsâ bir gün elbisesini bir kayanın üzerine koydu. Kaya elbiseleri alıp koştu. Mûsâ onun peşinden koşarak, 'Elbisemi ver!' diyordu. İsrailoğulları onu görünce, 'Mûsâ'da hiçbir kusur yokmuş' dediler."

Ebû Hureyre *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Allah'a yemin olsun ki Mûsâ'nın vurmasından dolayı kayanın üzerinde altı veya yedi iz kalmıştır."(194)

97- "ÇÜNKÜ O, ALLAH'A VE RASÛLÜNE EZİYET ETTİ."

Câbir b. Abdullah *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Ka'b b. Eşref'i kim bertaraf edebilir? Çünkü o, Allah'a ve Rasûlüne eziyet etti."* Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme ayağa kalktı ve "Ey Allah'ın Rasûlü, onu öldürmemi ister mi-

(194) Buhari 278, Müslim 339.

sin?" dedi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, *"Evet"* dedi. Muhammed b. Mesleme, "O zaman ona bazı şeyler söylememe izin ver." dedi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* *"İstediğini söyle"* dedi.

Muhammed b. Mesleme, Ka'b'ın yanına gitti ve şöyle dedi: "Bu adam (yani Peygamber) bizden sadaka istiyor, bu durum artık bize ağır geliyor. Bu yüzden senden borç istemeye geldim." Ka'b, "Yemin olsun, ondan bıkacaksınız!" dedi.

Muhammed b. Mesleme, "Biz ona uyduk ve onu terk etmek istemiyoruz. İşinin nereye varacağını görmek istiyoruz. Biz senden bir veya iki vesak (ölçek) borç almak istedik." dedi.

Ka'b, "Öyleyse bana rehin verin." dedi.

Muhammed b. Mesleme ve arkadaşları, "Ne rehin istersin?" diye sordular. Ka'b, "Kadınlarınızı rehin verin." dedi.

Onlar, "Kadınlarımızı nasıl rehin veririz? Sen Arapların en yakışıklısısın!" dediler. Ka'b, "Öyleyse oğullarınızı rehin verin." dedi. Onlar, "Çocuklarımızı nasıl rehin verelim? Sonra biri

onları ayıplayarak 'Bir veya iki vesak karşılığında rehin verildiler' der. Bu bize yakışmaz. Sana silahlarımızı rehin veririz." dediler. Ardından buluşmak için bir zaman belirlediler.

Gece olunca Muhammed b. Mesleme, sütkardeşi Ebû Nâile ve iki kişiyi daha alarak Ka'b'ın yanına gitti. Ka'b onları karşılamak için kaleden indi. Karısı ona "Bu saatte nereye gidiyorsun?" diye sordu. (Amr dışındakiler kadının şöyle dediğini rivayet ederler: "İçinden sanki kan damlayan sözler işitiyorum"). Ka'b ise "Bu, kardeşim Muhammed b. Mesleme ve sütkardeşim Ebû Naile, mert adam, gece vakti kılıç darbesine davet edilse dahi icabet eder." dedi.

(Dedi ki: Muhammed b. Mesleme, kaleye yanında iki adam daha getirdi. Süfyan'a "Amr, isimlerini verdi mi?" diye soruldu. Dedi ki: "Bazılarının." Amr dedi ki: "İki adamla beraber geldi." Amr dışındakiler şöyle dediler: "Yanında Ebu Abs b. Cebr, Haris b. Evs ve Abbad b. Bişr ile geldi.")

Muhammed b. Mesleme, arkadaşlarına şöyle talimat verdi: "Ka'b geldiğinde ben onun saçını tutup koklayacağım. Başını tutabildiğimi gördüğünüz anda siz de vurun."

Ka'b, üzerindeki silahıyla indi; üzerinde güzel kokular vardı. Muhammed b. Mesleme, "Bugüne kadar böyle güzel koku duymadım. Başını koklamama izin verir misin?" dedi.

Ka'b, "Evet" dedi. (Amr dışındaki raviler şöyle dedi: Ka'b dedi ki: "Yatağımda Arapların en güzeli, en hoş kokulu kadını var.") Muhammed b. Mesleme kokladı, sonra arkadaşlarına koklattı. Sonra tekrar izin istedi; Ka'b yine izin verdi.

Bu sefer Muhammed b. Mesleme, Ka'b'ın başını sıkıca kavradı ve arkadaşlarına "Haydi!" dedi. Bunun üzerine diğerleri saldırıp Ka'b'ı öldürdüler.

Daha sonra Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yanına giderek durumu haber verdiler.[195]

(195) Buhari 4037, Müslim 1801.

98- AMAÇ ÖLDÜRMEK DEĞİL, TERBİYE ETMEKTİR

İbn Kayyim *rahimehullah* şöyle dedi: "Allah Teâlâ, kullarına işledikleri günahların cezalarındaki muamelesi şu şekildedir: Sevdiği ve değer verdiği mümin kulunu, en küçük hatasında bile terbiye eder. Böylece kul her an uyanık ve dikkatli olur.

Gözünden düşen, katında kıymetsiz olan kimseyi ise günahlarıyla baş başa bırakır. Her günah işlediğinde Allah ona bir nimet verir; o mağrur da bunun Allah katındaki bir değerden kaynaklandığını zanneder. Hâlbuki bunun, onun için tam bir zelillik hâli olduğunu bilmez. Sonunda ise onu ağır bir azap ve kaçınılmaz bir ceza beklemektedir.

Nitekim meşhur hadiste şöyle buyrulmuştur: *'Allah bir kula hayır dilerse, onun cezasını dünyada verir. Bir kula kötülük dilerse, cezasını dünyada vermez. Böylece o kimse kıyamet gününde günahlarıyla gelir.'*

Bu hadiste ayrıca şuna da delil vardır: 'Bir hata işleyen kimseye imamın, âlimin veya sözü dinlenen bir kişinin sitem etmesi, onu terbiye etmeye yarayan bir ilaçtır. Bu sitem ne şifayı bozacak kadar zayıf ne de helake götürecek kadar aşırı olmalıdır. Çünkü amaç terbiye etmektir, telef etmek değil!'"(196)

İbn Kayyim yine şöyle demiştir: "Gerçekte dünya kötülenmez; kınama, kulun dünyadaki fiillerine yöneliktir. Dünya, cennete veya cehenneme geçiş için bir köprüdür. Ancak üzerinde şehvetlerin, arzuların, gafletin ve Allah'tan ve ahiretten yüz çevirmenin hâkim olması sebebiyle **'dünya'** kelimesi mutlak olarak söylendiğinde kötü anlamda kullanılır. Oysa dünya, ahiretin temelidir, onun tarlasıdır. Cennet, dünyada kazanılır.

Nefisler imanı, Allah'ı tanımayı, O'nu sevmeyi ve rızasını arayarak zikretme gibi amelleri orada elde ederler.

(196) *Zadü'l-Mead Fi Hedyi Hayri'l-İbad*, s. 492, İmam Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebubekir İbn Kayyım el-Cevziyye (ö.751h.).

Cennet ehlinin kazandığı en güzel hayat, dünyada yaptıkları bu amellerin meyvesidir."(197)

99- NE TASDİK EDİLİR NE DE YALANLANIR

Abdullah b. Amr *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Benden bir âyet bile olsa tebliğ edin. İsrailoğullarından da rivayet edebilirsiniz; bunda bir sakınca yoktur. Kim de benim adıma bile bile yalan uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın."*(198)

İmam Zehebî, Ka'b el-Ahbâr hakkında şöyle der: O, Yemenli âlim Ka'b b. Mâtî el-Himyerî'dir. Yahudi idi; Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in vefatından sonra Müslüman oldu. Ömer *radıyallahu anh* döneminde Yemen'den Medine'ye geldi.

Peygamberimiz Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabı ile oturup konuşur, İsrailoğul-

(197) *Uddetü's-Sabirin ve Zahiretü'ş-Şakirin*, s. 173, İmam Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebubekir İbn Kayım el-Cevziyye (ö.751h.).

(198) Buhari 3461.

larının kitaplarından haberler aktarırdı. Bu kitaplarda bulunan ilginç bilgileri ezbere bilirdi. Sahabîlerden sünneti öğrenir, İslam'ı güzel, dini sağlam ve seçkin âlimlerdendi. Ömer'den, Suheyb'den ve başkalarından hadis rivayet etmiştir.

Ondan Ebû Hureyre, Muâviye ve İbn Abbas *radıyallahu anhuma* rivayette bulunmuştur. Bu, sahabînin bir tabiîden rivayet etmesi türündendir ve nadir görülür. Ayrıca Ömer'in azatlısı Eslem ve Ata b. Ebu Yesar *radıyallahu anhum* gibi birçok tabiî de ondan mürsel hadisler rivayet etmişlerdir. Yahudilerin kitaplarını iyi bilirdi, doğruyu yanlışından ayırmada kuvvetli bir sezgiye sahipti.

Ebû Dâvûd, Tirmizi ve Nesai'nin *Sünen*'lerinde ondan rivayet vardır. Ömrünün sonunda Şam'da yaşadı, sahabîlerle birlikte gazalara katıldı. Osman *radıyallahu anh*'ın hilafetinin sonlarında, Humus'ta gazaya giderken vefat etti. Gerçekten ilim taşıyan kimselerdendi.(199)

(199) *Siyer A'lam en-Nübela*, 1/118, İmam Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî (ö.748h.).

Kâ'b, İsrailoğullarının haberlerini anlatırdı. Bu rivayetler, Kur'an'a, İslam şeriatına ve Peygamberimizin sahih sünnetine aykırı olmadığı sürece bir sakınca taşımaz. Onun eski kitaplardan naklettikleri Müslümanlar için hüccet değildir. Bunları, Ka'b'ın İsrailoğullarından aktardığı bilgiler olarak nakledenler için bir vebal teşkil etmez. Bunlara "İsrailiyat" denir. Kur'an'a ve sahih sünnete aykırı olanlar reddedilir.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bu tür haberlerin anlatılmasına izin vermiştir. Ancak Kur'an'a ve sünnete aykırı olmayanları ne tasdik edilir ne de yalanlanır.

100- VAHŞÎ B. HARB

Cafer b. Amr b. Ümeyye ed-Damrî'den şöyle rivayet edilmiştir: Ubeydullah b. Adiy b. el-Hıyar ile yolculuğa çıktım. Humus'a vardığımızda Ubeydullah bana, "Vahşî'yi görmek ister misin? Hamza'yı nasıl öldürdüğünü soralım." dedi. Ben de "Evet" dedim. Vahşî, Humus'ta yaşardı. Onu

sorduk, "Şurada, köşkünün gölgesinde, deriden yapılmış bir kap gibi oturuyor" dediler.

Yanına gidip selam verdik, selamı aldı. Ubeydullah yüzünü, sardığı sarığın ucuyla örtmüştü. Vahşî onun sadece gözlerini ve ayaklarını görüyordu. Ubeydullah, "Ey Vahşî, beni tanır mısın?" dedi. Vahşî baktı ve şöyle dedi:

"Hayır, ama şunu biliyorum: Adiy b. el-Hıyar, Mekke'de Ümmü Kıtal bt. Ebi'l-İys denilen bir kadın ile evlendi. O kadın, bir oğlan doğurdu. Çocuğu süt emmeye ben götürürdüm. Bir gün çocuğu taşıyıp annesine verdim. Senin ayaklarını görünce onu görür gibi oldum." Bunun üzerine Ubeydullah yüzünü açtı, sonra "Bize Hamza'yı nasıl öldürdüğünü anlatmaz mısın?" dedi.

Vahşî "Evet, anlatırım" dedi ve anlatmaya başladı: "Hamza, Bedir'de Tuayme b. Adiy b. el-Hıyar'ı öldürmüştü. Efendim Cübeyr b. Mut'im bana, 'Amcamın intikamı için Hamza'yı öldürürsen hürsün.' dedi.

Uhud Savaşı olunca insanlarla birlikte savaşa çıktım. Saflar kurulunca Sibâ' ortaya çıkıp 'Var mı benimle dövüşecek?' dedi. Hamza ona doğru çıktı ve 'Ey Sibâ'! Kadın sünnetçisi Ümmü Enmâr'ın oğlu! Allah'a ve Rasûlüne karşı mı geliyorsun?!' dedi. Üzerine yürüyüp onu hemen öldürdü.

(Dedi ki:) Ben ise bir kayanın arkasında Hamza'yı bekliyordum. Bana yaklaşınca mızrağımı attım. Mızrak karnı ile kasığı arasından girip arka tarafından çıktı. Onu öyle bırakıp gittim.

İnsanlar geri çekilince ben de geri döndüm ve Mekke'de kaldım. İslam Mekke'de yayılmaya başlayınca Taif'e gittim. Oradan Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*'e bir elçi gönderildi; bana 'Elçilere dokunmaz' denildi. Ben de elçilerle Medine'ye geldim. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* beni görünce, *'Vahşî sen misin?'* dedi. "Evet" dedim. *'Hamza'yı sen mi öldürdün?'* dedi. 'Durum size ulaştığı gibidir' dedim. Bunun üzerine *'Öyleyse bana yüzünü göstermesen olur mu?'* buyurdu. Ben de yanından ayrıldım.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* vefat edince Müseylime ortaya çıktı. 'Hamza'nın karşılığını ödemek için (kefaret olsun diye) onu öldürebilirim.' dedim ve ona karşı savaşanlara katıldım. Savaş sırasında, bir duvarın yarığında, tepesi dağılmış, savaş tozu içinde duran deve gibi bir adam gördüm. Mızrağımı attım, göğsünün ortasından girip arkasından çıktı. Ardından Ensar'dan biri gelip başını kılıçla biçti."

Abdullah b. el-Fadl dedi ki: "Süleyman b. Yesâr'dan işittim; Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini aktardı: "Bir kadın, bir evin damından bağırarak (Müseylime'yi kastederek), 'Vah Müminlerin Emîri vah! Onu siyah köle öldürdü!' dedi. Vahşi'yi kastediyordu."(200)

101- DEVLET HİMAYESİNDE YARDIMLAŞMA, İNFAK VE SOSYAL DAYANIŞMAYA TEŞVİK

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi**

(200) Buhari 4072.

başak bitiren bir tohuma benzer; her başakta yüz tane vardır. Allah dilediğine kat kat verir. Allah lütfu geniş olandır, her şeyi bilendir." (Bakara, 261)

İbn Kesir *rahimehullah* şöyle demiştir: "Bu ayet, Allah'ın, rızasını gözeterek yolunda infak eden kimsenin sevabını kat kat artırmasına dair bir örnektir. Bir iyilik, en az on katıyla başlar, yedi yüz katına kadar çıkar."(201)

Ebû Saîd el-Hudri *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Biz Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ile yolculukta iken, bineğinin üzerinde bir adam geldi. Etrafta bir şeyler arar gibi bakındı. Bunun üzerine Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *'Kimin fazla bineği varsa, bineği olmayana versin. Kimin fazla azığı varsa, azığı olmayana versin.'*

Sonra malların diğer türlerinden bahsetmeye devam etti. O kadar çok örnek verdi ki ara-

(201) *Tefsirü'l-Kur'an el-Azim*, 2/457, Hafız İmadüddin Ebü'l-Fida İsmail b. Ömer İbn Kesir (ö.774h.).

mızda hiç kimsenin, elindeki fazlalığın üzerinde bir hakkı olmadığını düşündük."(202)

102- MÜSLÜMANLARIN AHİR ZAMANDAKİ DURUMU

Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhuma*'dan şöyle rivayet edilmiştir:

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Yakında Müslümanlar kuşatılacak ve Medine'ye sığınmak zorunda kalacaklardır. Öyle ki onların en uzak sınır karakolu Selah denilen yer olacaktır."*(203)

Azîmâbâdî bu hadisi şöyle açıklar: "*'Müslümanlar kuşatılacak'* fiili edilgen kipte gelmiştir. Yani düşman tarafından sıkıştırılır, zor durumda bırakılır ve Medine'ye çekilmek mecburiyetinde kalırlar. Yahut Müslümanlar kâfirlerden kaçıp Medine'de toplanırlar.

(202) Müslim 1728.
(203) Ebu Davud 4250, İbn Hibban 6771, Taberani, *el-Mucemü'l-Evsat* 6432.

'Selah,' Medine'ye yakın, Hayber taraflarında bir bölgedir. Bazıları Medine'nin iç kalelerine sığınırken, bazıları ise dış bölgelerde sebat edip savunma amacıyla çevrede nöbet tutar. Bunu Aliyyülkari söylemiştir.

Şeyh Abdülhak Dehlevî şöyle demiştir: 'Bu haber büyük ihtimalle Müslümanların Deccal zamanındaki durumuna işaret etmektedir. O dönemde İslam, Medine'ye çekilir. Ancak bu durum başka bir zamanda da gerçekleşebilir.'

'En uzak sınır karakolu' ifadesi, sınır nöbet yerlerini anlatır. 'Meslah,' aslı itibariyle 'silah deposu' anlamına gelir; ancak zamanla 'sınır karakolu' manasında kullanılmaya başlanmıştır. Burada kastedilen, bu manadır. Yani en uzak sınır karakolları, Medine'ye birkaç günlük mesafede, Hayber yakınlarında bulunan bu bölgedir. Bazen bu ifade sınırları koruyan birlik için de kullanılır."(204)

(204) *Avnü'l-Mabud Şerh Sünen-i Ebu Davud*, 11/320-321, Allame Ebü't-Tayyib Muhammed Şemsülhak el-Azimabadi.

103- AKRABALIK BAĞINI MUHAFAZA ETMEK

Ubade b. Samit *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *'Yeryüzünde hiçbir Müslüman yoktur ki Allah'a dua etsin de Allah ona duasının karşılığını vermesin veya duası kadar bir kötülüğü ondan uzaklaştırmasın! Yeter ki dua, günaha veya akrabalık bağını koparmaya yönelik bir şey olmasın.'*

Orada bulunanlardan biri, 'Öyleyse çok dua ederiz' dedi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, *'Allah daha çok karşılık verir'* buyurdu."(205)

Said b. Müseyyeb *radıyallahu anh*'a "İbrahim b. Muhammed b. Talha öldü." denildi. O, "Nasıl öldü?" diye sordu. "Evi üzerine çöktü" dediler. Said, "Böyle biri böyle ölmez." dedi. Enkaz kaldırıldığında İbrahim canlı bulundu; sadece ayağında kırık vardı. Kendisine "Bunu nasıl bildin?" diye sorulunca şöyle dedi: "Çünkü o, akrabalık

(205) *Sahih et-Tirmizi,* 3573, Hasen-sahih bir hadistir. Tirmizi 3573; Abdullah b. Ahmed, *Zevaidü'l-Müsned,* 22573.

bağını koruyan biriydi. Akrabalık bağını koruyan kimse, kötülüğün en kötüsünden korunur."(206)

Cafer b. Muhammed *radıyallahu anh* şöyle dedi: "Akrabalık bağını gözetmek, kişinin kıyamet günündeki hesabını hafifletir." Sonra şu ayeti okudu: **"Allah'ın, muhafaza edilmesini emrettiği bağı gözetenler, Rablerinden korkanlar ve kötü hesaptan sakınanlar..."** (Ra'd, 21)(207)

104- "HİÇBİR GÜNAHKÂR, BAŞKA BİRİNİN GÜNAHINI YÜKLENMEZ!"

Yüce Allah şöyle buyurur: **"Eğer cezalandıracaksanız, size yapılanın misliyle cezalandırın. Ama sabrederseniz, bu, sabredenler için daha hayırlıdır."** (Nahl, 126)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Allah adaletle karşılık vermeye izin vererek; fazilete ve

(206) *Sefetü'l-Milah ve Zevhü't-Terah*, s. 72, "İbn ed-Decaci;" Sadullah b. Nasr b. Said el-Hanbelî (ö.564h.).

(207) *el-Mücalese ve Cevahirü'l-İlm,* 5/184, Kadı Ebubekir Ahmed b. Mervan b. Muhammed ed-Dineverî el-Malikî (ö.333h.).

iyiliğe teşvik ederek der ki: Size söz veya fiille kötülük edeni **'Cezalandıracaksanız, size yapılanın misliyle cezalandırın,'** size yapılanı aşmayacak şekilde… fakat bunun ötesine geçemezsiniz.

Eğer karşılık vermeyip **'sabrederseniz'** ve onların cürmünü affederseniz, **'bu, sabredenler için'** hakkı almaktan **'daha hayırlıdır,'** Allah katındaki mükâfat daha hayırlı, akıbeti daha güzeldir. Nitekim ayette şöyle buyrulur: **'Kim affeder ve düzeltirse, onun mükâfatı Allah'a aittir.'"**(208)

Ebu Rimse'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: "Babamla birlikte Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e gittim. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, babama *'Bu senin oğlun mu?'* diye sordu. Babam, 'Evet, Kâbe'nin Rabbine yemin ederim.' dedi.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, *'Gerçekten mi?'* buyurdu. Babam, 'Evet, buna şahitlik ederim.' dedi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*,

(208) *Teysirü'l-Kerim er-Rahman Fi Tefsir Kelami'l-Mennan*, s. 452, Allame Abdurrahman b. Nasır es-Sadî (ö.1376h.).

babamın, bana benzerliğimi vurgulaması ve yemin etmesi üzerine tebessüm etti. Sonra şöyle buyurdu: *'Bu çocuk senin cinayetinden sorumlu tutulmaz; sen de onun cinayetinden sorumlu olmazsın.'*

Ardından şu ayeti okudu: **'Hiçbir günahkâr, başka birinin günahını yüklenmez.'**(209)"

Âzimabadi der ki: "Cinayet; ceza yahut kısası gerektiren günahtır. Yani oğlun senin işlediğin cinayetten sorumlu tutulmaz. Herkes kendi işlediği cinayetin sorumlusudur.

'Hiçbir günahkâr, başka birinin günahını yüklenmez.' ayeti, Arapların cahiliye dönemindeki bir âdetini; baba ile evladı birinin işlediği suçtan dolayı sorumlu tutmayı; yani çocuğu, babasının suçundan dolayı yahut babayı, çocuğunun suçundan dolayı cezalandırmayı reddetmektedir.(210)

(209) *Sahih-i Ebu Davud*, 4495.
(210) *Avnü'l-Mabud Şerh-i Sünen-i Ebu Davud*, 11/30-321, Allame Ebü't-Tayyib Muhammed Şemsülhak el-Azimabadî.

105- KİM KARDEŞİNE KARŞI BİR HAKSIZLIK İŞLEMİŞSE...

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kim kardeşine karşı bir haksızlık işlemişse, dinar ve dirhemin bulunmayacağı gün gelmeden önce onunla helalleşsin. O gün, kardeşinin hakkı onun sevaplarından alınır. Sevabı yoksa, kardeşinin günahları ondan alınır ve onun üzerine yüklenir."*(211)

Rivayet edildiğine göre Adî b. Ertâe *radıyallahu anh*, Ömer b. Abdülaziz *radıyallahu anhuma*'ya, devlet malından haksız yere alan memurlara işkence etmek için izin talep ettiği bir mektup yazdı. Mektubunda şöyle dedi:

"Allah müminlerin emîrinin hayrını versin! Burada devlet görevlisi bazı insanlar var ki Allah'ın malından büyük miktarlar almışlar. Kısmen işkence etmeden bunu ellerinden almanın

(211) Buhari 6534.

da mümkün olmadığını görüyorum. Müminlerin emîri bu hususta bana izin vermeyi uygun görürse iyi olur!"

(Ravi dedi ki:) Ömer b. Abdülaziz *radıyallahu anhuma* ona şu cevabı yazdı: "Bir insana işkence etmek için benden izin istemen gerçekten şaşkınlık vericidir. Sanki ben seni Allah'ın azabından koruyacağım; sanki senden memnun olmam seni Allah'ın gazabından kurtaracak! Şunu yap: Kimin aleyhine delil varsa onu sabit olan deliline göre cezalandır. Bir şey itiraf eden olursa onu itirafıyla sorumlu tut. Kim inkâr ederse, onu Allah adına yemin ettir ve serbest bırak. Allah'a yemin ederim ki onların, ihanetleri ile Allah'ın huzuruna çıkmaları, benim onların kanlarıyla Allah'ın huzuruna çıkmamdan yeğdir. Vesselam."(212)

Meymun b. Mihran'dan şöyle rivayet edilmiştir:

(212) *Siyretü ve Menakib Ömer b. Abdülaziz el-Halife ez-Zahid*, s. 121, Hafız Cemalettin Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. el-Cevzî el-Kuraşî el-Bağdadî (ö.597h.).

"Ömer b. Abdülaziz *radıyallahu anhuma* **'Çoklukla övünmek sizi... oyaladı'** ayetini okudu ve ağladı. Ardından **'kabirlere varıncaya** (ölünceye) **kadar'** ayetini okudu ve şöyle dedi: 'Ben kabirleri sadece bir ziyaret yeri olarak görüyorum; ziyaret eden de mutlaka geri döner: Ya cennete ya cehenneme!'"[213]

106- POSTA ATLARI

Makrîzî şöyle demiştir: "Mısır'ın hükümdarı el-Melikü'z-Zâhir Baybars el-Bundukdârî ülkeye hükümdar olunca, bütün bölgelere posta teşkilatını kurdu. Böylece haber, Kale-i Cebel'den (Kahire'den) Şam'a dört günde ulaşır, dört günde de geri döner hâle geldi. Memleketlerin haberleri ona haftada iki kez gelmeye başladı. Sarayında otururken ülkenin her tarafında görevden alma ve görevlendirme işlemlerini yapabiliyordu.

Bu sistemi kurmak için büyük miktarda mal harcadı ve düzeni hicrî 659 yılında tamamlandı.

(213) A.g.e., s. 219.

Kahire ile Şam arasındaki posta teşkilatı daha sonra da devam etti. Her posta merkezinde binmeye hazır çok sayıda at bulunurdu ve bunlara 'posta atları' denirdi. Bu atların başında seyisler ile 'süvâk (sürücü)' denilen görevliler bulunurdu. Süvâklardan biri, posta atına binmesine izin verilen kişiye eşlik eder, atını sürer ve yol boyunca ona hizmet ederdi. Hiç kimse, Sultan'ın yazılı izni olmadan posta atlarına binemezdi. Sultan bazen sadece görevlendirdiği kimselere, bazen de yolculuk yapmak isteyen ileri gelenlere izin verirdi. Bunu da ancak Sultan fermanıyla yapabilirlerdi.

Şam yolları mamurdu; her posta merkezinde yolcunun ihtiyaç duyacağı yiyecek, yem ve benzeri şeyler bulunurdu. Güvenliğin çok iyi olması sebebiyle, bir kadının Kahire'den Şam'a tek başına ister binekli ister yürüyerek, yiyecek ve su taşımadan gittiğine şahit olduk.

Tîmurlenk Şam'ı ele geçirip halkını esir aldığında ve şehri yaktığında (803 yılında), posta merkezleri de harap oldu. Devlet yöneticileri ül-

keye inen belalar ve karışıklıklar sebebiyle posta düzeniyle ilgilenemez hâle geldi. Böylece posta teşkilatı bozulunca Şam yolu da büyük ölçüde bozuldu.

Bu durum, bizim içinde bulunduğumuz bu seneye -yani 818 yılına- kadar böyle devam etti."(214)

107- ÜMMETİN EN HAYIRLISI, İLK NESLİDİR

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "Kur'an'dan bazı ayetlerin eksiltildiğini veya gizlendiğini iddia edenler… yahut Kur'an'ın gizli yorumları bulunduğunu ve bu yorumların şeriatın meşru amellerini düşürdüğünü söyleyenlerin -ki bunlara 'Karmatîler' ve 'Bâtınîler' denir, bunların arasında tenasühçüler de vardır- küfrü konusunda bir ihtilaf yoktur."

(214) *el-Mevaiz ve'l-İtibar Bi Zikri'l-Hutat ve'l-Asar*, 1/420-421, Tarihçi Takıyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ali b. Abdülkadir el-Ubeydî el-Makrizî (ö.845h.).

Yine şöyle demiştir: "Sahabenin, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den sonra çoğunun irtidat ettiğini, ancak çok az -on kişi kadar- bir grubun iman üzere kaldığını iddia eden kimse de şüphesiz kâfirdir.

Aynı şekilde sahabenin çoğunun fasık olduğunu ileri süren kimse de kâfirdir. Çünkü bu söz, Kur'an'ın birçok yerde sahabeden razı olunduğunu, onların fazilet ve üstünlüklerini bildiren açık naslarını yalanlamaktır. Hatta böyle bir kimsenin küfründen şüphe edenin küfrü bile sabit olur. Çünkü bu görüş, Kur'an'ı ve sünneti bize nakledenlerin kâfir veya fasık olduğunu kabul etmeyi icap ettirir.

Ayrıca **'Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz.'** ayetini de hükümsüz bırakır. Halbuki ümmetin en hayırlı nesli sahabe neslidir. Böyle bir iddia, bu ümmetin bütün ümmetlerin en kötüsü olduğunu ileri sürmek anlamına gelir. Ümmetin öncü nesli sahabenin de bütün nesillerin en kötüsü olduğunu söylemek demek-

tir. Böyle bir inancın küfür olduğu, İslam dininde zarurî olarak bilinen bir husustur."(215)

108- ELBİSELER SÜREKLİ KİRLİYSE, O ZAMAN NE GEREKİR?

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Rabbinizden bağışlanma dileyin. Çünkü O çok bağışlayandır. Üzerinize gökten bol yağmur indirir, mallar ve oğullarla sizi destekler, size bahçeler verir ve ırmaklar akıtır."** (Nuh, 10-12)

el-Agarr el-Müzenî Ebu Malik *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Bazen kalbime bir dalgınlık gelir; ben de bundan dolayı günde yüz defa Allah'tan bağışlanma dilerim."*(216)

Ebû Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle

(215) *es-Sarim el-Meslul Ala Şatimi'r-Rasûl*, s. 586, Şeyhülislam Takıyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdülhalim b. Abdüsselam İbn Teymiyye el-Harranî (ö.728h.).

(216) Müslim 2702.

buyurmuştur: *"Bir adamın cennette derecesi yükseltilir. O da 'Bu bana nereden verildi?' diye sorar. Kendisine, 'Çocuğunun senin için yaptığı istiğfar sebebiyle.' denir."*(217)

İbn Kayyim *rahimehullah* şöyle demiştir: "Bir gün Şeyhülislam İbn Teymiyye'ye dedim ki: 'Âlimlerden birine, kul için tesbihin mi, yoksa istiğfarın mı daha faydalı olduğu sorulmuş. O şöyle cevap vermiş: 'Elbise temizse buhur ve gül suyu daha faydalıdır. Ancak kirliyse sabun ve sıcak su daha faydalıdır.' O da bana şöyle dedi: 'Peki, elbiseler sürekli kirliyse, o zaman ne gerekir?'"(218)

109- ONLARIN ELİYLE KÜFÜR DİYARINDAN BİR KÖY BİLE FETHEDİLMEMİŞTİR

İbn Hazm şöyle demiştir: "Bilin ki *-Allah size merhamet etsin-* Allah Teâlâ, sapık fırkalardan hiçbirinin eliyle bir hayır ortaya çıkarmamıştır.

(217) İbn Mace 3660, *Müsned* 10610.

(218) *el-Vabilü's-Sayyib Mine'l-Kelim et-Tayyib*, İmam Ebu Abdullah Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub İbn Kayyım el-Cevziyye (ö.751h.).

Onların eliyle kâfir beldelerinden bir köy bile fethedilmemiş, İslam adına bir tek sancak bile dalgalandırılmamıştır. Onlar daima Müslümanların düzenini bozmak için çalışmış, müminlerin birliğini dağıtmış, din ehline kılıç kaldırmış ve yeryüzünde fesat çıkarmışlardır.

Haricîler ve Şiîler konusunda durum, anlatmaya bile gerek duyulmayacak kadar açıktır. Bâtınîler de İslam'a zarar vermeyi, zayıfları dinden çıkarıp küfre sürüklemeyi ancak Şiîlerin dili ve yöntemleriyle başarabilmişlerdir."(219)

110- KENDİNİ BEĞENME İLE SEVAP; İSTİĞFAR İLE DE GÜNAH KALMAZ

Tabiîn imamı Saîd b. Cübeyr *radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Kul bir iyilik yapar ama o iyilik sebebiyle cehenneme girer; kul bir kötülük yapar ama o kötülük sebebiyle cennete girer."

(219) *el-Fasl Fi'l-Milel ve'n-Nihal*, s. 166-167, İmam Ebu Muhammed Ali b. Ahmed İbn Hazm el-Endelüsî ez-Zahirî (ö.456h.).

Şöyle ki: Kul bir iyilik yapar da onu sürekli gözünün önünde tutar ve onunla gururlanırsa... (cehenneme girer).

Kötülüğü ise gözünün önüne alır, Allah'tan bağışlanma diler ve tevbe ederse... (cennete girer).(220)

111- İŞ KONUSUNDA ONLARLA İSTİŞARE ET

Nizamülmülk şöyle demiştir: "İşlerde istişare etmek, insanın görüş bildirme ehliyetine sahip olduğunu, olgun bir aklı bulunduğunu ve ileri görüşlü olduğunu gösterir. Her insanın bir bilgisi vardır; fakat insanlar bilgi bakımından farklıdır: Kiminin bilgi ve tecrübesi çoktur, kimininki azdır. Kimi bilgiyi hiç uygulamamış ve tecrübe etmemiştir, kimi ise hem bilgili hem de tecrübelidir.

Sadece kitaplardan hastalıkları ve ilaçları okuyan ve hepsini ezberleyen kimse, hastaları

(220) *Mecmuu'l-Fetava,* 10745, Şeyhülislam Takıyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdülhalim b. Abdüsselam İbn Teymiyye el-Harranî (ö.728h.).

defalarca tedavi etmiş ve ilaçları tecrübe ederek tanımış bir doktorla hiçbir şekilde aynı seviyede olamaz.

Çok seyahat eden, çeşitli hâller görmüş, işlerin içinden geçmiş, o bölgelerin soğuğunu-sıcağını tatmış bir kimse, hiçbir beldeye seyahat etmemiş ve iş yürütme konusunda tecrübe sahibi olmayan biriyle eşit değildir.

Bu sebeple 'İşler bilgin, yaşlı, tecrübeli ve çok gezen kimselerle istişare edilerek değerlendirilmelidir.' denilmiştir.

İnsanlar arasında işin mahiyetini çarçabuk kavrayan parlak zekâlılar olduğu gibi anlayışı kıt kimseler de vardır.

Hikmet ehli şöyle demiştir: 'Bir kişinin tedbiri, bir kişinin gücü kadardır; iki kişinin tedbiri, iki kişinin gücü kadardır; on kişinin tedbiri de on kişinin gücü kadardır.'

Her halükarda on kişinin gücü bir kişiden daha fazladır; planları da bir, iki veya üç kişinin planından daha sağlamdır.

Bütün insanlar, insanlar içinde en bilgili ve en hikmetli kişinin Peygamberimiz Muhammed Mustafa *sallallahu aleyhi ve sellem* olduğu konusunda ittifak etmiş olmalarına rağmen… Nitekim bütün ilimleri toplamış, geçmişi bildiği gibi geleceği de bilmiş, göklere, yere, cennete ve cehenneme, levh-i mahfuza ve kaleme, arşa ve kürsüye muttali olmuş; Cebrail daima kendisine vahiy getirmiş, geçmişte olanları ve gelecekte olacak olanları anlatmıştır. Bununla beraber nice fazilet ve mucizeye de sahip olmuştur. Ancak bütün bunlara rağmen Allah Teâlâ ona şöyle buyurmuştur: **'İş konusunda onlarla istişare et.'** (Âl-i İmrân, 159)

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in buna ihtiyacı olmadığı hâlde kendisine bu emrin verilmesi, hiç kimsenin istişareye ihtiyaç duymaktan müstağni olamayacağını göstermektedir."(221)

112- ALLAH'A TEVEKKÜL ETMEK

Yüce Allah'a tevekkül, ibadetlerin en faziletlilerindendir ve ihlaslı kulların en güzel yoludur.

(221) *Siyasetname*, s. 128, Nizamülmülk et-Tusî (ö.485h.).

Allah Teâlâ, tevekkül etmeyi kullarına farz kılmış ve şöyle buyurmuştur:

"Ölmeyen diriye (Allah'a) **tevekkül et; O'nu hamd ile tesbih et. Kullarının günahlarından haberdar olarak O sana yeter."** (Furkan, 58)

"Allah'a tevekkül et; vekil olarak Allah yeter." (Nisâ, 81)

"Müminler ancak Allah'a tevekkül etsinler." (Tevbe, 51)

"Namaza kalktığında, seni ve secde edenler arasında dolaşmanı gören; mutlak güç sahibi, çok merhametli olan Allah'a tevekkül et. Şüphesiz O, hakkıyla işiten ve bilendir." (Şuara, 217-220)

"Müminler ancak o kimselerdir ki Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir; O'nun ayetleri okunduğunda imanları artar ve Rablerine tevekkül ederler." (Enfal, 2)

"Kim Allah'a tevekkül ederse, O ona yeter." (Talâk, 3)

"Kim Allah'a tevekkül ederse, bilsin ki Allah mutlak izzet ve hikmet sahibidir." (Enfal, 49)

"Eğer onlar yüz çevirirse de ki: 'Bana Allah yeter. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben O'na tevekkül ettim. O, yüce arşın Rabbidir.'" (Tevbe, 129)

İbn Abbas *radıyallahu anhuma*'dan şöyle rivayet edilmiştir: "'Hasbunallahu ve ni'mel vekil' sözünü; İbrahim *aleyhisselam*, ateşe atıldığında, Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* ise kendilerine **'İnsanlar size karşı toplandılar, onlardan korkun.'** denildiğinde söyledi. **'Bu ifade onların imanını artırdı ve 'Allah bize yeter o ne güzel vekildir!' dediler.'** (Âl-i İmrân, 173)"(222)

İbn Abbas *radıyallahu anhuma*'dan şöyle rivayet edilmiştir: "Yemen halkı azıksız olarak hacca gider, 'Biz tevekkül edenleriz' derlerdi. Mekke'ye geldiklerinde ise insanlardan dilenirlerdi. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi: **'Azık**

(222) Buhari 4563.

hazırlayın; şüphesiz azığın en hayırlısı takvadır.' (Bakara, 197)"[223]

Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bir ismi de "el-Mütevekkil"dir. Abdullah b. Amr *radıyallahu anh*'dan rivayet edildiğine göre (Allah,) Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e şöyle demiştir: *"Sen kulum ve elçimsin. Seni 'el-Mütevekkil'* (tevekkül eden) *olarak isimlendirdim; sert ve kaba değilsin."*[224]

İbn Receb şöyle demiştir: "Tevekkülün hakikati; kalbin Allah'a tam olarak güvenmesi, bütün faydaları O'ndan beklemesi, bütün zararlardan korunmayı O'ndan talep etmesi, dünya ve ahirete dair her işte O'na güvenip dayanması ve bütün işleri O'na havale etmesidir.

Hakiki iman, Allah'tan başka veren, engelleyen, fayda veya zarar veren kimsenin olmadığına kesin olarak iman etmekle gerçekleşir."[225]

(223) Buhari 1023.
(224) Buhari 2125.
(225) *Camiü'l-Ulum ve'l-Hikem*, s. 409, Zeynüddin Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Şihabüddin b. Ahmed b. Receb el-Hanbelî el-Bağdadî (ö.795h.).

İbn Kayyım *rahimehullah*, *Medâricu's-Sâlikîn*'de şöyle demiştir: "Tevekkül, dinin yarısıdır; diğer yarısı ise inâbedir. Çünkü dinin temeli; Allah'tan yardım istemek (istiâne) ve Allah'a ibadet etmektir. Tevekkül; Allah'tan yardım istemek (istiâne) ve O'na yönelmek (inâbe) demektir. Bu ise başlı başına bir ibadettir.

İmam Ahmed *rahimehullah* şöyle dedi: 'Tevekkül, kalbin amelidir.' Yani tevekkül, ne dil ile söylenen bir söz ne de azaların yaptığı bir fiildir; bilgiden veya idrakten ibaret de değildir. O, tamamen kalpte gerçekleşen bir ameldir.

Yahyâ b. Muaz *rahimehullah*, 'Kişi ne zaman gerçekten mütevekkil olur?' diye sorulduğunda şöyle cevap verdi: 'Allah'ı vekil olarak kabul edip O'ndan razı olduğu zaman.'

(İbn Kayyım *rahimehullah* şöyle der:) Âlimler tevekkülün, sebepleri terk etmek olmadığı hususunda icmâ etmiştir. Yani, tevekkül ancak sebeplere sarılmakla sahih olur. Aksi halde bu, tembellik ve bozuk tevekkül sayılır.

Sehl b. Abdullah *rahimehullah* şöyle demiştir: 'Kim hareket etmeyi (sebeplere sarılmayı) kötü görürse sünnete dil uzatmış olur; kim de tevekkülü kötü görürse imana dil uzatmış olur.'"(226)

İbn Kayyım *rahimehullah* ayrıca şöyle dedi: "Tevekkül, dinin yarısıdır. Müslümanın Allah'a hakkıyla tevekkül etmesi, bunun yanında şer'î sebeplere de sarılması gerekir.

Tevekkül, kulun insanların eziyet ve zulmüne karşı dayanmasında en güçlü sebeplerden biridir. Çünkü Allah ona yeter; yani Allah, kulunu korur ve kollar. Allah'ın koruduğu bir kimseye düşmanları asla gerçek zarar veremez. Sadece sıcak, soğuk, açlık ve susuzluk gibi kaçınılmaz küçük eziyetler olur; ama düşmanın asıl maksadına ulaşmasına asla izin verilmez."(227)

Sonuç olarak tevekkül, Allah'ın katında olana tam güvenmektir. Ancak çalışmayı ve sebep

(226) *Medaricü's-Salikin,* s. 94-97.

(227) *Tefsir-i İbnu'l-Kayyım*, s. 587, İmam Ebu Abdullah Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub İbn Kayyım el-Cevziyye (ö.751h.).

aramayı terk etmek tevekkül değildir. İnsan, az da olsa bir sebebe sarılmakla yükümlüdür; çünkü sebepleri yaratan da onları işletip sonuç veren de Allah'tır.

Musibet anında veya sıkıntı geldiğinde Allah'a tevekkül etmek, büyük-küçük, erkek-kadın herkesin sarıldığı bir ameldir. Kişi bu durumlarda insanların elinde olandan ümidini kesmelidir. O halde Rabbiniz hakkında güzel zanda bulunun, O'na güvenin. Çünkü Allah mütevekkilleri/tevekkül edenleri sever.

113- İNSANLAR MADENLER GİBİDİR

Ebû Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"İnsanlar altın ve gümüş madenleri gibidir. Cahiliyede değerli olanlar, dinde anlayış sahibi olduklarında İslam'da da değerlidir. Ruhlar bir araya toplanmış birliklerdir; birbirine alışanlar kaynaşır, birbirine yabancı olanlar ise ayrılır."*(228)

(228) Müslim 2638.

Maverdi şöyle demiştir: "Dost, doğruluğu sebebiyle 'dost' diye adlandırılır; düşman ise düşmanlığından dolayı 'düşman' diye adlandırılır."

Sa'leb şöyle demiştir: "Dost, 'halil/dost' diye adlandırılır. Çünkü sevgisi kalbi tamamen kaplar ve içinde boş yer bırakmaz."

Bazı hikmet sahipleri şöyle demiştir: "Kişiyi sözünden değil, davranışından tanı; sevgisini de dilinden değil, gözünden anla."

Bazı belagat âlimleri şöyle demiştir: "Kötülerle arkadaşlık etmek, iyiler hakkında kötü zan doğurur."

Bir grup bilgin şöyle demiştir: "İnsanlar ağaç gibidir; özleri aynı olsa da meyveleri farklıdır."

Bazı hikmet alimleri şöyle demiştir: "Beraber yaşamak zorunda kaldığı biriyle iyilikle geçinmeyen akıllı değildir."

Memun şöyle demiştir: "Kardeşler üç çeşittir:

- Biri gıda gibidir; onsuz olmaz.

- Biri ilaç gibidir; bazen ihtiyaç duyulur.

- Biri de hastalık gibidir; ona hiç ihtiyaç yoktur."(229)

114- İLİM SOYLUYU YÜCELTİR, KÖLEYİ SEDİRLERE OTURTUR

Ebu'l-Âliye şöyle demiştir: "İbn Abbas *radıyallahu anhuma*'nın yanına girerdim. Onu sedirin üzerinde oturmuş, etrafında Kureyş'ten kimseler bulunur hâlde görürdüm. Elimden tutar, beni kendisiyle birlikte sedire oturturdu. Kureyşliler bunu görünce birbirlerine bakışırdı. İbn Abbas bunu fark edince şöyle derdi: 'İlim böyledir; soyluyu daha da yüceltir, köleyi bile sedirlere oturtur.'"

Harbî şöyle demiştir: "Muhammed b. Abdurrahman el-Evkas'ın boynu, gövdesinin içine çökmüş, omuzları dışarı doğru çıkmış, sanki iki çengel gibiydi. Bu yüzden annesi ona şöyle

(229) *Edebü'd-Dünya ve'd-Din*, s. 121-123, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habib el-Maverdî el-Basrî (ö.450h.).

dedi: 'Oğlum, bir topluluk içinde bulunduğunda en çok seninle alay edilir. Bu sebeple ilim öğren, ilim seni yükseltir.'

Bunun üzerine yirmi yıl boyunca Mekke kadılığı yaptı. Hatta şöyle denilirdi: 'Davası için huzuruna oturan kimse, kalkıncaya kadar titrerdi.'"(230)

115- "ALLAH'I ÇOKÇA ZİKREDİN"

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'ye "Ey Ebû Hamza, bize öğüt ver!" denildi. Şöyle dedi: "Âdem bir tek hata işledi, o hatayla da cennetten çıktı. Siz ise nice hatalar işliyorsunuz ve bununla cennete girmeyi umuyorsunuz." Sonra sustu. Ardından şöyle dedi: "Eğer bir kimsenin zikirden muaf tutulması mümkün olsaydı, bu, Zekeriya için olurdu." Sonra şu ayeti okudu: **"'Rabbim, bana bir işaret ver.' Dedi ki: 'İşaretin, insanlarla üç gün konuşamaman, yalnızca işaretle an-**

(230) *Miftah Dari's-Saade ve Menşur Vilayeti'l-İlm ve'l-İrade*, 1/468, İmam Ebu Abdullah Muhammed b. Ebubekir b. Eyyub İbn Kayyım el-Cevziyye (ö.751h.).

laşmandır. Rabbini çokça an ve akşam sabah tesbih et.'" (Âl-i İmrân, 41)

Ardından şöyle dedi: "Eğer bir kimsenin Allah'ı zikretmekten muaf tutulması münasip olsaydı, bu, Allah yolunda savaşanlar olurdu." Sonra şu ayeti okudu: **"Ey iman edenler! Bir toplulukla karşılaştığınızda sebat edin ve kurtuluşa eresiniz diye Allah'ı çokça anın."** (Enfal, 45)(231)

116- GIYABINDA DUA

Ebu'd-Derda *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kim kardeşine, onun gıyabında dua ederse, görevli melek 'Âmin, sana da aynı şekilde olsun' der."*(232)

İbn Teymiyye *rahimehullah* şöyle demiştir: "Bir kimsenin, yanında olmayan bir mümin için yaptığı dua, yanında olan kimse için yaptığı duadan

(231) *Hilyetü'l-Evliya ve Tabakatu'l-Asfiya,* 3/213, Hafız Ebu Nuaym Ahmed b. Abdullah el-Asfahanî (ö.430h.).

(232) Müslim 2732.

daha çok kabul olunur. Çünkü bu tür dua, daha ihlaslıdır ve şirkten daha uzaktır. Zira bir insanın kendisinden hiçbir beklentisi olmayan biri için dua etmesi ile kendi ihtiyacı için dua etmesi aynı değildir.

Hadiste şöyle buyrulmuştur: *'Duanın en makbul olanı, bir kimsenin gıyaben mümin kardeşi için yaptığı duadır.'*

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* yine şöyle buyurdu: *'Bir kimse kardeşi için gıyabında dua ettiğinde Allah mutlaka bir melek görevlendirir. O her dua ettiğinde de görevli melek 'Âmin, sana da aynısı olsun.' der.'*

Şöyle ki: İnsan, başka bir insandan, ancak onun yapabileceği şeyleri ister. Kul, Allah'a dua etmeye ve O'ndan bir şey istemeye kadirdir. Bundan dolayı tıpkı ondan yardım ve destek istemek gibi dua talep etmek de caiz görülmüştür. Ancak yalnızca Allah'ın yapabileceği işler, sadece Allah'tan istenir. Meleklerden, peygamberlerden veya diğer mahluklardan 'Beni bağışla,' 'Bize

yağmur ver,' 'Bizi kâfirlere karşı muzaffer kıl' ve 'Kalplerimizi hidayete erdir' gibi şeyler istenmez.

Dedi ki: Bir kimsenin başkası için yaptığı dua hem dua eden hem de dua edilen için faydalıdır. Mümin kardeşine dua eden kimsenin, yaptığı dua sebebiyle kendisi de ecir kazanır. Bir kimse başka birinden 'Benim için dua et' dediğinde ve bundan her ikisinin de fayda sağlamasını amaçladığında, kendisi ve kardeşi iyilik ve takva üzere yardımlaşmış kimselerden olurlar. Zira o, dua istediği kimseyi uyandırmış ve her ikisine fayda getirecek bir amel göstermiştir.

Burada istenen, her ikisine fayda getirecek iş yapmaktır. Aynen başkasına iyilik ve takvayı emreden kimse gibi, bu emre muhatap olan, yaptığından dolayı sevap kazanır; emir verene de onu bu amele davet ettiği için aynı sevap vardır. Özellikle de her kula, yapması emredilen dualarda... Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: '(Ey Muhammed!) **Kendi günahın ve mümin erkeklerle mümin kadınların günahları**

için Allah'tan bağışlanma dile.' (Ona, istiğfarda bulunmayı emretmiştir.)

Sonra şöyle buyurmuştur: **'Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan günahlarının bağışlamasını dileseler ve Peygamber de onlara bağışlama dileseydi, elbette Allah'ı tövbeleri çok kabul edici ve çok merhametli bulacaklardı.'** (Nisa, 64)"[233]

117- DİNİNİ, DÜNYADAN BİR MENFAAT KARŞILIĞINDA SATAR

Ebû Hureyre *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Fitneler, karanlık gecenin parçaları gibi ortaya çıkmadan önce amellere sarılın. Kişi sabah mümin olarak kalkar, akşam kâfir olur; akşam mümin olur, sabah kâfir olarak kalkar. Dinini, dünyadan bir menfaat karşılığında satar."*

(233) *Mecmuu'l-Fetava,* 1/246, Şeyhülislam Takıyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdülhalim b. Abdüsselam İbn Teymiyye el-Harranî (ö.728h.).

İbnü'l-Cevzî *rahimehullah* şöyle demiştir: "Hasan-ı Basri şöyle derdi: 'Kendilerine azık hazırlamaları emredilmiş, yola çıkmaları için nida edilmişken; buna rağmen oturup oyalanan, oyun oynayan kimselere şaşarım!'

Yine şöyle derdi: 'Ey Âdemoğlu! Bıçak bileniyor, tandır yakılıyor, koç besleniyor.' (Yani ölüm hazırlığı yapılırken sen gaflettesin.)

Ebu Hazim şöyle demiştir: 'Ahiret ticareti, durgun bir ticarettir. Durgunluk zamanında ondan olabildiğince çok alın; çünkü rağbet zamanı geldiğinde ondan artık az da çok da elde edemezsiniz.'

Ebu Bekir b. Ayyâş şöyle derdi: 'Sizden birinin bir dirhemi düşse, bütün gün 'Eyvah, dirhemim gitti' diye üzülür. Fakat ömrü elinden gidiyor da 'Ömrüm gitti' demiyor.'

Yüce Allah'ın bazı kulları vardı ki vakitlerini değerlendirir, saatlerini gözetir ve onları itaatle doldururlardı."(234)

(234) *el-Mevaiz*, s. 219, Hafız Cemalettin Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. el-Cevzî el-Kuraşî el-Bağdadî (ö.597h.).

118- HER CANLI İÇİN ECİR VARDIR

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Cehennemlikler, cennetliklere 'Bize sudan veya Allah'ın size verdiği rızıklardan biraz dökün.' diye seslenirler. Cennetlikler, 'Allah bunları kâfirlere haram kılmıştır.' derler."** (Araf, 50)

İmam Kurtubî *rahimehullah* şöyle demiştir: "Denildi ki: Araf ehli cennete girince, cehennemlikler umutlanır ve 'Rabbimiz, cennette akrabalarımız var; onları görmek ve konuşmak için izin ver.' derler. Cennet ehli onları yüzleri karardığı için tanımaz. Cehennemlikler, 'Üzerimize sudan veya Allah'ın size verdiği rızıktan dökün.' derler. Bu, insanın azapta bile yiyeceğe ve içeceğe ihtiyaç duyduğunu gösterir. **'Allah bunları kâfirlere haram kılmıştır,'** yani cennet yiyecek ve içecekleri kâfirlere haram kılınmıştır.

Bu ayet, su vermenin en faziletli amellerden biri olduğuna delildir. İbn Abbas *radıyallahu anhuma*, 'Hangi sadaka daha faziletlidir?' denildiğinde 'Su!' demiştir. Cehennem ehlinin cennetlik-

lerden yardım talep ettiklerinde ne dediklerini görmediniz mi: **'Bize sudan veya Allah'ın size verdiği rızıklardan biraz dökün.'**

Ebu Dâvud'un rivayetinde Sa'd, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e 'Hangi sadaka daha çok hoşuna gider?' diye sormuş, o da *'Su'* buyurmuştur. Başka bir rivayette geçtiği üzere Sa'd bir kuyu açmış, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* *'Bu, Sa'd'ın annesi içindir.'* demiştir.

Enes *radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: Sa'd b. Ubade'ye şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Sa'd'ın annesi de sadakayı severdi. O öldükten sonra onun adına sadaka versem kendisine faydası olur mu?' Buyurdu ki: *'Elbette. Su vermeye gayret et.'*

Başka bir rivayette de Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*, Sa'd'a, annesi adına su dağıtmasını emretmiştir. Bu da su ikram etmenin Allah katında en büyük ibadetlerden biri olduğunu gösterir.

Nitekim bir tabiîn alimi şöyle demiştir: 'Günahları çok olan kimse su vermeye baksın. Allah

bir köpeği sulayanın günahlarını bağışladıysa, muvahhit bir mümine su içirerek hayat vereni nasıl bağışlamaz?!'

Buhari, Ebu Hureyre *radıyallahu anh*'tan şunu rivayet etmiştir: 'Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *'Bir adam yolculuk sırasında çok susadı; bir kuyuya inip su içti. Çıktığında bir köpeği susuzluktan toprağı yalarken gördü. 'Bu köpeğin hali de benimki gibi, çok susamış demek ki.' dedi. Kuyuya inip ayakkabısını doldurup ağzına aldı, çıkıp köpeği suladı. Allah onun bu amelini kabul etti ve günahlarını bağışladı.'*

Sahabîler, 'Hayvanlara yaptığımız amellerde de sevap var mı?' dediler. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, *'Can taşıyan her canlı için sevap vardır.'* buyurdu.

Bunun aksi de Müslim'in Abdullah b. Ömer'den aktardığı rivayettir: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *'Bir kadın, bir kediyi ölünceye kadar hapsettiği için azaba müstahak olmuş ve cehenneme gitmiştir. Çünkü o, o kediyi*

hapsetmiş, ne besleyip sulamış ne de yeryüzündeki haşereleri yemesi için serbest bırakmıştır.'

Aişe *radıyallahu anha*'dan gelen rivayette Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *'Bir Müslümana su bulunan yerde su içeren, sanki bir köleyi azat etmiş gibidir. Su bulunmayan yerde su veren ise onu diriltmiş gibidir.'* İbn Mace, *Sünen*'inde rivayet etmiştir."(235)

119- BU KİTABIN KORUNMUŞ OLDUĞUNU ANLADIM

Yahyâ b. Eksem şöyle anlatıyor: "Abbasî halifesi Memun, halife olmadan önce ilim meclislerinde bulunurdu. Bir gün meclise güzel yüzlü, hoş kokulu ve temiz giyimli bir Yahudi geldi. Konuştu; sözü güzeldi. Meclis bitince Memun onu çağırdı ve 'Sen İsrailoğullarından mısın?' dedi. Adam, 'Evet' dedi. Memun, 'Müslüman ol, senin için hayırlı olur.' dedi.

(235) *el-Cami Li-Ahkami'l-Kur'an*, 4/138, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensarî el-Kurtubî (ö.671h.).

Adam, 'Benim dinim ve atalarımın dini… Beni zorlamayın.' dedi. Bunun üzerine Memun onu bıraktı.

Bir yıl sonra tekrar geldi; bu defa Müslümandı. Fıkıh hakkında konuştu ve çok güzel bilgiler verdi. Meclis dağılınca Memun onu çağırdı ve 'Sen geçen yıl gelen kişi değil misin?' dedi.

Adam, 'Evet, benim' dedi. Memun, 'O gün kabul etmediğin hâlde seni İslam'a yönelten nedir?' diye sordu. Adam şöyle dedi: 'Ben güzel yazı yazarım. Tevrat'ın üç nüshasını yazdım; içine eklemeler yaptım, bazı şeyleri çıkardım. Kilisede satışa koydum, satıldı.

Sonra İncil'den üç nüsha yazdım; ekleyip eksilttim. Onları da kiliseye koydum, satın alındı.

Sonra Kur'an'dan üç nüsha yazdım; içine eklemeler yaptım, bazı yerleri çıkardım.

Bunları sahaflara götürdüm. Nüshalara bakan herkes, farkı görünce hemen attı.

Böylece bu kitabın gerçekten korunmuş olduğunu anladım. İşte bu, Müslüman olmama sebep oldu."

120- ONLARI FARKINDA OLMADIKLARI ANDA YAKALARIZ

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **"Beni ve bu sözü** (Kur'an'ı) **yalanlayanı Bana bırak. Onları bilmedikleri yerden yavaş yavaş helake götüreceğiz."** (Kalem, 44)

İmam Kurtubî şöyle der: "**'Beni bırak,'** yani sen onlarla meşgul olma. **'Bu sözü yalanlayan,'** Kur'an'ı inkâr eden kimsedir. Ayet, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* için bir tesellidir; yani 'Onların hesabını Ben görürüm.'

'Onları bilmedikleri yerden yavaş yavaş helake götüreceğiz' ifadesi, onları farkında olmadıkları bir anda yakalamak manasındadır. Bu da Bedir günü gerçekleşmiştir.

Süfyan es-Sevri şöyle demiştir: 'Onlara nimetleri ardı ardına veririz de şükrü unuttururuz.'

Hasan-ı Basri şöyle demiştir: 'Ne çok kişi iyilikle imtihan edilir, övülmekle aldanır, gizli günahlarla kandırılır!'

Ebû Ravk şöyle demiştir: 'Her günah işlediklerinde onlara yeni bir nimet veririz ve istiğfarı unuttururuz.'

İbn Abbas şöyle dedi: 'Onlara tuzak kurarız.' Ayrıca ondan, 'Onları birdenbire değil yavaş yavaş yok ederiz' ifadesi de rivayet edilmiştir."(236)

121- "ALLAH'IM! YUSUF'UN YILLARI GİBİ YEDİ (KITLIK YILI) VER!"

Mesruk *radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Biz Abdullah b. Mesud'un yanında oturuyorduk. Şöyle dedi: 'Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, insanların ondan yüz çevirdiğini görünce şöyle dua etti: *'Allah'ım! Yusuf'un yılları gibi* (şiddetli kıtlıkla geçen) *yedi yıl gönder.'* Bunun üzerine onları her şeyi tüketen

(236) *el-Cami li-Ahkami'l-Kur'an*, 11/180, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensarî el-Kurtubî (ö.671h.).

bir kıtlık yakaladı. Öyle ki deri, leş ve pis hayvan ölülerini bile yediler. Göğe bakan kişi, açlığın etkisiyle gökte duman varmış gibi görüyordu.'

Bu sırada Ebu Süfyan *radıyallahu anh*, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e gelip şöyle dedi: 'Ey Muhammed! Sen Allah'a itaat etmeyi ve akrabalık bağını gözetmeyi emrediyorsun. Kavmin helâk oldu. Onlar için Allah'a dua et.'

Bunun üzerine Allah Teâlâ şöyle buyurdu: **'Göğün apaçık bir duman getireceği günü bekle.'** (Duhân, 10)

Devamında şöyle buyurmaktadır: **'Şüphesiz siz geri döneceksiniz. Büyük yakalayış gününde ise Biz intikam alıcılarız.'** (Duhân, 15-16)

Buradaki **'yakalama,'** Bedir günü olmuştur.

Duhân suresinde bildirilen **'duman'** da Bedir'deki ağır ceza da Furkan suresindeki **'lizam/kaçınılmaz azap'** da tamamlanmış ve gerçekleşmiştir. Aynı şekilde Rum suresindeki ayetin haberi de ortaya çıkmıştır.(237)

(237) Buhari 1007, Müslim 2798.

İbn Battal şöyle der: 'Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, insanların İslam'a girmesini isterdi. Bu yüzden ümit gördüğü kimselere beddua etmez, onlar için hidayet dilerdi. Fakat zararları ve düşmanlıkları çok olanlara beddua ederdi. Nitekim Yusuf'un yılları gibi kıtlık yılları isteyerek Kureyş'in ileri gelenlerine beddua etmişti. Onun duası kabul edilmiş, bunlar Bedir'de öldürülmüşlerdi. Hidayet niyaz ettiği kimselerin bir kısmı ise Müslüman olmuştu.'"(238)

122- ÂHİR ZAMANDA ORTAYA ÇIKACAK FİTNELER

Makil b. Yesar'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Fitne zamanında ibadet etmek, bana hicret etmek gibidir."*(239)

Yani fitne zamanında, insanların işlerinin birbirine girdiği karışıklık ve savaş zamanların-

(238) *Şerh-i Sahih-i Buhari*, İbn Battal, 5/114, Ebu'l-Hasan Ali b. Halef b. Abdülmelik (ö.449h.).

(239) Müslim 2948.

da ibadet etmenin sevabı, Nebi *sallallahu aleyhi ve sellem*'e hicret etmenin sevabı kadardır. Fitne zamanında, insanların işlerinin birbirine girdiği karışıklık ve savaş zamanlarında ibadete sarılan kimse, Mekke'nin fethinden önce Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yanına hicret eden kimse kadar faziletlidir.

Bugün fitneler vuku bulduğunda insanlar küfür diyarından iman diyarına kaçarlar. Yani böyle bir kimsenin sevabı hicretin farz olduğu gün, Mekke'den Medine'ye hicret etmek gibidir. Böyle olmasının sebebi, bu dönemde ibadet etmenin faziletinin çok olması, iman diyarını küfür diyarına tercih etmesidir. Çünkü insanlar böyle bir dönemde ibadetleri ihmal eder; pek azı onunla meşgul olurlar.

Fitne dönemlerinde hicret etmek, vatanı, memleketi ve nefsin arzularını Allah için terk etmeyi ifade eder. Nasıl ki ilk dönem hicret edenler -insanların çoğu hicret etmeye güç yetiremediği için- az olmuşsa, fitne dönemlerinde ibadet eden ibadet ehli de az olmuştur.

İbn Hacer şöyle demiştir: "*el-Muhkem* adlı eserin müellifi şöyle demiştir: 'Herc'in birçok manası vardır. Bu manalar dokuz tanedir: Şiddetli cinayet, katliam, karışıklık, ahir zaman fitneleri, aşırı cinsellik, yalanın çoğalması, aşırı uyku, karışık rüyalar, bir işi düzgün yapamama…' Cevheri şöyle demiştir: 'Herc, asıl manası itibarıyla çokluktur; öyle ki meseleleri birinden ayırt etmek güçleşir.'"(240)

123- İMAN EDENLERİN KALPLERİNİN ALLAH'IN ANILMASINDAN DOLAYI YUMUŞAMASININ ZAMANI GELMEDİ Mİ?

"İman edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar. Onlardan birçoğu fasık kimselerdir." (Hadid, 16)

(240) *Fethu'l-Bari bi Şerh Sahihi'l-Buhari*, 16/458.

İbn Kesir şöyle demiştir: "Allah Teala şöyle buyurur: İman edenlerin Allah'ın anılmasından dolayı kalplerinin huşû duyacağı vakit gelmedi mi? Yani zikir, öğüt ve Kur'an'ı dinlemekten dolayı kalplerinin yumuşayıp manalarını anlayacağı ve taleplerine boyun eğeceği vakit gelmedi mi?"

Yine şöyle demiştir: "Allah, iman edenleri; üzerlerinden uzun zaman geçince kitaplarını değiştiren, onu dünya menfaati için az bir paha karşılığında satan, bir kenara bırakan, uydurdukları farklı görüşlerle meşgul olan, Allah'ın dini hususunda kendileri gibi kimseleri taklit eden, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rab edinen; halleri böyle olunca da kalpleri katılaşan, bundan dolayı da herhangi bir müjde yahut tehdit karşısında yumuşamayan, hiçbir nasihat/öğüt kabul etmeyen yahudilere ve hristiyanlara benzemekten nehyetmiştir.

'Birçoğu fasık kimselerdir,' yani amellerinde… Dolayısıyla kalpleri bozuk, amelleri batıldırgeçersizdir. Nitekim Allah şöyle buyurmuş-

tur: **'Sonra bu sözlerini bozdukları içindir ki, Biz, onları lânetledik ve kalplerini kaskatı ettik. Onlar, kelimeleri** (Tevrat'taki Peygamber'e ait vasıfları ve bazı âyetleri) **yerlerinden oynatarak değiştirip tahrif ederler. Akıllarından çıkarmamaları istenen şeylerden önemli bir kısmını da unuttular.'** (Maide, 13) Yani kalpleri bozulmuş, bundan dolayı da katılaşmıştır.

Kelamı tahrif etmek onlarda karakter halini almıştır. Kendilerine emredilenleri terk etmiş, yasaklananları işlemişlerdir. Bundan dolayı Allah iman edenlere, aslî yahut fer'î meselelerde onlara benzemeyi yasaklamıştır."(241)

(241) *Tefsirü'l-Kur'an el-Azim*, 8/20, Hafız İmadüddin Ebü'l-Fida İsmail b. Ömer İbn Kesir ed-Dimeşkî (ö.774h.).

KAYNAKÇA

1. *Kur'ân-ı Kerîm*
2. İbn Cerir Et-Taberi: *Tefsirü't-Taberi (Camiü'l-Beyan An Tevili Âyi'l-Kur'ân),* Ebû Cafer Muhammed Et-Taberi, Vefatı: 310 H.
3. Kurtubi: *Tefsirü'l-Kurtubî (El-Câmi Li Ahkami'l-Kur'ân),* Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed El-Ensari El-Endelüsi, Vefatı: 671 H.
4. Ebû Hayyan El-Endelüsi: *El-Bahrü'l-Muhit Fi't-Tefsir,* Muhammed b. Yusuf El-Endelüsi El-Gırnâtî, Vefatı: 745 H.
5. İbn Kesir: *Tefsirü'l-Kur'ani'l-Azîm,* İmadüddin Ebü'l-Fida İsmail b. Ömer b. Kesir Ed-Dımeşki, Vefatı: 774 H.
6. İbn Badis: *Tefsir İbn Badis (Mecâlisü't-Tezkîr Min Kelami'l-Hakimi'l-Habir),* Abdülhamid b. Badis Es-Sanhâcî, Vefatı: 1359 H.

7. Es-Sadi: *Tefsiru's-Sadi (Teysiru'l-Kerîmi'r-Rahmân Fî Tefsîri Kelami'l-Mennan),* Abdurrahman b. Nâsır Es-Sadi, Vefatı: 1376 H.
8. İmam Mâlik: *Muvatta*, İmam Mâlik b. Enes El-Asbahî, Vefatı: 179 H.
9. El-Horasani: *Sünenü Said b. Mansur*, Hâfız Said b. Şube El-Mekki, Vefatı: 227 H.
10. İbn Ebi Şeybe: *El-Musannef*, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrahim, Vefatı: 235 H.
11. İbn Muhalled El-Hanzali: *Müsned Ebi Hüreyre* (İshak b. Rahaveyh'in *Müsned*'inin Bir Parçası), İshak b. İbrahim El-Mervezi, Vefatı: 238 H.
12. İbn Hanbel: *El-Müsned*, Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, Vefatı: 241 H.
13. Buhârî: *El-Câmiu'l-Müsnedü's-Sahihi'l-Muhtasar Min Umûri Resulullah ve Sunenihî ve Eyyâmihî*, Muhammed b. İsmail El-Buhari, Vefatı: 256 H.

14. Müslim: *El-Camiü's-Sahih*, Müslim b. Haccac En-Nisaburi, Vefatı: 261 H.
15. İbn Mâce: *Sünen-i İbn Mâce*, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid El-Kazvînî, Vefatı: 275 H.
16. Tirmizi: *Sünenü't-Tirmizi*, Muhammed b. İsa b. Sevre Es-Sülemî, Vefatı: 279 H.
17. Berbehârî: *Şerhü's-Sünne*, Ebû Muhammed El-Hasan b. Ali b. Halef, Vefatı: 329 H.
18. İbn Hibban: *Sahih-i İbn Hibban*, Ebu Hatim Muhammed b. Hibban Et-Temîmî El-Büstî, Vefatı: 354 H.
19. Beyhaki: *Delâilü'n-Nübüvve ve Marifetü Ahvâli Sahibi'ş-Şerîa*, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin El-Beyhaki, Vefatı: 458 H.
20. Suyuti: *Es-Sünenü'l-Kübra Li'n-Nesâî* (Suyuti Şerhiyle), Celaleddin Es-Suyuti, Vefatı: 911 H.
21. Azîmâbâdî: *Avnü'l-Mabud Şerh Sünen Ebi Davud,* Allâme Ebü't-Tayyib Muhammed Şemsülhak El-Azîmâbâdî, Vefatı: 1329 H.

22. Muhammed Nasıruddin El-Elbani: *Sahihü'l-Cami*, Vefatı: 1420 H.
23. Darimi: *Er-Reddu Ale'l-Cehmiyye*, Osman b. Said Ed-Darimi, Vefatı: 280 H.
24. İbn Ebi'd-Dünya: *Mekârimu'l-Ahlâk*, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd, Vefatı: 281H.
25. Veki El-Kâdı: *Ahbâru'l-Kudât*, Vefatı: 306 H.
26. İbn Hibban: *Ravdatü'l-Ukalâ ve Nüzhetü'l-Fudalâ,* Ebû Hatim Muhammed Et-Temîmî El-Büstî, Vefatı: 354 H.
27. El-Âcurrî: *Ahlaku'l-Ulema,* Ebû Bekr Muhammed b. Hüseyin b. Abdullah El-Âcurrî, Vefatı: 360 H.
28. Es-Serrâc Et-Tûsî: *El-Lüma Fî Tarîhi't-Tasavvufi'l-İslami,* Ebü'n-Nasr Abdullah b. Ali, Vefatı: 378 H.
29. El-Lâlekâî: *Usulü İtikâdi Ehli's-Sünne ve'l-Cemaa Mine'l-Kitab ve's-Sünne ve İcmai's-Sahabe ve't-Tabiin*, Ebü'l-Kasım Hibetullah b. Hasan b. Mansur Et-Taberi, Vefatı: 418 H.

30. Ebû Nuaym El-İsfahani: *Hilyetü'l-Evliya ve Tabakatu'l-Asfiya*, Ahmed b. Abdullah El-İsfahani, Vefatı: 430 H.
31. El-Maverdi: *Edebü'd-Dünya ve'd-Din*, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habib El-Basri, Vefatı: 450 H.
32. İbn Hazm El-Endelüsi: *El-Fasl Fi'l-Milel ve'l-Ehvâi ve'n-Nihal*, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed Ez-Zahirî, Vefatı: 456 H.
33. El-Beyhaki, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin Eş-Şafiî, Vefatı: 458 H.
    - *Kitabü'z-Zühdi'l-Kebir*
    - *Menakıbü'l-İmam Eş-Şafii*.
34. El-Hatib El-Bağdadi: Ebû Bekr Ahmed b. Ali b. Sabit, Vefatı: 463 H.
    - *Tarihü Bağdat (Medinetü's-Selâm)*
    - *Kitabü'l-Fakih ve'l-Mütefakkih.*
35. El-Kuşeyrî: *Er-Risaletü'l-Kuşeyriyye*, Ebu'l-Kasım Abdülkerim b. Hevazin, Vefatı: 465 H.

36. Nizamülmülk: *Siyeru'l-Mülûk (Siyasetname)*, Nizamülmülk Et-Tûsî, Vefatı: 485 H.

37. Gazali: *İhyau Ulûmi'd-Din*, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed El-Gazali, Vefatı: 505 H.

38. İbn Ebi Ya'lâ: *Tabakatü'l-Hanabile*, Ebu'l-Hüseyin Muhammed b. Muhammed b. Hüseyin El-Hanbeli, Vefatı: 526 H.

39. İbnü'd-Deccâci: *Safetü'l-Milh ve Zevhu't-Terah*, Sadullah b. Nasr b. Said El-Hanbeli, Vefatı: 564 H.

40. İbnü'l-Cevzi: Ebü'l-Ferac Abdurrahman b. Ali b. Muhammed, Vefatı: 597 H.

Zemmü'l-Hevâ,

Et-Tezkira Fi'l-Vaaz,

Ahbâru'n-Nisâ,

Menâkıbu Ahmed b. Hanbel,

El-Mevâiz,

Minhâcu'l-Kâsıdîn ve Mufîdu's-Sadıkin,

El-Muntazam Fî Tarihi'l-Müluk ve'l-Ümem,

Telbisu İblis,

Siretu ve Menakibu Ömer b. Abdülaziz El-Halifeti'z-Zahid.

41. Nevevi: Muhyiddin Ebû Zekeriya Yahya b. Şeref, Vefatı: 676 H.
    - *El-Ezkâr Min Kelami Seyyidi'l-Ebrâr*,
    - *Et-Tibyan Fi Adabi Hameleti'l-Kur'ân*.
42. İbn Teymiyye: Şeyhülislam Takıyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdülhalim b. Abdüsselam El-Harrani, Vefatı: 728 H.
    - *Mecmuu'l-Fetava*,
    - *Minhâcu's-Sünne'n-Nebeviyye Fi Nakdi Kelami'ş-Şîa ve'l-Kaderiye*,
    - *Er-Reddu Ale'ş-Şazili Fi Hizbeyhi ve Mâ Sannefehû Fî Âdâbi't-Tarik*,
    - *Es-Sarimu'l-Meslûl Alâ Şâtimi'r-Resul*.
44. Tarihü Ebi'l-Fida: *El-Muhtasar Fi Ahbari'l-Beşer,* Melikü'l-Müeyyed İmâdüddîn Ebü'l-Fidâ İsmail b. Şâhinşâh b. Eyyûb, Vefatı: 732 H.

45. Zehebi: Şemsüddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, Vefatı: 748 H.
    - *Siyeru Alâmi'n-Nübela*,
    - *Tezkiretü'l-Huffâz*,
    - *Tarihü'l-İslâm ve Vefayâtü'l-Meşâhîr ve'l-Alâm,*
    - *Zağalu'l-İlm*.
46. İbn Kayyim El-Cevziyye: Şemsüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Ebî Bekr, Vefatı: 751 H.
    - *El-Vâbilü's-Sayyib*,
    - *Üddetu's-Sabirin ve Zahiretu'ş-Şakirin*,
    - *Ravdatu'l-Muhibbîn*,
    - *Hidâyetü'l-Hayârâ Fî Ecvibeti'l-Yehûd ve'n-Nasârâ*,
    - *Miftâhu Dâri's-Saâde*,
    - *Bedâiu'l-Fevâid*,
    - *Tefsir-i İbnü'l-Kayyim*,
    - *Medâricü's-Sâlikîn*.

46. İbn Kılıç, Moğultay: *İkmâlu Tehzîbi'l-Kemâl Fî Esmâi'r-Ricâl*, Alaüddin Moğultay b. Abdullah El-Bekcerî El-Hanefî, Vefatı: 762 H.
47. İbn Müflih El-Makdisi: *El-Âdâbü'ş-Şeriye*, Fakih ve Muhaddis Abdullah Muhammed, Vefatı: 763 H.
48. Eş-Şiblî: *Âkâmu'l-Mercân Fî Ahkâmi'l-Cân*, Bedreddin Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah, Vefatı: 769 H.
49. İbn Kesir: *El-Bidaye ve'n-Nihaye*, Hafız İmadüddin Ebü'l-Fidâ İsmail b. Ömer Ed-Dımeşki, Vefatı: 774 H.
50. Eş-Şatıbi: *El-İtisâm*, Allâme Muhakkik Ebû İshak İbrahim b. Musa b. Muhammed El-Lahmî El-Gırnâtî, Vefatı: 790 H.
51. İbn Receb El-Hanbeli: Zeynüddin Ebü'l-Ferec Abdurrahman b. Şihabüddin Ahmed El-Hanbeli, Vefatı: 795 H.
    - *Câmiu'l-Ulûm ve'l-Hikem*,
    - *Ez-Zeyl Alâ Tabakatü'l-Hanabile*.

52. İbn Haldun: *Mukaddimetu İbn Haldun*, Abdurrahman b. Muhammed b. Muhammed Ebû Zeyd Veliyyüddin İbn Haldun El-Hadramî El-İşbîlî, Vefatı: 808 H.

53. El-Makrizî: *Kitabü'l-Mevâiz ve'l-İtibâr Bi Zikri'l-Hıtat ve'l-Âsâr*, Tarihçi Takıyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed El-Ubeydi, Vefatı: 845 H.

54. İbn Hacer El-Askalani: Şihabüddin Ebü'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed El-Kinani El-Askalani, Vefatı: 852 H.

- *Ed-Dürerü'l-Kâmine*,
- *Tevâlî't-Te'sîs Li Meali Muhammed b. İdris*.

55. İbn Davud El-Hanbelî: *El-Kenzü'l-Ekber Mine'l-Emri Bi'l-Maruf ve'n-Nehyi Ani'l-Münker*, Abdürrahman b. Ebi Bekr Ed-Dımeşki Es-Salihi, Vefatı: 856 H.

56. İbn Tağrîberdî: *En-Nücûmü'z-Zehire Fî Muluki Mısr ve'l-Kahire*, Cemaleddin Ebu Yusuf Tağrîberdî El-Atabeki, Vefatı: 874 H.

57. El-Münâvî: *Feyzu'l-Kadîr Şerhu'l-Cami's-Sağir*, Allâme Muhaddis Muhammed Abdürrauf El-Münavi, Vefatı: 1031 H.

58. El-Karamani: *Ahbâru'd-Düvel ve Âsâru'l-Üvel (Tarihu'l-Karamani),* Ahmed b. Yusuf, Vefatı: 1019 H.

59. Dr. Beşşâr Avvâd Marûf: *İran Fî Rabii'l-İslâm*.

60. Naci Maruf: *Urubetu'l-Ulema El-Mensubin İle'l-Buldâni'l-Acemiyye*, Naci Maruf Abdürrezzak El-Ubeydi El-Azami.

İÇİNDEKİLER

Mukaddime 5

1- Kulun Fakirliği Ve Belaları
Ancak Tevhid İle Ortadan Kalkar 7

2- Halis Niyet 10

3- Nefsini Korumayana İlmi Fayda Vermez.....11

4- Şeytanı Ezmek 13

5- Sünnete Karşı Gelen,
Sahabeyi Hedef Alır! 14

6- Alim, İlme Ve Sünnete Tabi Olandır.....16

7- İblis'in Aldatması 19

8- Anne-Babaya Teşekkür Etmek 21

9- Verildiğinde Şükretmeyen, Belaya
Uğradığında Sabretmeyen Kadınlar.....22

10- Onlara Harcayın Ve Sadaka Verin.....24

11- Eşinin Yanına Gitsin,
Onunla Beraber Olsun 25
12- Ebu Bekir *radıyallahu anh*'a Git! 27
13- Özür, Üzüntüleri Yok Eder 28
14- Ağzını Sıkı Tut, Sırrı Koru 30
15- Dedikoducunun Yaptığını
Sihirbaz Dahi Yapamaz 31
16- Sahabeyi Sevmek 34
17- Kadın, Korunmaya Ve
Kollanmaya Muhtaçtır 36
18- Evleri Onlar İçin Daha Hayırlıdır 38
19- El-Meliku'l- Muzaffer Seyfeddin
Kutuz Mahmud b. Memdud 41
20- İslam'ın Baharında İran 43
21- İranlılar İçin Arapçanın Önemi 46
22- İran'da Medreselerin Önemi 48

23- Allah Onunla Müslüman İki Fırkanın Arasını Islah Edecektir 50
24- İnsanlar, Hüseyin'in Katli Konusunda Biri Vasat, İkisi Uç, Üç Görüştedir 53
25- İnsanlar Aşura Günü İki Bid'at Çıkardılar: Hüzün Ve Ağıt Bid'ati İle Sevinç/Neşe Bid'ati 55
26- Bir Bid'at, Bir Fitne 57
27- Fetvada En Cesur Olan, İlmi En Az Olandır 59
28- Zenginken Sana İlgi Gösteren, Fakirken İlişkisini Kesen Kardeş (Dost) 61
29- Erbil Emîri 62
30- Şeriatın Düşmanlarıyla İttifak 67
31- Münkere Şahit Olan, Onu İşleyen Gibidir 68

32- İnsanlar Karşısında Edepli Olmak.....70
33- Evliliğe Teşvik 71
34- Alçak Kimdir?..... 75
35- İnsanı, Ancak Ameli Yüceltir 77
36- İçime Bunun Bir Ceza Olduğu Düştü.....78
37- Kimseyi İfşa Etme 79
38- Aksine Ali *radıyallahu anh* Hilafeti Süsledi.....81
39- Farz İbadet, Kendisini Nafileden Alıkoyan Kimse İle Nafile İbadet Kendisini Farzdan Alıkoyan Kimsenin Durumu..... 82
40- Beni, Başımın Üzerinde Mushaf Varken Dahi Görseniz Öldürün! 84
41- Yüzyılın Başı 87
42- Hak Ne Zaman Ortaya Çıkar 89
43- Hakkı Kabul Etmeye

Engel Olan Sebepler 91
44- Peygamberlerin Hepsi Kardeştir.....95
45- İlim Olmasaydı 98
46- İlim Ehli Onlar Hakkında
Kesin Bilgiye Sahiptir 99
47- Sahabîlerin Hepsi Adalet Sahibidir.....101
48- Öldüler, İzleri Silindi,
Alimin İlmi İse Kaldı 104
49- Bu İsimle Anılır Oldu 106
50- İlim Tahsilinin Fazileti..... 107
51- İlim İki Türdür 108
52- Bir Zaman Gelecek Heva,
Hakkı Yönetecektir..... 109
53- İlacın, Hevanı Terk Etmektir..... 111
54- Çok Kur'an Oku..... 112
55- Musibet Geldiğinde Sabreden..... 113

56- Sa'd'ın Kıskançlığına mı Şaşırıyorsunuz? 114
57- Allah'ın Kadın Kullarını Allah'ın Mescitlerine Gelmekten Alıkoymayın..... 118
58- Sen, Cennette Onların Üçüncüsüsün..... 120
59- Öncesinde On Alamet Görmeden Kıyamet Kopmayacaktır 121
60- Korku, Azaları (Organları) Günahlardan Alıkoyar 124
61- İki Fırkadan Hangisi Doğru Yola Daha Layıktır? 126
62- Nimet, Aklın Nuruyla İdrak Edilir..... 128
63- Halifelerin Fazileti 130
64- Kur'an Okurken Ağlamak Ariflerin Vasfıdır 134
65- Zikrin Faydaları 136

66- Ehl-İ Beytin Fazileti 138
67- Onlara, Kendilerinden Başka
Bir Düşmanın Musallat Edilmemesi..... 139
68- Gözü Haramdan
Sakınmanın Faydaları..... 141
69- Din Uğruna Rahman'a
İtaatte Sabırlı Ol..... 147
70- Kalp Bozulursa Beden de Bozulur.....149
71- Kibir Ne Büyük Günahtır! 151
72- Allah Ve Rasûlünün Buğzettiği
Şeyleri Söylemek 153
73- Kibirle İmtihan..... 157
74- Beş Kişiyle Arkadaşlık Etme 159
75- Seni İlgilendirmeyeni Terk Et 161
76- Çöküş Ve Dinden Uzaklaşma 162
77- Allah Kendi Hâliyle Meşgul

Olan Kimseye Rahmet Etsin 165
78- Rivayet Kurrâları 166
79- Ben Müminlerin Annesiyim 168
80- Onlarla İyi Geçinin 170
81- Büyük Sahabî
Ebu Hureyre'nin Hayatı 172
82- Kitap Ehlini Ne Tasdik Edin
Ne de Yalanlayın! 176
83- Bir Şey Sorsam Doğru Cevap
Verir misiniz? 178
84- Sebe'den Sana Kesin
Bir Haberle Geldim 183
85- Ömer *radıyallahu anh*'ın Zekâsı 186
86- Allah Çok Bağışlayıcıdır,
Çok Merhametlidir 188
87- En Sevdiğim Yüz 190

88- Elini Uzat, Sana İslam Üzere Biat Edeyim..... 196
89- "Bahçesini Ona Geri Verir misin?".....200
90- Benim Borcumu Öde Ve Kızkardeşlerine İyi Davran 204
91- Vasiyet, Allah'ın Kitabı Ve Rasûlünün Sünneti İle Meşru Kılınmıştır 209
92- "Allah Bizim Mevlamızdır, Sizin Mevlanız Yoktur!"..... 213
93- "Sizin İçin Kısasta Hayat Vardır!".....220
94- Çatışma, Nifak Ve İnat Ehli..... 230
95- Yüzü Parladı Ve Sevindi..... 232
96- "Onların Söylediklerinden Onu Temize Çıkardı."..... 234
97- "Çünkü O, Allah'a Ve Rasûlüne Eziyet Etti." 236

98- Amaç Öldürmek Değil,
Terbiye Etmektir 240
99- Ne Tasdik Edilir Ne de Yalanlanır.....242
100- Vahşî b. Harb 244
101- Devlet Himayesinde Yardımlaşma,
İnfak Ve Sosyal Dayanışmaya Teşvik..... 247
102- Müslümanların Ahir
Zamandaki Durumu 249
103- Akrabalık Bağını Muhafaza Etmek.....251
104- "Hiçbir Günahkâr, Başka Birinin
Günahını Yüklenmez!" 252
105- Kim Kardeşine Karşı
Bir Haksızlık İşlemişse... 255
106- Posta Atları 257
107- Ümmetin En Hayırlısı, İlk Neslidir.....259
108- Elbiseler Sürekli Kirliyse,

O Zaman Ne Gerekir? 261
109- Onların Eliyle Küfür Diyarından
Bir Köy Bile Fethedilmemiştir 262
110- Kendini Beğenme İle Sevap;
İstiğfar İle De Günah Kalmaz..... 263
111- İş Konusunda Onlarla İstişare Et.....264
112- Allah'a Tevekkül Etmek 266
113- İnsanlar Madenler Gibidir 272
114- İlim Soyluyu Yüceltir,
Köleyi Sedirlere Oturtur..... 274
115- "Allah'ı Çokça Zikredin" 275
116- Gıyabında Dua 276
117- Dinini, Dünyadan Bir Menfaat
Karşılığında Satar 279
118- Her Canlı İçin Ecir Vardır 281
119- Bu Kitabın Korunmuş

Olduğunu Anladım..... 284
120- Onları Farkında Olmadıkları
Anda Yakalarız 286
121- "Allah'ım! Yusuf'un Yılları Gibi
Yedi (Kıtlık Yılı) Ver!" 287
122- Âhir Zamanda Ortaya
Çıkacak Fitneler 289
123- İman Edenlerin Kalplerinin
Allah'ın Anılmasından Dolayı
Yumuşamasının Zamanı Gelmedi mi?.....291
Kaynakça..... 295
İçindekiler..... 307

Notlar

Allah'ım! Bu kitabı;
yazan, okuyan, dinleyen ve
yayınlayan için faydalı kıl!

Guraba Yayınevi;

Asr-ı Saadette Yaşanan İslâm'ı

Yayma Yolculuğunda 1992 Yılından
Beri Kaliteli, Seviyeli Ve Yararlı Eserler
Yayınlamaya Devam Ediyor.

Dualarınız Sayesinde Daha
Güzel Eserler Yayınlamayı
Ümid Ediyoruz.

